

Fiskālās disciplīnas
padome

Pieņemts Fiskālās disciplīnas padomes sēdē
Nr.3(78) 2025. gada protokols Nr. §1.1

**Uzraudzības starpziņojums par Latvijas
Fiskāli strukturālā plāna 2025.-2028. gadam
2025. gada Progresā ziņojumu**

Saturs

Kopsavilkums	3
Saīsinājumi	10
1. Makroekonomiskās vides novērtējums	11
1.1. Makroekonomisko prognožu izmaiņas	11
1.2. Makroekonomiskās vides attīstība	14
2. Fiskālās politikas attīstība	22
2.1. Vispārējās valdības bilances aktuālie rezultāti	22
2.2. Fiskālās politikas perspektīva 2025. un turpmākajiem gadiem	29
3. Fiskālie riski un citi jautājumi	38
4. Fiskālie skaitliskie nosacījumi FSP 2024-2028	46
4.1. SPB aprēķina pieņēmumi 2024. gadam un NNFPI trajektorijas bāze	46
4.1.1. NNFPI trajektorija un pieņēmumi 2025-2028. gadam	48
4.1.2. Stingrākā fiskālā nosacījuma noteikšana 2025 – 2028. gadam	51
4.2. FSP 2025.–2028. fiskālo parametru aktualizācija un izmaiņas PZ 2025.–2029.	54
4.2.1. Strukturālās bilances aktualizācija pie dažādiem fiskālajiem nosacījumiem PZ 2025.–2029.	56
4.3. VV parāda novērtējums un prognozes	61

Kopsavilkums

1. Šī gada janvārī Eiropas Savienības Padome apstiprināja Latvijas Fiskāli strukturālo plānu (FSP) 2025.–2028. gadam¹, kura ietvaros Latvija sagatavo pirmo ikgadējo progresa ziņojumu, aizstājot Stabilitātes programmu. Progresa ziņojuma izstrāde balstās uz jaunās Regulas (ES) 2024/1263² prasībām un kalpo kā instruments fiskālo un strukturālo saistību izpildes uzraudzībai, vienlaikus sniedzot aktuālu makroekonomiskās un fiskālās attīstības scenāriju novērtējumu un informāciju par potenciāli pieejamo finansējumu rudens budžeta ciklā, tādējādi nodrošinot pamatu fiskālās politikas un budžeta prioritāšu noteikšanai vidējā termiņā. Šajā ziņojumā Padome izsaka savu viedokli par FSP ieviešanas progresu un valsts fiskālo attīstību.
2. **Šobrīd dzīvojam ārkārtīgi lielas ģeopolitiskās nenoteiktības laikā, kas jau ietekmē un tuvākajā laikā vēl vairāk var ietekmēt gan ekonomiskos, gan fiskālos procesus visā pasaulē.** Lai arī kopumā Latvija pēdējos gadus ir piekopusi atbildīgu fiskālo politiku un esam Eirozonā, Latvija ir maza un atvērta ekonomika, kuru vienmēr ietekmēs globālie procesi. Gan tarifu kari, gan daudzu valstu pārmērīgie parāda slogi, gan valstu iekšpolitiskās nestabilitātes vai agresīvas ārpolitikas var negatīvi ietekmēt Latvijas ekonomiku un pasliktināt tās fiskālo pozīciju. Tādēļ ir būtiski turpināt īstenot atbildīgu fiskālo politiku, lai krīzes situācijās varētu ātri un efektīvi reaģēt, izmantojot fiskālās sviras. Ir jāmeklē ietaupījumi budžeta izdevumos, jo būs nepieciešami papildus izdevumi aizsardzībai, bet jau šobrīd, turpmākos gados, Progresa ziņojumā tiek prognozēta negatīva fiskālā telpa.
3. **Padome šī gada 12. februārī apstiprināja makroekonomiskās prognozes 2025.–2028.gadam³. Šim gadam prognozētā IKP izaugsme ir 1,2%, 2026. gadam 2,1%, bet 2027. un 2028. gadam 2,2%. Vidēji šajos gados sagaidāms pieticīgs pieaugums - 1,9%. FM savās prognozēs kā negatīvos faktorus uzsvēra vājo ārējo pieprasījumu, kā arī iespējamo ārējo šoku ietekmi. Pašlaik, kopš decembra, vēl nav atjaunotas Latvijas Bankas prognozes, un kopš 2024. gada novembra - Eiropas Komisijas prognozes. Salīdzinājumā ar pieejamo informāciju redzams, ka Latvijas Banka⁴ prognozē Latvijas tautsaimniecības izaugsmi 2025. gadā 2,1%, bet 2026. un 2027. gadā attiecīgi 3% un 3,3%, tomēr paredzams, ka drīzumā šīs prognozes tiks koriģētas uz leju, ņemot vērā jaunāko statistisko informāciju. Eiropas Komisija⁵, izstrādājot prognozes 2024. gada novembrī, bija piesardzīgāka par LB un arī par FM, un 2025. gadam paredzēja izaugsmi 1%, bet 2026. gada prognoze 2,1% saskan ar FM.**
4. **2024. gadā Latvijas ekonomika piedzīvoja seklu recesiju, uzrādot vienu no vājākajiem rezultātiem Eiropas Savienībā – reālais IKP samazinājās par 0,4%.** Starp Baltijas valstīm Latvijai bija vājākais sniegums – Igaunijā IKP kritums bija nedaudz mērenāks (–0,3%), savukārt Lietuvā reģistrēts būtisks kāpums (+2,7%). Neliels, tomēr pozitīvs devums reālajā izaugsmē bija mājsaimniecību patēriņam (+0,2%) un valdības patēriņam (+1,6%), taču tie nespēja kompensēt investīciju kritumu (–1,6%) un eksporta vājināšanos (–1,1%). Līdzīga dinamika saglabājās arī 2024. gada pēdējā ceturksnī – IKP salīdzināmajās cenās saruka par 0,4%, pieaugot

¹ National medium-term fiscal-structural plans

² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97

³ Makroekonomiskās prognozes FSP 2025.–2028. gadam | Fiskālās disciplīnas padome

⁴ Makroekonomiskās prognozes | 2024. gada decembris | Latvijas Banka

⁵ Economic forecast for Latvia - European Commission

patēriņa izdevumiem mājsaimniecībām (+0,4%) un valdībai (+1,4%), kamēr investīcijām bija negatīva ietekme (-2,1%). Inflācijas ietekmē, IKP faktiskajās cenās palielinājās par 2,1%.

5. **Lai gan ekonomiskā izaugsme 2024. gadā bija negatīva, 2025. gada sākumā iezīmējas pirmās atkopšanās pazīmes.** 2024. gadā rūpniecības nozarē fiksēta lejupslīde – kopējais rūpniecības apjoms samazinājās par 2,2%, tostarp apstrādes rūpniecībā kritums sasniedza 2,6%. Vienlaikus 2025. gada janvāra dati liecina par piesardzīgas izaugsmes atjaunošanos – rūpniecības produkcijas apjoms pieauga par 0,6%, ko nodrošināja gan apstrādes rūpniecības kāpums (+1,8%), gan ieguves rūpniecības dinamika. Izaugsme janvārī atgriezusies arī kokrūpniecības un turpinājusies arī pārtikas rūpniecības nozarēs. Arī mazumtirdzniecības nozarē 2025. gada janvārī un februārī turpinās mērena izaugsme (+0,3%), ko galvenokārt uztur nepārtikas preču segments. Tūrisma nozarē 2025. gada janvārī reģistrēts būtisks pieaugums gan viesu skaitā (15,6%), gan nakšņojumu ziņā (18,4%).
6. **Šī gada pirmajos divos mēnešos vērojams diezgan būtisks inflācijas kāpums – janvārī tā līmenis bija 3%, bet februārī jau sasniedza 3,7%.** Strauji pieaug pārtikas cenas (februārī 5,7%) un alkoholisko dzērienu cenas (8,4%). Tāpat nemazinās disproporcija starp preču un pakalpojumu cenu kāpumu – februārī preču cenas pieauga par 2,9%, bet pakalpojumu cenas par 6%. Inflācijas kāpums, īpaši pakalpojumu un pārtikas segmentā, varētu īslaicīgi veicināt nodokļu ieņēmumus t.sk. PVN un darbaspēka nodokļus, taču turpmāk tas var bremzēt mājsaimniecību patēriņu. FM šim gadam prognozējusi inflācijas pieaugumu 2,5%, un šī prognoze vēl neņēma vērā ASV jauno tarifu politiku. LB savās decembra prognozēs 2025. gada inflāciju prognozēja 1,4%.
7. **Tomēr arī citu ekonomisko izaicinājumu netrūkst – ārējā tirdzniecībā turpinājās eksporta vājināšanās.** Preču eksports 2024. gadā saruka par 1,9% jeb 365,4 miljoniem eiro, galvenokārt ārējā pieprasījuma vājināšanās dēļ. 2025. gada janvārī, salīdzinot ar iepriekšējā gada janvāri, ārējās tirdzniecības apgrozījums faktiskajās cenās pieauga par 7,2%, sasniedzot 3,52 miljardus eiro. Šo kāpumu nodrošināja importa apjoma straujš palielinājums (+16,8%), kamēr eksports turpināja sarukt (-2,1%), norādot uz pieprasījuma asimetriju.
8. **Darba tirgū saglabājas nelīdzsvarotība starp algu pieaugumu un produktivitāti.** Vidējā bruto darba samaksa 2024. gadā palielinājās par 9,7%, tostarp privātajā sektorā par 8,7%, sabiedriskajā par 12,2%, bet vispārējās valdības sektorā par 12,4%. Tajā pašā laikā produktivitātes pieaugums būtiski atpaliek – FM lēš, ka 2024. gadā tas bija tikai 1,3%, vidējā termiņā – 2,1%. Šī disproporcija ilgstoši negatīvi ietekmē konkurētspēju un arī fiskālo ilgtspēju. Uz darba samaksas un produktivitātes nesabalansētību savos Produktivitātes ziņojumos regulāri norāda arī LU domnīca PEAK⁶, sakot, ka produktivitātes pieaugums ir priekšnoteikums ekonomikas izrāvienam un labklājības pieaugumam, taču tas nav sasniedzams bez mērķētām investīcijām, inovācijām un cilvēkkapitāla stiprināšanas. Padome pozitīvi vērtē valdības uzsākto birokrātijas mazināšanas kursu un sabiedrisko izdevumu pārskatīšanu kā līdzekli fiskālās pozīcijas uzlabošanai un produktivitātes veicināšanai.

⁶ LU domnīcas PEAK [Latvijas Produktivitātes ziņojums](#)

9. Saskaņā ar likumu "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" **2025. gadā vispārējās valdības budžeta bilance (VVBB) tika plānota -2,9% no IKP jeb -1,3 miljardu eiro apmērā.** Attiecīgi 2026. gadā VVBB plānota -2,6% no IKP un 2027. gadā -2,4% no IKP. Strukturālo VVBB mērķis 2025. gadam ir -0,8% no IKP, 2026. gadam -0,7% no IKP un 2027. gadam -0,8% no IKP. **Šobrīd Finanšu ministrijas aktualizētās prognozes Fiskāli strukturālā plāna 2025.–2028. gadam 2025. gada Progresā ziņojumā paredz, ka VVBB deficīts 2025. gadā varētu sasniegt 3,1% no IKP⁷. Pie nemainīgas politikas 2026. gadam tiek prognozēts deficīts 3,0% no IKP, 2027. gadam 3,2% no IKP un 2028. gadam 2,8% no IKP.** Deficīta pieaugums skaidrojams ar samazinātu nodokļu ieņēmumu prognozi, kā arī deficīta pieaugumu relatīvā izteiksmē pret IKP ir ietekmējis arī nominālā IKP prognozes samazinājums. Strukturālā bilance 2025. gadā tiek prognozēta -0,8% no IKP, mērķi turpmākajiem gadiem tiek novērtēti sekojoši – 2026. gadā -0,9% no IKP, 2027. un 2028. gadā -1,0% no IKP.
10. Budžeta likumā 2025. gadam konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi plānoti 14,6 miljardu eiro apmērā⁸. Šobrīd FSP 2025. gada Progresā ziņojumā nodokļu ieņēmumu prognoze ir samazināta par 1,1% jeb 153,6 milj. eiro⁹, ņemot vērā jaunās makroekonomisko rādītāju prognozes¹⁰, kur IKP pieaugums tiek prognozēts par 1,7 procentpunktiem zemāks, bet inflācija par 0,3 procentpunktiem augstāka. **FDP prognozē līdzīgus nodokļu ieņēmumus 14,4 miljardu eiro apmērā, kas ir par 0,1% jeb 9,6 milj. eiro mazāk nekā FM aktualizētā prognoze – tā nav būtiska atšķirība, un kopumā FDP prognoze sakrīt ar Finanšu ministrijas prognozi.** Tāpēc Finanšu ministrijas aktualizēto nodokļu ieņēmumu prognozi var vērtēt kā konservatīvu un sasniedzamu. Nodokļu ieņēmumus 2025. gadā varētu uzlabot privātā patēriņa pieaugums, Latvijas eksporta partnervalstu ekonomiskā izaugsme un finansējuma no ES fondiem ieplūšana ekonomikā, tā kā 2025. gadā tiek plānoti līdz šim lielākie izdevumi ES fondu projektu īstenošanai.
11. **Tomēr sasniegt 2025. gada fiskālos mērķus varētu būt izaicinoši vairāku potenciālu negatīvu faktoru dēļ:** i) ģeopolitiskā saspīlējuma eskalācija, ii) vājāka ekonomiskā izaugsme un zemāka inflācija, iii) vājais ārējais patēriņš, iv) aizkavēšanās ar ES fondu apguvi, v) joprojām augstie izdevumi atlīdzībai publiskajā sektorā, kas gan pasliktina fiskālo pozīciju, gan vājina konkurētspēju, vi) fiskālie riski saistībā ar valsts AS (Air Baltic, LDz), Rail Baltica projektu u.t.t.
12. 2024. gada ekonomisko vidi ietekmēja vairāki būtiski negatīvi faktori – ģeopolitiskā nenoteiktība, eksporta partnervalstu ekonomiskās izaugsmes palēnināšanās, vājš privātais patēriņš un investīciju apjoma sarukums tautsaimniecībā. Neskatoties uz nelabvēlīgajiem apstākļiem, tika sasniegts mazāks deficīts nekā plānots. **2024. gada budžeta likumā deficīts tika plānots 2,8% apmērā no IKP. Šobrīd 2024. gada deficīts tiek novērtēts 2,1% apmērā no IKP jeb 849,6 miljoni eiro.** Pozitīvāks iznākums skaidrojams ar lielākiem nenodokļu ieņēmumiem un lielākiem UIN ieņēmumiem šī gada janvārī, kas pēc Eiropas kontu sistēmas uzskaites (EKS) ir attiecināmi uz 2024. gadu. Mazāku deficītu ietekmēja arī lēnāka ES fondu apguve un

⁷ Fiskāli strukturālā plāna 2025.–2028. gadam 2025. gada Progresā ziņojuma FM prognozes

⁸ Likums "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" paskaidrojumu I. nodaļa (fm.gov.lv), 95. lpp.

⁹ Fiskāli strukturālā plāna 2025.–2028. gadam 2025. gada Progresā ziņojuma FM prognozes

¹⁰ Padome apstiprinājusi FM aktualizētās makroekonomikas prognozes 2025.–2028. gadam

mazāki izdevumi pamatfunkcijām. Tomēr lēnāka ES fondu apguve viennozīmīgi pasliktināja izaugsmes rādītājus.

13. Budžeta likumā konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi 2024. gadā tika plānoti 13,8¹¹ miljardu eiro apmērā. Faktiski tika iekasēti 13,6 miljardi – par 247 miljoniem eiro jeb par 1,8% mazāk nekā plānots¹². **Tomēr kopumā nodokļu iekasēšanas rezultātus var uzskatīt par pozitīviem, jo nominālā IKP pieaugums 2024. gadā bija tikai 2,1% - ievērojami zemāk par nodokļu ieņēmumu pieaugumu (7,8%).**
14. 2024. gada konsolidētā kopbudžeta izdevumi bija par 5,4% jeb 1 miljardu eiro mazāki nekā plānots budžeta likumā, kas ļāva sasniegt pozitīvāku deficīta līmeni 2,1% apmērā. Viens no iemesliem izdevumu samazināšanai ir ES fondu finansēto projektu lēnāka īstenošana. **Lēnākas izaugsmes periodā ES fondu finansējums ir nozīmīgs ekonomikas stimulēšanas un investīciju avots. Tāpēc ir būtiski nodrošināt savlaicīgu un efektīvu ES fondu apguvi, lai maksimāli izmantotu pieejamo finansējumu. AF projektu efektīva īstenošana ir īpaši svarīga, jo ES ir noteikusi termiņu AF finansējuma izlietošanai līdz 2026. gada augusta beigām.**
15. **Kopumā Padome pozitīvi vērtē valdības centienus uzturēt samērīgu pretciklisku un sociāli atbildīgu fiskālo politiku pēdējos gados,** kas arī atspoguļojas salīdzinoši augstajā neatkarīgo starptautisko reitingu aģentūru novērtējumos un samērīgā vispārējās valdības parāda apjomā. Piemēram, š.g. janvārī starptautiskā kredītreitingu aģentūra *Moody's Ratings* ir paziņojusi, ka Latvijas kredītreitings atbilst esošajam A3 līmenim ar stabilu nākotnes novērtējumu, kas ir augsts novērtējums, ņemot vērā ģeopolitisko situāciju un ekonomikas izaugsmes vājos rādītājus.
16. **Reagējot uz saasināto ģeopolitisko situāciju, Eiropas Komisijas prezidente, pēc konsultācijām ar Eiropas un partnervalstu līderiem, nekavējoties nākusi klajā ar ReArm Europe plānu¹³, kas paredz būtisku aizsardzības finansējuma palielināšanu dalībvalstīm un militārās ražošanas jaudu kāpināšanu.** Tiek lēsts, ka, palielinot aizsardzības izdevumus vidēji par 1,5% no IKP, četros gados papildus izdevumi aizsardzībai varētu pieaugt par apmēram 650 miljardiem. Plāns paredz arī izveidot jaunu instrumentu, kas nodrošinās 150 miljardu eiro aizdevumus dalībvalstīm, aizsardzības spēju attīstīšanai. Kopumā ReArm Europe iniciatīva varētu mobilizēt līdz pat 800 miljardiem eiro jeb aptuveni 4,7% no ES IKP, nodrošinot ilgtermiņa ieguldījumus Eiropas drošībā un aizsardzībā. Tomēr vairākas dienvidu valstis ar augstu parāda līmeni – Francija, Itālija un Spānija – ieilst pret jauniem aizņēmumiem, kas vēl vairāk palielinātu šo valstu ievērojamos parādus¹⁴. Tādēļ dienvidu bloka valstis ierosinājušas aizsardzības stiprināšanai izmantot kopēju ES aizņemšanos, bet finanšu līdzekļus piešķirt valstīm grantu formā, kas nepalielinātu individuālo valstu parādu. Savukārt fiskāli konservatīvās Ziemeļeiropas valstis, īpaši Vācija un Nīderlande, stingri ieilst pret šādu kopīga parāda risinājumu. Šādu pretrunīgo nostāju dēļ sagaidāmi izaicinājumi plāna īstenošanai. **Plāna īstenošana palielinātu valsts parādu un tā**

¹¹ Likums "Par valsts budžetu 2024.gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam" paskaidrojumu I. nodaļa (fm.gov.lv), 92. lpp.

¹² Pēc uzkrājuma principa (netiek iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā).

¹³ Press statement by the President on the defence package

¹⁴ Southern Europe rebuffs von der Leyen's debt-based defense plan

apkalpošanas izmaksas. Pagaidām notiek diskusijas par instrumenta detaļām, tāpēc nav novērtēta tā ietekme uz makro-ekonomiskajiem un fiskālajiem rādītājiem.

17. Lai arī šogad un turpmākajos gados tiek prognozēts vispārējās valdības budžeta deficīts virs 3% no IKP, saskaņā ar jauno Eiropas Savienības fiskālo regulējumu šis rādītājs pats par sevi nav izšķirošais. Ja tiks ievērota noteiktā valsts finansēto neto primāro izdevumu pieauguma trajektorija, tad deficīta sliekšņa pārsniegšana netiek automātiski uzskatīta par fiskālās disciplīnas pārkāpumu. Kā arī jaunais ES ekonomikas pārvaldības ietvars iekļauj elastīgākus nosacījumus attiecībā uz aizsardzības izdevumiem – pie zināmiem nosacījumiem valdības investīciju palielināšana aizsardzības jomā varētu būt attaisnojama, un, saistībā ar to, pārmērīga deficīta procedūra var netikt uzsākta.
18. **EK gadskārtējā Parāda ilgtspējības ziņojumā¹⁵ Latvijai tika novērtēti nelieli īstermiņa fiskālās ilgtspējas riski**, galvenokārt salīdzinoši augsto valsts finansēšanas vajadzību un augstā tekošā konta deficīta dēļ. Vidējā termiņā riski tiek vērtēti kā nopietnākie, jo valdības parāds līdz 2035. gadam varētu pieaugt līdz 65% no IKP, ko galvenokārt veicina strukturālais primārais deficīts un mērenas ar novecošanu saistītās izmaksas. Ilgtermiņa fiskālie riski, ja ģeopolitiskā vide nepasliktināsies, ir zemi, pateicoties gaidāmajām novecošanas izmaksu samazinājumam un parāda līmenim, kas ir zem 60% no IKP. Lai gan ārējā parāda ietekme un slikto kredītu īpatsvars var radīt papildu riskus, tos līdzsvaro tādi faktori kā parāda denominācija eiro, un nelielais īstermiņa parāda īpatsvars kopējā parādā.
19. **Krievijas agresija Ukrainā joprojām ir galvenais ekonomiskās nestabilitātes un fiskālo risku avots. Gan ES, gan Latvija turpina atbalstīt Ukrainu militāri un sniedz atbalstu Ukrainas bēgļiem Latvijā. Šim mērķim Latvijas budžetā 2025. gadā kopumā ieplānoti 115 milj. eiro, no kuriem 50 miljoni paredzēti militāram atbalstam, bet 65 milj. Ukrainas civiliedzīvotājiem¹⁶.** Karadarbības tuvums tieši ietekmē gan Latvijas fiskālo telpu, gan investīciju apjomu, gan uzņēmēju un patērētāju konfidences rādītājus - tas viss kopumā negatīvi ietekmē valsts ekonomisko attīstību un fiskālos iznākumus. ASV jaunās administrācijas ārpolitiskā kursa maiņa un izolacionisma politika ietekmēs pasaules ekonomiskos procesus ar fiskālām konsekvencēm.
20. **Šobrīd vairāki uzņēmumi Satiksmes ministrijas pārraudzībā ir potenciāli fiskāla riska avoti.** To skaitā ir AS "Air Baltic Corporation" un VAS "Latvijas dzelzceļš". Air Baltic darbība 2024. gadā rezultējās ar 118,2 miljonu eiro zaudējumiem¹⁷. Arī VAS "Latvijas Dzelzceļš" ir nonākusi finanšu grūtībās, sarūkot austrumu-rietumu kravu tranzītam. Samazinoties kravu apjomam, ir audzis valsts sniegtais finansiālais atbalsts uzņēmumam. Joprojām arī pastāv un pieaug risks, kas saistīti ar Rail Baltica būvniecību. Projekta fiskālie riski saistās ar projekta izmaksu sadārdzināšanos un to, ka līdzšinējais finansējuma modelis vairs nav ilgtspējīgs. Papildus neskaidrības rada iespējams ES finansējuma pārrāvums 2026.–2028. gadā, kas var prasīt lielāku valsts līdzfinansējumu.
21. **Veidojot FSP 2025-2028, FM un EK tehniskā dialoga rezultātā vienojās 2024. gadam izmantot FM makroekonomiskās prognozes, bet turpmākajiem gadiem izmantot EK 2024. gada pavasara prognozes. Šo pieeju atbalstīja arī Fiskālās**

¹⁵ Debt Sustainability Monitor 2024

¹⁶ Likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" paskaidrojumu I. nodaļa [82 lpp.]

¹⁷ airBaltic Group Annual results 2024

disciplīnas padome. Balstoties un Finanšu ministrijas 2024. gada makroekonomiskām un fiskālajām prognozēm, 2025. gadā Latvijai tika noteikts neto nacionāli finansēto primāro izdevumu (NNFPI) pieauguma temps +5,9% apmērā. Savukārt turpmākajos gados piemēroti EK 2024. gada pavasara prognozēs balstītie (NNFPI) pieauguma tempi - 2026. gadā (+3,6%), 2027. gadā (+3,4%) , bet 2028. gadā (+3,3%).

- 22. Labāka budžeta izpilde 2024. gadā ir ļāvusi Latvijai uzkrāt pozitīvu atlikumu kontroles kontā.** Pašlaik, veidojot FSP progresa ziņojumu, FM konstatē, ka, lai gan sākotnēji 2025. gadam EK noteica pieļaujamo NNFPI pieaugumu 5,9%, aktualizētie dati liecina, ka faktiskais pieaugums būs 5,7%. Saskaņā ar ES Regulas 2024/1263 22. pantu EK uzskaita novirzes no Padomes apstiprinātās neto primāro izdevumu trajektorijas. Pateicoties piesardzīgai fiskālajai pieejai, 2024. gada novērtējumā uzkrāts atlikums 830,1 miljonu eiro apmērā, un prognozētais atlikums 2025. gadam ir 27,6 miljoni eiro, kopējam kumulatīvajam atlikumam sasniedzot 857,7 miljonus eiro. **Lai gan šie līdzekļi nav izmantojami jaunu politikas iniciatīvu finansēšanai, tie kalpo kā svarīgs fiskālās ilgtspējas indikators un var tikt ņemti vērā gadījumos, kad faktiskais izdevumu pieaugums citos gados vidēja termiņa periodā pārsniedz noteiktās robežas.**
- 23. Eiropas Savienības fiskālais regulējums (Direktīvas 2024/1265 5. pants) ļauj dalībvalstīm izmantot kombinēto pieeju – vienlaikus piemērot gan ES noteiktos fiskālos ierobežojumus, gan savus nacionālos likumus, ja tie nav pretrunā savā starpā.** 2024. gada rudenī, veidojot FSP 2025-2028, Finanšu ministrija piemēroja trīs fiskālos nosacījumus, pārveidojot tos strukturālās bilances izteiksmē. Tie bija: (1) strukturālās bilances nosacījums – saskaņā ar Fiskālās disciplīnas likumu tā nedrīkst būt zemāka par (-1%) no IKP; (2) strukturālās primārās bilances (SPB) nosacījums, kas 2025.–2028. gadam paredzēja strukturālās bilances mērķi no (-0,8%) līdz (-1,5%); (3) ES izdevumu pieauguma jeb NNFPI nosacījums, kas tajā pašā periodā noteica SB mērķi robežās no (-0,7%) līdz (-1,3%). Katra gada fiskālā mērķa noteikšanai tika izvēlēts stingrākais no šiem trim nosacījumiem. Tādējādi 2025. gadā strukturālās bilances mērķis bija (-0,8%), 2026. gadā (-0,7%), 2027. gadā (-0,8%) un 2028. gadā (-0,9%).
- 24. Padome norāda uz nepieciešamību ievērot normatīvi noteiktos fiskālos nosacījumus.** ES Stabilitātes un izaugsmes pakts nosaka prasību nepārsniegt 3% deficītu no IKP. 2025. gada pavasarī, izstrādājot Progresa ziņojumu FSP 2025–2028, Finanšu ministrija, balstoties uz atjaunotajām prognozēm, konstatēja, ka, saskaņā ar pastāvošajiem fiskālajiem nosacījumiem, 2027. gadā nominālais deficīts pārsniedz Stabilitātes un izaugsmes paktā noteikto 3% robežvērtību, savukārt strukturālā bilance pārsniedz Fiskālās disciplīnas likuma noteikto -1% robežu visā 2027.–2029. gada periodā. Lai ievērot deficīta griestus, FM fiskālās plānošanas ietvarā ieviesa papildus rādītāju, t.s. "nominālā deficīta nosacījumu". Izmantojot "nominālā deficīta nosacījumu", pēc FM aprēķiniem 2026. gadā nominālais deficīts veido 3% un strukturālā bilance -0,9% no IKP, bet 2027.–2029. gadā strukturālā bilance tiek noturēta -1% robežās, savukārt nominālais deficīts samazinās no 2,9% līdz 1,6% no IKP. Tomēr Padome uzsver, ka "nominālā deficīta nosacījums" nedz Latvijas, nedz ES normatīvajā regulējumā nav paredzēts. Respektīvi, FM izmantotā pieeja prasa normatīvas bāzes precizēšanu. Padome norāda, ka fiskālajai politikai jābalstās uz juridiski noteiktiem fiskālajiem fiskāliem skaitliskiem nosacījumiem.

- 25. Vispārējās valdības parāds 2024. gadā tiek novērtēts 47,1% no IKP apmērā, bet 2025. gadā tas tiek prognozēts 49% apmērā.** Tad, saskaņā ar prognozēm, tas turpina pieaugt līdz 49,5% 2026. gadā un 52,8% 2027. gadā. Pēc tam tas nedaudz stabilizējas – 52,2% 2028. gadā un 51,3% 2029. gadā. Lai gan 60% robežvērtība netiek sasniegta, parāds pārsniedz 50% sliekšni, kas norāda uz augošu fiskālo noslodzi. **Jāņem vērā, ka šie novērtējumi tika veikti bez ReArm potenciālās ietekmes.** Arī parāda apkalpošanas izdevumi turpmākajos gados pakāpeniski pieaug gan absolūtos skaitļos, gan attiecībā pret IKP. Ja 2025. gadā procentu izdevumi veido 555,2 miljonus eiro jeb 1,3% no IKP, tad 2026. gadā tie pieaug līdz 640,4 miljoniem eiro jeb 1,5% no IKP. No 2027. līdz 2029. gadam izdevumi stabilizējas 1,6% apmērā no IKP, tomēr nominālā izteiksmē turpina pieaugt. 2027. gadā tie veido 722 milj. eiro, 2028. gadā 762 milj. eiro un 2029. gadā 831 milj. eiro. Tādējādi dinamika norāda uz būtiski pieaugošu procentu maksājumu slogu, ko ietekmē kopējā parāda apjoma pieaugums.

Saīsinājumi

- AF** – Atveseļošanas fonds
- AN** – Akcīzes nodoklis
- CEF** – Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments
- CKBB** – Cikliski koriģētā budžeta bilance
- CSP** – Centrālā statistikas pārvalde
- EK** – Eiropas Komisija
- EKS** – Eiropas kontu sistēma
- ELFLA** – Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
- ELGF** – Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds
- ERAF** – Eiropas Reģionālās attīstības fonds
- ES** – Eiropas Savienība
- ESF+** – Eiropas Sociālais fonds plus
- FDP** – Fiskālās disciplīnas padome
- FDL** – Fiskālās disciplīnas likums
- FM** – Finanšu ministrija
- FSP** – Fiskāli strukturālais plāns
- IKP** – Iekšzemes kopprodukts
- IIN** – Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
- KF** – Kohēzijas fonds
- KP fondi** – Kohēzijas politikas fondi
- LB** – Latvijas Banka
- NNFPI** – Neto nacionāli finansētie primārie izdevumi
- NĪN** – Nekustamā īpašuma nodoklis
- PVN** – Pievienotās vērtības nodoklis
- SB** – Strukturālā bilance
- SPB** – Strukturālā primārā bilance
- SVF** – Starptautiskais Valūtas fonds
- UIN** – Uzņēmuma ienākumu nodoklis
- UGF** – Uzturlīdzekļu garantiju fonds
- VV** – Vispārējā valdība
- VVBB** – Vispārējās valdības budžeta bilance
- VSAOI** – Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas

1. Makroekonomiskās vides novērtējums

1.1. Makroekonomisko prognožu izmaiņas

1. **Latvijā tiek prognozēta lēna ekonomikas izaugsme un inflācijas saglabāšanās virs ECB mērķa. Fiskālās disciplīnas padome 2024. gada 12. februārī apstiprināja FM sagatavotās makroekonomiskās prognozes 2025.–2028. gadam¹⁸, kas paredz pieticīgu reālā IKP pieaugumu – 1,2% 2025. gadā, 2,1% 2026. gadā un 2,2% 2027. un 2028. gadā, kopumā ar vidējo pieaugumu 1,9%.** Galvenie izaugsmes riski saistīti ar vājo ārējo pieprasījumu un iespējamajiem ārējiem šokiem. FM prognozes šobrīd ir konservatīvākas nekā Latvijas Bankas¹⁹ 2024. gada decembrī publicētās aplēses, kurās 2025. gadam paredzēta izaugsme 2,1%, 2026. gadam – 3%, bet 2027. gadam – 3,3%, taču šīs prognozes, visticamāk, tiks koriģētas uz leju nākošajā prognozēšanas ciklā. Arī Eiropas Komisija²⁰ 2024. gada novembrī prognozēja piesardzīgāku izaugsmi – 1% 2025. gadā un 2,1% 2026. gadā. Turklāt savos komentāros norādīja, ka vidējā termiņā pastāv riski saistībā ar budžeta ieņēmumu mazināšanos un deficīta pieaugumu.
2. **Inflācija, saskaņā ar FM februāra prognozēm, saglabāsies virs ECB noteiktā 2% mērķa – tā tiek lēsta 2,5% 2025. gadā, 2,2% 2026. gadā un 2,5% 2027. un 2028. gadā,** ar vidējo līmeni 2,4%, kas var radīt papildu izaicinājumus konkurētspējai. Tomēr, šī gada pirmajos divos mēnešos vērojams diezgan ievērojams inflācijas kāpums – janvārī tās līmenis bija 3%, bet februārī jau sasniedza 3,7%. Strauji pieaug pārtikas cenas (februārī 5,7%) un alkoholisko dzērienu cenas (8,4%). Tāpat nemazinās disproporcija starp preču un pakalpojumu cenu kāpumu – februārī preču cenas pieauga par 2,9%, bet pakalpojumu cenas par 6%.
3. **Fiskālās disciplīnas padome atzinusi FM makroekonomikas prognozes par konservatīvām, taču vērš uzmanību uz būtiskiem ārējiem riskiem.** Padome uzsvēra, ka atjaunotajās prognozēs nav ņemti vērā potenciāli ietekmīgi ģeopolitiski faktori – jo īpaši iespējamās izmaiņas ASV tirdzniecības politikā, kā arī pieaugošā militārā sektora ietekme uz izdevumu un ieņēmumu struktūru. Šie faktori var mainīt ekonomikas attīstības trajektoriju, un līdz ar to arī fiskālās politikas izpildes risku profilu.
4. **Kopš Fiskāli strukturālā plāna (FSP) 2025–2028 izstrādes, būtiski mainījušies makroekonomiskie rādītāji, kas ietekmē arī fiskālās politikas novērtējumu.** Šīs izmaiņas ir rezultāts gan faktiskajai ekonomikas attīstības dinamikai, gan Centrālās statistikas pārvaldes veiktajām nacionālo kontu datu revīzijām²¹, kuras netika ņemtas vērā izstrādājot FSP. Izmaiņas makroekonomiskās vides novērtējumā tika iestrādātas pieminētajās, atjaunotajās FM prognozēs, kas izmantotas fiskālo prognožu un FSP progresa ziņojuma izveidē. **Tomēr, jau pēc FM prognožu apstiprināšanas, CSP publicēja datus par IKP iznākumiem 2024. gadā un datus par IKP deflatoru. Tādēļ FM novērtējums un CSP dati par 2023. un 2024. gadu atšķiras, un FM tos pielāgos nākošajās prognozēs šī gada jūnijā.**
5. **Saskaņā ar CSP aktuālo novērtējumu, reālais IKP 2023. gadā pieauga par 2,9%, nevis saruka par –0,3%, kā tika prognozēts FSP 2025–2028 izstrādes laikā. Turpretī 2024. gadā IKP samazinājās par –0,4%, kas ir ievērojami zemāk**

¹⁸ Makroekonomiskās prognozes FSP 2025.–2028. gadam | Fiskālās disciplīnas padome

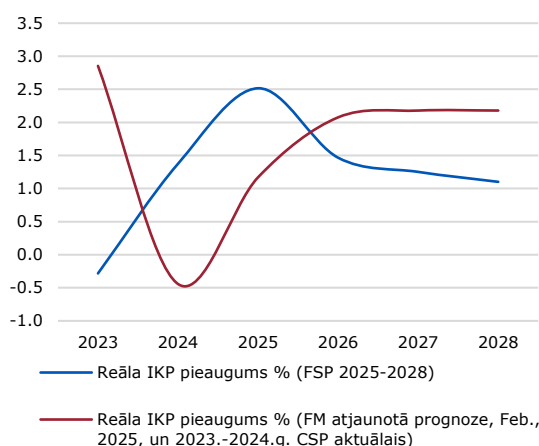
¹⁹ Makroekonomiskās prognozes | 2024. gada decembris | Latvijas Banka

²⁰ Economic forecast for Latvia - European Commission

²¹ CSP revidē IKP datus kopš 1995. gada un publicē detalizētu 2022. gada IKP novērtējumu | Oficiālās statistikas portāls

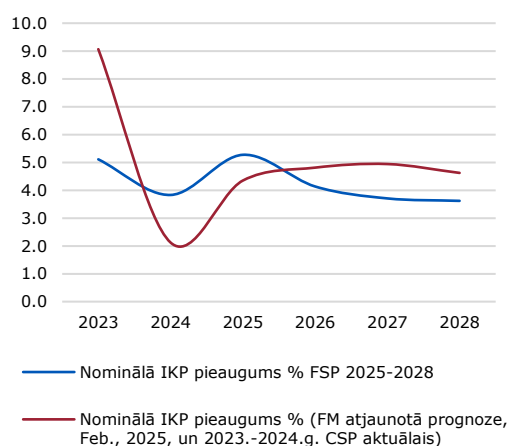
par sākotnēji prognozēto 1,4% pieaugumu. Arī turpmākajos gados jaunās FM prognozes ir piesardzīgākas – 2025. gadā izaugsme tiek vērtēta 1,2%, pretēji (2,5%) FSP izstrādes periodā, bet 2026.–2028. gadā jaunā izaugsme ir stabilāka (attiecīgi 2,1%, 2,2%, 2,2%), salīdzinot ar FSP izstrādes periodā aktuāliem zemākajiem rādītājiem (attiecīgi 1,5%, 1,3% un 1,1%).

1.1.1. att. Reālā IKP pieauguma tempa novērtējumu salīdzinājums dažādās prognozēs

Avots: FM, CSP

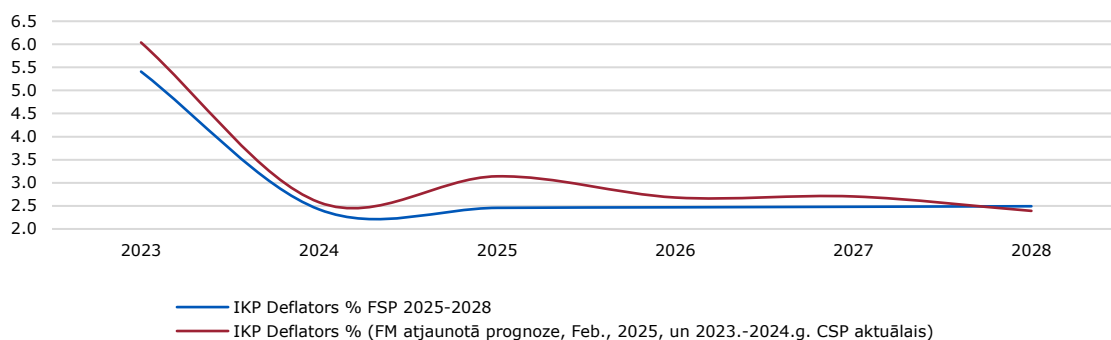
1.1.2. att. Nominālā IKP pieauguma tempa novērtējumu salīdzinājums dažādās prognozēs

Avots: FM, CSP

6. **Arī attiecībā uz nominālā IKP pieauguma FM aktualizētā prognoze iezīmē atšķirības no FSP 2025–2028 izstrādes laikā aktuālā scenārija.** Saskaņā ar aktuālo CSP novērtējumu par 2023. un 2024. gadu, 2023. gadā nominālais IKP pieauga par 9,1%, būtiski pārsniedzot FSP izstrādes laikā prognozētos 5,1%. Savukārt 2024. gadā CSP novērtējusi vājāku nominālā IKP kāpumu – tikai 2,1% , kas ir mazāk nekā FSP laikā plānotie 3,8%. Arī 2025. gadam FM prognozē mērenāku pieaugumu – 4,3% pretstatā FSP laikā aktuālajam 5,3%. Tomēr no 2026. gada FM prognozes ir optimistiskākas: 4,8% , (pret 4,1% FSP), 4,9% 2027. gadā (pret 3,7% FSP) un 4,6% 2028. gadā (pret 3,6% FSP). Šīs izmaiņas atspoguļo gan augstāku inflācijas efektu 2023. gadā, gan zemāku cenu un izaugsmes dinamiku 2024. gadā.
7. **Pēc aktuālajiem CSP novērtējumiem un FM 2025. gada februāra prognozes, IKP deflators tiek vērtēts augstāks nekā FSP 2025–2028 izstrādes periodā.** CSP publicētajos datos par 2023. gadu faktiskā deflatora vērtība sasniedza 6,0% (pretstatā FSP pieņemumam 5,4%), savukārt 2024. gadā CSP novērtētais deflators bija 2,6% – nedaudz virs FSP izstrādes laikā aktuālais 2,4%. Būtiskākā atšķirība ir 2025. gadā, kur FM prognozē deflatoru 3,1% apmērā, kas ir par 0,6 procentpunktiem augstāk nekā tika prognozēts FSP izstrādes laikā. Arī 2026. un 2027. gadā FM paredz deflatoru 2,7%, kas pārsniedz FSP izstrādes laikā aktuālo pieņemumu 2,5%. Tikai 2028. gadā pašreizējā FM prognoze ir nedaudz zemāka – 2,4% salīdzinājumā ar 2,5% FSP izstrādes laikā.

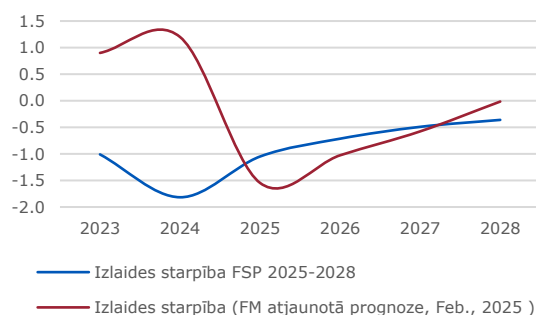
1.1.3. att. IKP deflatora novērtējumu salīdzinājums dažādās prognozēs

Avots: FM, CSP

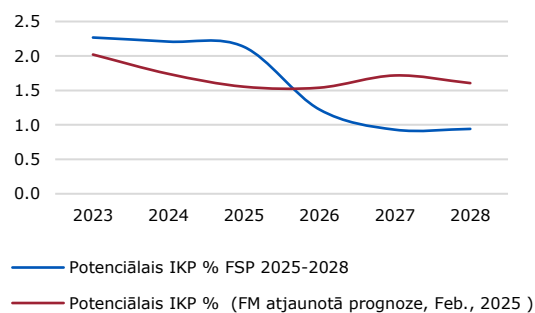
8. **Izlaides starpības prognozes ir būtiski pārskatītas, un tās ietekmē cikliskās komponentes novērtējumu, līdz ar to arī strukturālās bilances rādītājus.** Piemēram, 2024. gada rudenī valsts budžeta un FSP izstrādes laikā pieņēmums par 2024. gadu bija (-1,8%), bet FM jaunākā FM prognoze (-1,2%), kas izmantota FSP progresa ziņojuma novērtējumos. Arī 2025. gadam prognozes atšķiras – FSP izstrādes periodā izlaides starpība tika vērtēta (-1,0%), savukārt FM februāra prognozē tā pasliktināta līdz (-1,5%), 2026.–2027. gados izlaides starpība FM prognozēs joprojām ir negatīva, taču tuvāk 0 nekā FSP aprēķinos. Piemēram, FSP izstrādes laikā 2026. gadam prognoze bija -0,7%, jaunākā prognoze ir (-1,0%). Par 2027. gadu FSP perioda prognoze bija (-0,5%), bet pašlaik jaunākā (-0,6%). FSP izstrādes laikā prognoze 2028. gadam bija (-0,4%), bet jaunākā prognozē 2028. gadā izlaides starpība noslēdzas un ir 0%. Šīs prognozes tieši ietekmē cikliskās komponentes vērtību, un līdz ar to arī strukturālās bilances novērtējumu.

1.1.4 att. Izlaides starpības novērtējumu salīdzinājums dažādās prognozēs

Avots: FM

1.1.5. att. Potenciālā IKP novērtējumu salīdzinājums dažādās prognozēs

Avots: FM

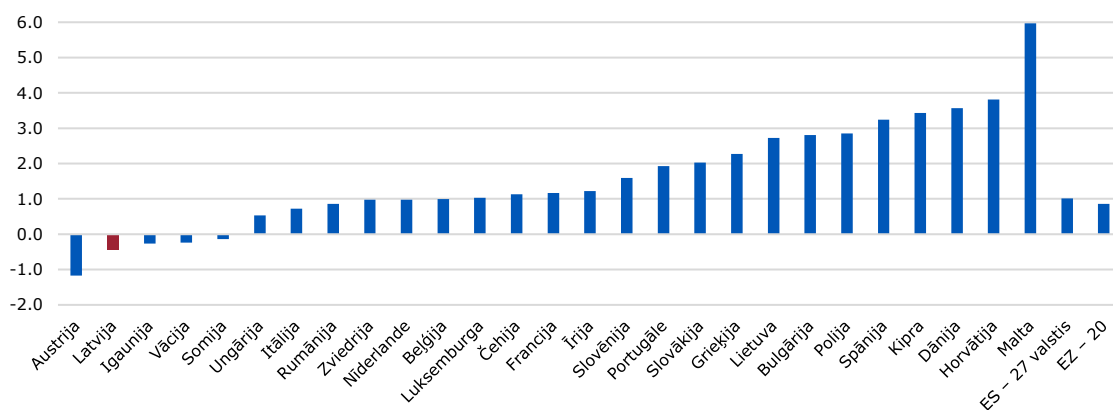
9. **Atjaunotajās prognozēs potenciālā IKP izaugsme vērtēta mērenāk, taču ar stabilāku augšupejošu trajektoriju nekā FSP pieņēmumos. Potenciālā IKP novērtējumu atjaunotajās prognozēs ļoti būtiski ietekmēja CSP veiktās nacionālo kontu revīzijas.** Saskaņā ar FSP izstrādes periodā aktuālajām prognozēm, potenciālā

IKP izaugsme vidējā termiņā strauji palēninās – no 2,2% 2024. gadā līdz vien 0,9% 2027. un 2028. gadā. Savukārt FM 2025. gada februāra atjaunotā prognoze rāda vienmērīgāku izaugsmi: 1,7% 2024. gadā, 1,6% 2025. gadā un stabilu pieaugumu 1,5–1,7% robežās turpmākajos gados.

1.2. Makroekonomiskās vides attīstība

- 10. 2024. gadā Latvijas ekonomikas izaugsmes rādītāji bija vieni no vājākajiem Eiropas Savienībā, un to noteica negatīva ārējā vide un investīciju sarukums.** Saskaņā ar jaunākajiem Eurostat datiem, Latvijā reālais IKP 2024. gadā samazinājās par –0,4%, ierindojot Latviju otrajā vietā no beigām starp ES dalībvalstīm. Vājāku rezultātu uzrādīja tikai Austrija ar IKP kritumu –1,2%. Latvijas nozīmīgajiem tirdzniecības partneriem arī reģistrēta lejupslīde – Vācijai –0,2% un Igaunijai –0,3%. Tajā pašā laikā citi reģiona partneri uzrādījuši būtiski labākus rezultātus: Lietuvai +2,7%, Dānijai +3,6%, Zviedrijai +1%, kas atbilst arī kopējai ES izaugsmei +1%. Eirozonas izaugsme bija nedaudz vājāka – +0,9%. 2024. gada IKP pieaugums % ES valstīs redzams attēlā 1.1.

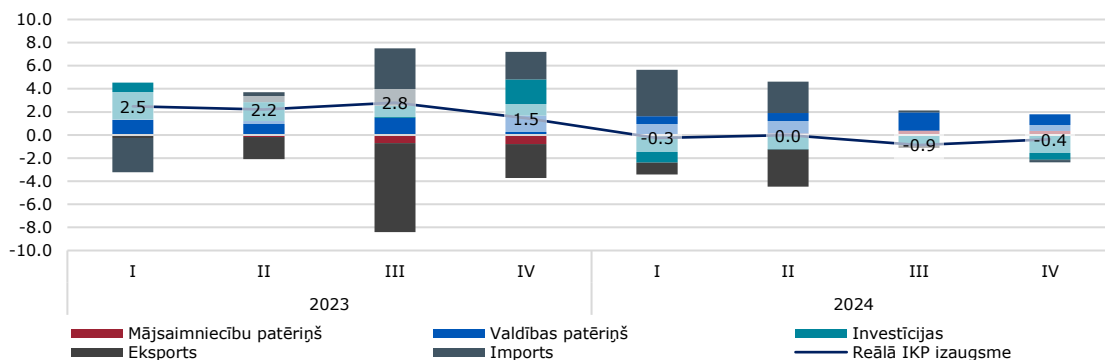
1.2.1. att. ES dalībvalstu IKP pieauguma tempi 2024. gadā (%)

Avots: Eurostat

- 11. Latvijas reālā IKP samazinājums salīdzināmajās cenās 2024. gadā noticis neskatoties uz nelielu privātā un valdības patēriņa pieaugumu – negatīvo dinamiku noteica investīciju un eksporta vājināšanās.** Centrālā statistikas pārvalde 2024. gada 28. februārī publicēja IKP novērtējumu par aizvadīto gadu. Dati liecina, ka IKP faktiskajās cenās pieaudzis par 2,1%, taču salīdzināmajās cenās samazinājies par –0,4%. Pozitīvs devums izaugsmei bija mājsaimniecību patēriņam (+0,2%) un valdības patēriņam (+1,6%), taču tie nespēja kompensēt investīciju kritumu (–1,6%) un eksporta vājināšanos (–1,1%). Arī 2024. gada 4. ceturksnī reģistrēts IKP samazinājums – 0,4%. Struktūra bija līdzīga: patēriņa izdevumi pieauga (mājsaimniecībām +0,4%, valdībai +1,4%), bet investīcijām bija negatīva ietekme (–2,1%), un eksporta ietekme uz izaugsmi bija neitrāla, skat. attēlu 1.2.

1.2.2. att. IKP pieauguma temps pa izlietojuma komponentēm (% , salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu)

Avots: Eurostat

Rūpniecība

- 12. Rūpniecības apjoms 2024. gadā saruka, ko noteica kritums apstrādes rūpniecībā un enerģētikā.** Kopējais rūpniecības produkcijas apjoms Latvijā 2024. gadā samazinājās par 2,2%, salīdzinot ar 2023. gadu. Lielāko ietekmi uz šo kritumu atstāja apstrādes rūpniecības lejupslīde –2,6% apmērā. Būtisks kritums tika novērots arī elektroenerģijas un gāzes apgādē (–2,7%), ko galvenokārt ietekmēja neparasti silta ziema un attiecīgi zemāks pieprasījums pēc apkures. Vienīgais izņēmums bija ieguves rūpniecība, kas gada griezumā pieauga par 16,5%, un īpaši strauju kāpumu uzrādīja 2024. gada 4. ceturksnī – par 30,8%.
- 13. Apstrādes rūpniecību 2024. gadā būtiski bremzēja vājš pieprasījums un ražošanas kritums vairākās būtiskās nozarēs.** Lejupslīdi apstrādes rūpniecībā veicināja virkne vāju rezultātu vairākās tautsaimniecībai svarīgās apakšnozarēs. Dzērienu ražošana samazinājās par 7,7%, koksnes un koka izstrādājumu ražošana par 0,3%. Īpaši izteikts kritums bija ādas un ādas izstrādājumu ražošanā (–15,4%), datoru, elektronikas un optisko iekārtu ražošanā (–13,8%), kā arī automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošanā (–14,1%). Arī citur neklasificētu iekārtu un mehānismu ražošana saruka par 12,7%, atspoguļojot sarežģītus tirgus apstākļus un nepietiekamu ārējo pieprasījumu.
- 14. Neraugoties uz kopējo kritumu, atsevišķas rūpniecības nozares 2024. gadā demonstrēja ievērojamu izaugsmi.** Lai gan kopējais rūpniecības fons 2024. gadā bija negatīvs, vairākās nozarēs reģistrēta spēcīga izaugsme. Metālu ražošana pieauga par 21,8%, iekārtu un ierīču remonts un uzstādīšana par 17,5%. Pozitīvi rezultāti bija arī gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošanā (+7,8%), kā arī poligrāfijas un ierakstu reproducēšanas nozarē (+7,4%). Šie rādītāji apliecina, ka atsevišķas specializētās nozares spējušas pielāgoties un izmantot nišas izaugsmes iespējas.
- 15. Saskaņā ar jaunākajiem CSP publicētajiem datiem, rūpniecības produkcijas apjoms 2025. gada janvārī, salīdzinot ar 2024. gada janvārī, palielinājās par 0,6%. Pozitīvu ieguldījumu sniedza gan apstrādes rūpniecība, gan ieguves nozares dinamika.** Apstrādes rūpniecības produkcija janvārī pieauga par 1,8 %, salīdzinot ar janvārī iepriekšējā gadā, turpinot 2024. gada nogalē atsākto pozitīvo dinamiku,

pirms kuras novērota deviņus ceturkšņus ilgusī lejupslīde. **Ieguves rūpniecība turpina demonstrēt ļoti strauju izaugsmi – janvārī kāpums sasniedza 15,9%.** Šis rezultāts turpina jau iepriekš novēroto pozitīvo dinamiku – straujā izaugsme turpinās un būtiski kompensē negatīvas tendences citos rūpniecības segmentos. **Elektroenerģijas un gāzes apgādē turpinās lejupslīde – janvārī apjoms samazinājās par 6,6%.** Šo kritumu, tā pat kā 2024. gada nogales rezultātu, izskaidro siltais ziemas periods, kas būtiski samazinājis pieprasījumu pēc apkures pakalpojumiem un ietekmējis energoresursu patēriņu.

- 16. Apstrādes rūpniecības 1,8% pieaugumu 2025. gada janvārī nodrošināja pieaugums galvenajās nozarēs – būvmateriālos, kokrūpniecībā un pārtikas ražošanā. Kopumā dati liecina par nevienmērīgu, tomēr atjaunojošu izaugsmi, kur spēcīgs sniegums lielākajās nozarēs līdzsvaro vājo dinamiku specializētajajos segmentos.** Kokrūpniecībā, kas ir viena no lielākajām apstrādes rūpniecības nozarēm Latvijā, reģistrēts 8,9% saražotās produkcijas pieaugums, savukārt pārtikas produktu ražošanā pieaugums bija 5,0%. Visnozīmīgākā pozitīvā ietekme bija nemetālisko minerālu izstrādājumu (būvmateriālu) ražošanā, kur apjoms palielinājās par 32,9%, turpinot 2024. gadā uzsākto pozitīvo dinamiku. Spēcīgu izaugsmi demonstrēja arī gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana (+16,8%) un iekārtu un ierīču remonts un uzstādīšana (+20,9%). Tajā pašā laikā nozīmīgāko negatīvo devumu apstrādes rūpniecībā radīja automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošana (–20,0%), datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošana (–12,9%) un iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošana (–10,6%).

Transports

- 17. Latvijas ostās 2024. gadā kravu apgrozījums samazinājās, galvenokārt lielo ostu vājo rezultātu dēļ.** 2024. gadā Latvijas ostās kopējais kravu apgrozījums samazinājās par 6,7 %, lejupslīdei dominējot pirmajos trīs ceturkšņos. Lai gan gada pēdējā ceturksnī tika fiksēts 6,9% pieaugums, tas nespēja kompensēt kumulatīvo kritumu. Ventspils ostā kravu apjoms saruka visbūtiskāk – par 21%, turklāt nosūtītās kravas samazinājās par 15,7%, bet saņemtās pat par 27,7%. Rīgas ostā kopējais apgrozījums kritās par 3,9%, ar būtisku samazinājumu saņemtajās kravās (–20,1%), taču nosūtīto kravu apjoms pieauga par 7,8%, iespējams, pateicoties lauksaimniecības un kokrūpniecības sektoram. Liepājas ostā apgrozījums samazinājās par 2,5%, nosūtīto kravu apjomam krītot par 4%, bet saņemto – pieaugot par 2,7%.
- 18. Pozitīva izaugsme mazajās ostās neatsver kopējo nozares lejupslīdi, kas atkarīga no reģionālajiem riskiem.** 2024. gadā mazajās ostās reģistrēts kravu apgrozījuma pieaugums par 20,7%, ko nodrošināja 23,3% kāpums nosūtītajās kravās, lai gan saņemtās kravas samazinājās par 8,8%. Šāda dinamika varētu liecināt par kravu plūsmu pārorientāciju, taču kopējā bilde ostu sektorā saglabājas negatīva, un nozares perspektīvas 2025. gadam būs atkarīgas no reģionālās ekonomiskās un politiskās situācijas.
- 19. 2024. gada pēdējā ceturksnī ostu kravu apgrozījums atkopās, taču pieaugums nebija vienmērīgs starp ostām.** Lai gan 2024. gadā kopumā kravu apgrozījums Latvijas ostās samazinājās, ceturtajā ceturksnī tika reģistrēts pozitīvs pavērsiens – kopējais pieaugums sasniedza 6,9%. Šo dinamiku sekmēja pieaugums Ventspils ostā (+5%) un Rīgas ostā (+2%), kā arī neliels kāpums mazajās ostās (+1,7%). Tomēr Liepājas ostā kravu apgrozījums šajā periodā turpināja samazināties (–3 %), kas norāda uz nevienmērīgu attīstību starp ostām. Šis ceturkšņa pieaugums gan palīdzēja mazināt

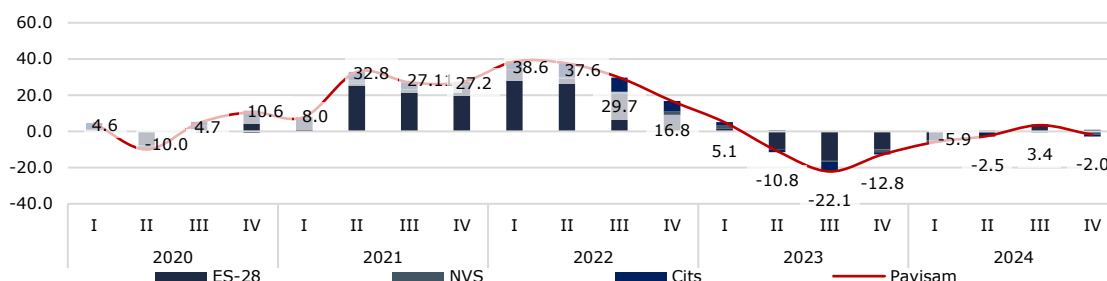
gada kumulatīvo kritumu, taču nespēja to pilnībā kompensēt, un nozares kopējā tendence joprojām vērtējama kā strukturāli vājināta.

- 20. Sauszemes kravu pārvadājumu apjoms 2024. gadā samazinājās, taču ceturtajā ceturksnī fiksēta daļēja atkopšanās, īpaši autotransportā.** 2024. gadā kopējais sauszemes kravu pārvadājumu apjoms Latvijā saruka par 5,4%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Pārvadājumi pa dzelzceļu samazinājās par 4,6%, bet pa autoceļiem par 0,8%. Šie dati atspoguļo vāju aktivitāti lielāko gada daļu, jo īpaši trešajā ceturksnī, kad kopējais pārvadājumu apjoms kritās par 21,0%, tostarp -4,2% pa dzelzceļu un -16,8% pa ceļiem. Savukārt 2024. gada ceturtajā ceturksnī situācija uzlabojās – kopējais pārvadājumu apjoms palielinājās par 5,6%. Šo izaugsmi nodrošināja straujš pieaugums kravu pārvadājumos pa ceļiem (+10,9%), kas pilnībā kontrastē ar kritumu dzelzceļa pārvadājumos (-5,3%). Šāda dinamika var liecināt par īslaicīgu pieprasījuma atgūšanos vai sezonāliem faktoriem, taču nozarei kopumā joprojām raksturīga nestabilitāte un atkarība no ārējiem apstākļiem.
- 21. 2024. gadā sauszemes kravu pārvadājumu struktūru raksturoja kontrasts starp iekšzemes un starptautiskajiem pārvadājumiem.** Gada griezumā iekšzemes pārvadājumi pieauga par 10,0%, taču starptautiskajos pārvadājumos bija vērojams būtisks kritums – par 32,6%. Negatīvā dinamika skaidrojama ar eksporta pārvadājumu samazinājumu par 12,4%, importa pārvadājumu kritumu par 19,4%, kā arī tranzīta pārvadājumu samazinājumu par 0,7%.
- 22. 2024. gada ceturtajā ceturksnī negatīvās tendences starptautiskajos pārvadājumos pastiprinājās.** Lai gan iekšzemes pārvadājumi turpināja pieaugt par 10,8%, starptautisko pārvadājumu kritums padziļinājās līdz -34,5%. No tiem eksports samazinājās par 8,4%, imports par 23,9%, bet tranzīta plūsma par 2,3%, norādot uz vāju ārējo pieprasījumu un ģeopolitiskajiem šķēršļiem.

Eksports

- 23. Preču eksports 2024. gadā samazinājās par 1,9%, norādot uz kopējo lejupslīdes tendenci.** Saskaņā ar CSP datiem, eksportēto preču vērtība bija par 365,4 miljoniem eiro mazāka nekā 2023. gadā. Lai gan gada laikā bija vērojamas svārstības, kopējais gada rezultāts apliecina eksporta kritumu. Salīdzinot ar 2023. gadu, 2024. gadā eksports pieauga uz Apvienoto Karalisti (+7,8%) un Igauniju (+1,4%), bet uz Dāniju saglabājās iepriekšējā gada līmenī. Tajā pašā laikā eksporta apjoms samazinājās uz Zviedriju (-9%), Krieviju (-9,1%), Vāciju (-3,7%) un Lietuvu (-1%).
- 24. 2024. gada ceturtajā ceturksnī preču eksporta apjoms samazinājās par 2%, salīdzinot ar attiecīgo periodu pirms gada.** Šis kritums sekoja 3,4% pieaugumam trešajā ceturksnī, kas liecina, ka izaugsme nebija noturīga. Eksporta plūsmas arī reģionālā griezumā bija nevienmērīgas – uz Eiropas Savienības valstīm eksports ceturtajā ceturksnī pieauga par 0,9%, savukārt uz NVS valstīm samazinājās par 1,8% un uz pārējām pasaules valstīm par 1%.

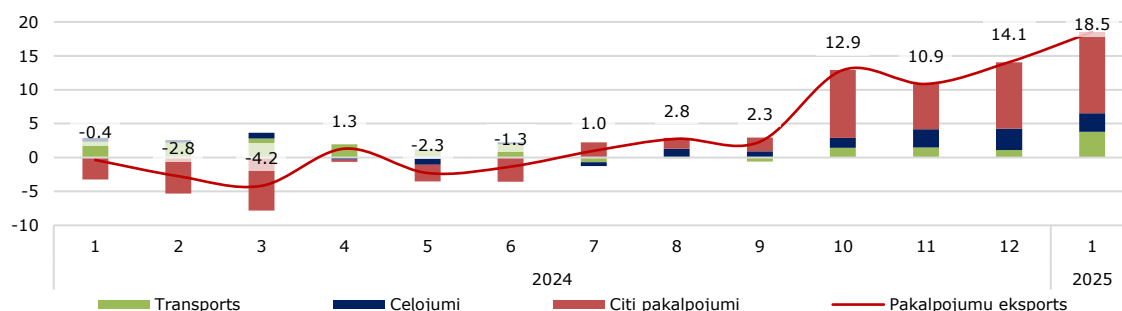
1.2.3. att. Latvijas preču eksporta izmaiņas pa reģioniem (% pret iepriekšējā gada atbilstošo ceturksni)

Avots: CSP

- 25. Jaunākie eksporta dati janvārī liecina, ka lejupslīde turpinās, tomēr attiecībā uz dažiem galvenajiem tirdzniecības partneriem vērojams pieaugums.** 2025. gada janvārī Latvijas preču eksports, salīdzinot ar 2024. gada janvāri, samazinājās par 2,1%. Nozīmīgākais eksporta pieaugums bija uz Vāciju (+7,1%) un Apvienoto Karalisti (+4,1%), kas liecina par stabilu pieprasījumu šajos tirgos. Tajā pašā laikā eksports būtiski saruka uz Dāniju (-14,4%), Krieviju (-13,6%), Igauniju (-10,2%), Lietuvu (-10,0%) un Zviedriju (-8,2%). Šie dati signalizē par vāju ārējo pieprasījumu reģionālajos tirgos un iespējamu konkurētspējas samazinājumu atsevišķos eksporta segmentos, savukārt eksporta samazinājums uz Krieviju saistīts ar ģeopolitisko situāciju.
- 26. Pakalpojumu eksports 2025. gada janvārī turpina strauji pieaugt, būtiski pārsniedzot iepriekšējā gada līmeni.** Saskaņā ar Latvijas Bankas datiem, salīdzinot ar 2024. gada janvāri, 2025. gada janvārī pakalpojumu eksports pieauga par 18,5%. Nozīmīgāko devumu nodrošināja citi pakalpojumi, kuru eksports palielinājās par 12,0%. Mērens pieaugums bija vērojams arī ceļojumu pakalpojumiem (+2,7%) un transporta pakalpojumiem (+3,8%).

1.2.4. att. Pakalpojumu eksporta dinamika salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu (%)

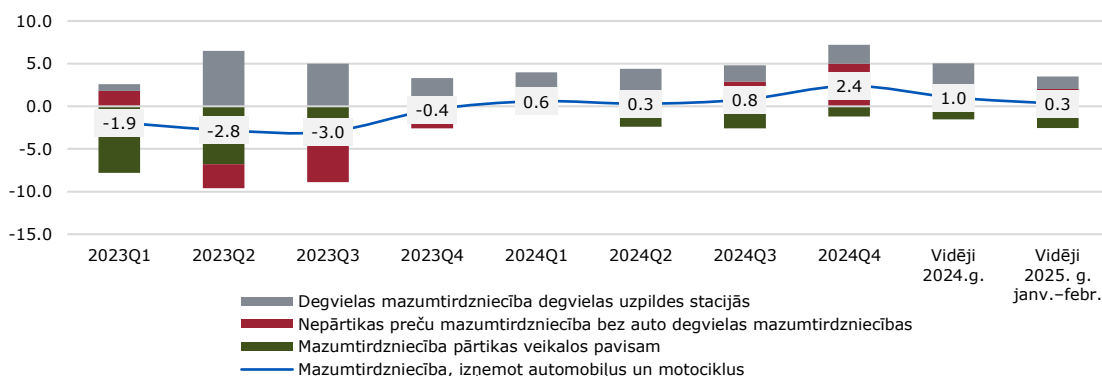

Avots: Latvijas Banka

Mazumtirdzniecība

- 27. Kopējā mazumtirdzniecības dinamika ir nedaudz uzlabojusies, mājāsaimniecību patēriņš joprojām ir nestabils un atšķirīgs dažādās nozarēs.** Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem, 2024. gadā mazumtirdzniecības apgrozījums salīdzināmajās cenās ir uzrādījis mērenu pieaugumu – vidēji par 1,0%, savukārt 2025. gada janvārī–februārī pieauguma temps būtiski palēninājies, sasniedzot vien 0,3%. Tirdzniecības apakšgrupu griezumā vērojamas atšķirīgas tendences. Pārtikas mazumtirdzniecība 2024. gadā samazinājās vidēji par 1,5%, un lejupslīde vēl padziļinājās 2025. gada pirmajos divos mēnešos līdz (-2,6%), liecinot par vājo iedzīvotāju pirkatspēju. Tīkmēr nepārtikas preču mazumtirdzniecība (izņemot degvielu) uzrādīja salīdzinoši stabili izaugsmi – 2024. gadā vidēji +2,3%, bet 2025. gada sākumā pieaugums saglabājās 2,1% apmērā. Degvielas tirdzniecībā 2024. gadā reģistrēts kāpums (+2,8%), tomēr 2025. gada janvārī–februārī pieauguma temps kritās uz 1,5%.

1.2.5. att. Mazumtirdzniecības apgrozījuma dinamika pēc preču grupām (% pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu)

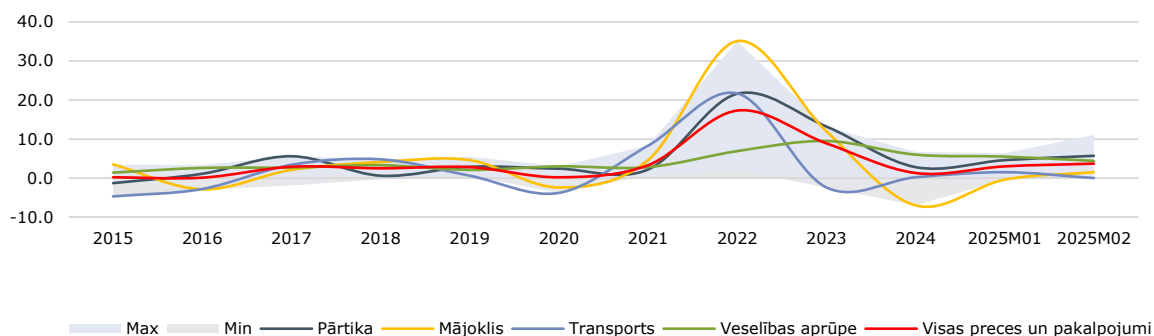
Avots: CSP (Kalendāri koriģēti dati salīdzināmajās cenās)

Inflācija

- 28. Inflācijas kāpums Latvijā gada sākumā kļūst straujāks, jau kopš 2024. gada nogales pārsniedzot eirozonas vidējo līmeni.** Saskaņā ar CSP datiem, 2024. gadā inflācija Latvijā bija 1,3%, taču gada nogalē un 2025. gada sākumā patēriņa cenu līmenis atsāka pieaugt. Februārī inflācija sasniedza 3,7%, pārsniedzot eirozonas vidējo rādītāju 2,3%. Šī atšķirība starp Latviju un eirozonu sākās 2023. gada oktobrī un turpina pieaugt.
- 29. Pakalpojumu cenu kāpums Latvijā ir izteikti straujāks nekā preču cenām, līdzīga, bet ne tik izteikta situācija vērojama arī eirozonā.** Februārī, saskaņā ar Eurostat datiem, pakalpojumu cenas Latvijā pieauga par 5,8% (saskaņā ar CSP – par 6%), kamēr eirozonā par 3,7%. Savukārt preču cenu kāpums Latvijā bija 3% (saskaņā ar CSP – par 2,9%), bet eirozonā tikai 1,2%.
- 30. Latvijas inflācijas struktūrā īpaši izceļas izglītības, pārtikas un alkoholisko dzērienu cenu kāpums.** Visstraujākais cenu pieaugums februārī konstatēts izglītības pakalpojumiem (+11%), galvenokārt pirmskolas izglītības segmentā. Pārtikas cenas

pieauga par 5,7%, bet alkoholisko dzērienu cenas par 8,4%, būtiski pārsniedzot vidējo inflācijas līmeni.

1.2.6. att. Patēriņa cenu pārmaiņas pēc grupām un apakšgrupām (% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu)

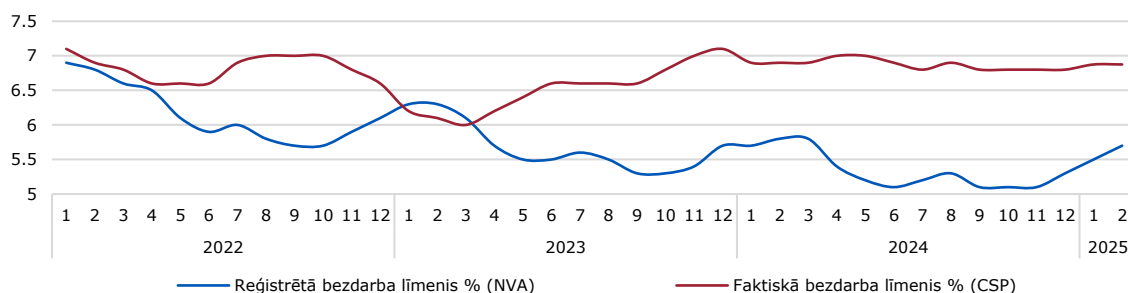
Avots: CSP

- 31. Gāzes cenu kāpums Eiropā var kļūt par nozīmīgu inflācijas riska faktoru 2025. gadā.** FM prognozē, ka inflācija Latvijā 2025. gadā pieaugs līdz 2,5%, kā vienu no faktoriem minot energoresursu cenu dinamiku. 2024. gadā TTF biržā gāzes cena pakāpeniski pieauga no ~35 līdz 53,24 eiro/MWh, bet 2025. gada janvārī, februārī samazinoties līdz 44,29 eiro/MWh. Lai gan šobrīd ietekme ir ierobežota, ilgstoši augsts cenu līmenis var radīt spiedienu uz tarifiem nākamajā apkures sezonā.

Darba tirgus

- 32. Darba tirgus dati signalizē par strukturālām problēmām, neskatoties uz zemu kopējo bezdarba līmeni.** 2024. gadā Latvijā reģistrētais bezdarba līmenis bija 5,3%, savukārt faktiskā bezdarba līmenis, pēc Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) datiem, sasniedza 6,9%. Starpība starp šiem rādītājiem pastāv jau kopš 2023. gada 2. ceturkšņa, norādot uz zemu iedzīvotāju aktivitāti bezdarbnieka statusa oficiālā reģistrācijā. Šī tendence saglabājas arī 2025. gada sākumā – februārī Nodarbinātības valsts aģentūrā reģistrētais bezdarba līmenis bija 5,7%, bet CSP faktiskā bezdarba rādītājs – nemainīgs, 6,9%.

1.2.7. att. Bezdarba līmeņa dinamika: reģistrētais un faktiskais bezdarbs (%)

Avots: NVA un CSP

- 33. Īstermiņa bezdarba samazināšanās kontrastē ar strauju ilgstošo bezdarbnieku skaita pieaugumu.** CSP²² padziļinātā izpēte liecina, ka 2024. gadā neliels uzlabojums vērojams starp tām bezdarbnieku grupām, kuras bijušas bez darba līdz vienpadsmit mēnešiem – šādu cilvēku skaits samazinājās attiecīgi par 0,2 tūkstošiem (līdz pieciem mēnešiem) un 0,1 tūkstoti (no sešiem līdz vienpadsmit mēnešiem). Tomēr ievērojami pieaudzis ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars – to cilvēku skaits, kuri bez darba ir vismaz gadu, ir palielinājies par 4 tūkstošiem, sasniedzot jau 32,3% no visiem bezdarbniekiem. Šāda tendence norāda uz pieaugošiem šķēršļiem cilvēku atgriešanai darba tirgū – tostarp varētu būt runa par prasmju neatbilstību, veselības problēmām, vai darba piedāvājuma trūkumu reģionos.
- 34. Algu kāpums joprojām būtiski pārsniedz produktivitātes izaugsmi.** 2024. gadā vidējā bruto darba samaksa Latvijā pieauga par 9,7%. Privātajā sektorā kāpums bija 8,7%, sabiedriskajā sektorā – 12,2%, bet vispārējās valdības sektorā vēl straujāks – 12,4%. Tikmēr FM prognozē, ka produktivitātes pieaugums šogad būs vien 1,3%, un tikai 2,1% vidējā termiņā. Šī disproporcija rada riskus konkurētspējai, īpaši laikā, kad ekonomikas izaugsme ir lēna. Latvijas Universitātes domnīca PEAK vairākkārt uzsvērusi, ka ilgtspējīgs algu kāpums iespējams tikai līdz ar ražīguma celšanos, kam nepieciešamas mērķētas investīcijas, inovācijas un cilvēkkapitāla stiprināšana.
- 35. Valdība uzsākusi birokrātijas mazināšanas pasākumus, ar mērķi veicināt produktivitāti un uzlabot fiskālo pozīciju.** Atsaucoties uz Eiropas Komisijas uzstādījumu par administratīvā sloga mazināšanu, E. Siliņas vadītā valdība ir apņēmusies samazināt birokrātiju par 25%. Šajā kontekstā uzsākts visaptverošs darbs pie valsts pārvaldes procesu izvērtēšanas un sabiedrisko izdevumu lietderības analīzes. Fiskālās disciplīnas padome šo virzienu vērtē pozitīvi, uzsverot, ka administratīvā sloga mazināšana var veicināt uzņēmējdarbības vides uzlabošanos, stiprināt valsts konkurētspēju un vienlaikus uzlabot valsts fiskālo ilgtspēju.

²² 2024. gadā bezdarba līmenis Latvijā bija 6,9 % | Oficiālās statistikas portāls

2. Fiskālās politikas attīstība

2.1. Vispārējās valdības bilances aktuālie rezultāti

- 36. 2024. gada budžeta likumā deficīts tika plānots 2,8% apmērā no IKP. Šobrīd, 2024. gadā, deficīts tiek novērtēts 2,1% apmērā no IKP jeb 849,6 miljoni eiro. Strukturālā balance attiecīgi bija prognozēta -0,5% apmērā, šobrīd -0,1% no IKP.** 2024. gada ekonomisko vidi ietekmēja vairāki būtiski negatīvi faktori – ģeopolitiskā nenoteiktība, eksporta partnervalstu ekonomiskās izaugsmes palēnināšanās, vājš privātais patēriņš un investīciju apjoma sarukums tautsaimniecībā. Neskatoties uz nelabvēlīgajiem apstākļiem, tika sasniegts mazāks deficīts nekā plānots. Tas skaidrojams ar lielākiem nenodokļu ieņēmumiem un pozitīvākām ieņēmumu EKS korekcijām, saistībā ar lielākiem UIN ieņēmumiem šī gada janvārī, kas pēc EKS ir attiecināmi uz 2024. gadu. Mazāku deficītu ietekmēja arī lēnāka ES fondu apguve un mazāki izdevumi pamatfunkcijām. 2024. gadā vairs nebija spēkā 2020. gadā aktivizētā ES Stabilitātes un izaugsmes pakta (SIP) vispārējā izņēmuma klauzula, kas ļāva palielināt vispārējās valdības budžeta deficītu. Fiskālās disciplīnas likuma (FDL) fiskālie nosacījumi atkal bija spēkā jau kopš 2023. gada. Gan SIP, gan FDL budžeta deficīta nosacījumi 2024. gadā tika ievēroti. Tabula 2.1.1. parāda, ka valsts speciālais budžets un atvasināto publisko personu budžeti 2024. gadā ir noslēgušies ar pozitīvu bilanci. Lai arī pamatbudžeta un pašvaldību budžeta bilances bija negatīvas, deficīts bija ievērojami mazāks nekā tika plānots 2024. gada budžeta likumā. EKS korekciju ievērojamā atšķirība no plānotajām skaidrojama ar lēnāku ES fondu apguvi.

2.1.1. tabula. VV budžeta bilances plāns 2024. gadam un iznākums 2024. un 2023. gadā, milj. eiro.

Balance	2024			2023
	Budžets	Iznākums	% no IKP	Iznākums
Vispārējās valdības budžeta balance	-1 279,7	-849,6	-2,1%	-931,7
EKS2010 ²³ korekcijas	502,3	-116,5	-0,3%	398,3
Valsts konsolidētais kopbudžets	-1 782,0	-733,1	-1,8%	-1 330,0
Valsts pamatbudžets	-2 127,5	-1 082,6	-2,7%	-1 438,1
Valsts speciālais budžets	408,2	337,1	0,8%	251,4
Pašvaldību budžeti	-65,8	-48,3	-0,1%	-155,9
Atvasināto publisko personu b.	3,2	60,6	0,2%	12,6

Avots: FM

- 37. Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi 2024. gadā sasniedza 17,1 miljardu eiro – tas ir par 9,7% jeb 1,5 miljardiem eiro vairāk nekā 2023. gadā.** Gadu atpakaļ attiecīgais rādītājs bija 9,3%. Nodokļu ieņēmumi pieauguši par 7,8%²⁴. 2023. gadā bija vērojams 9,0% nodokļu ieņēmumu pieaugums un 2022. gadā 15,2% pieaugums. Nodokļu ieņēmumu pieauguma tempa palēnināšanās 2024. gadā skaidrojama gan ar zemāku inflācijas līmeni, kur attiecīgi 2024. gadā Latvijā bija viens no zemākajiem inflācijas līmeņiem eiro zonā²⁵, gan arī vājāku privāto patēriņu. Kopējo ieņēmumu pieaugums ir bijis straujāks par nodokļu ieņēmumu pieaugumu, kas ir skaidrojams ar ES finansējuma un nenodokļu ieņēmumu straujāku pieaugumu, kuri attiecīgi pieauga

²³ Saskaņā ar SIP un FDL, fiskālais rezultāts tiek novērtēts balstoties uz Eiropas kontu sistēmas 2010 (EKS2010) metodoloģiju, kas balstās uz uzkrājuma principu. Tākmēr tradicionāli Latvijā valsts budžets tiek apstiprināts un novērtēts, balstoties uz naudas plūsmas principu.

²⁴ Nodokļu ieņēmumi pēc naudas plūsmas principa (ir iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā)

²⁵ Eurostat prc_hicp_aind

par 21,9% un 14,7%. Lielākais devums nenodokļu ieņēmumu pieaugumā vērojams ieņēmumos no valsts uzņēmējdarbības un īpašuma – īpaši procentu ieņēmumos no aizdevumiem, depozītiem un kontu atlikumiem – un ieņēmumos no valsts (pašvaldību) nodevām un kancelejas nodevām. Arī pašu ieņēmumi, kas ietver maksas pakalpojumus, pieauga par 11,3%. Lai arī 2024. gadā nodokļu ieņēmumu pieauguma temps palēninājās un nodokļi iekasējās mazāk nekā plānots, to kompensēja nenodokļu ieņēmumu plāna pārpilde. Nenodokļu ieņēmumi iekasējās par 26,3% jeb 254,2 milj. eiro vairāk nekā plānots. Arī pašu ieņēmumos, kas ietver maksas pakalpojumus, veidojās 15,9% jeb 73,8 milj. eiro pārpilde. Lai arī finansējuma no ES fondiem ieņēmumi auguši salīdzinoši strauji, plāns netika sasniegts par 4,2% jeb 79,2 milj. eiro. **Kopumā 2024. gada konsolidētā kopbudžeta ieņēmumu plāns²⁶ tika sasniegts.**

- 38. Budžeta likumā konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi 2024. gadā tika plānoti 13,8²⁷ miljardu eiro apmērā. Faktiski tika iekasēti 13,6 miljardi – par 247 miljoniem eiro jeb par 1,8% mazāk nekā plānots²⁸.** Lielākajās nodokļu grupās plāns ir izpildīts IIN, UIN un NĪN. IIN pārpilde veidoja 6,7% jeb 176,3 miljonus eiro un UIN pārpilde veidoja 3,1% jeb 21,6 miljonus eiro. Lielākā plāna neizpilde ir vērojama patēriņa nodokļos - PVN un AN. PVN ieņēmumu plāns nav izpildīts par 5,2% jeb 214,3 miljoniem eiro un AN ieņēmumu plāna neizpilde veido 5,1% jeb 64,2 miljonus eiro. Arī VSAOI plāns netika sasniegts par 3,2% jeb 146,5 miljoniem eiro. Pārējās nodokļu grupās kopā neizpilde veido 3,4% jeb 19,8 miljonus eiro. Saistībā ar lēnāku ekonomikas izaugsmi, FM 2024. gada jūlijā samazināja nodokļu ieņēmumu prognozi par 100,9 milj. eiro, līdz 13 703,7 milj. eiro. Attiecībā pret samazināto prognozi - nodokļi iekasēti par 1,1% jeb 146 milj. eiro mazāk nekā prognozēts. FDP prognozēja nedaudz zemākus nodokļu ieņēmumus nekā FM. Pret FDP prognozi, faktiskie nodokļu ieņēmumi ir par 0,8% jeb 108,9 milj. eiro mazāki.
- 39.** Salīdzinot 2024. gadu ar 2023. gadu, lielākais nodokļu ieņēmumu pieaugums 2024. gadā bija vērojams UIN ieņēmumos, kur to apjoms palielinājās par 32,1%. Arī IIN ieņēmumi pieauga par 12,4%, VSAOI par 9,3% un AN ieņēmumi par 3,1%. PVN ieņēmumi faktiski bija 2023. gada līmenī, tā kā pieaugums veido vien 0,1%.

2.1.2. tabula. Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns budžeta likumā un faktiskā izpilde 2024. gadā (milj. eiro), un salīdzinājums (%)

	Budžeta plāns	Izpilde*	Pret budžeta plānu	Pret 2023. gadu
Nodokļu ieņēmumi	13 804,6	13 557,6	-1,8%	7,8%
VSAOI**	4 544,7	4 398,2	-3,2%	9,3%
PVN	4 096,7	3 882,4	-5,2%	0,1%
IIN	2 634,7	2 811,0	6,7%	12,4%
AN	1 255,0	1 190,8	-5,1%	3,1%
UIN	697,8	719,4	3,1%	32,1%
NĪN	237,4	237,3	0,0%	0,3%
Pārējie nodokļi	338,2	318,5	-5,8%	6,4%

Avots: FM, Valsts kase, FDP aprēķini

VSAOI – valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas; **PVN** – pievienotās vērtības nodoklis; **IIN** – iedzīvotāju ienākuma nodoklis; **AN** – akcīzes nodoklis; **UIN** – uzņēmuma ienākumu nodoklis; **NĪN** – nekustamā īpašuma nodoklis.

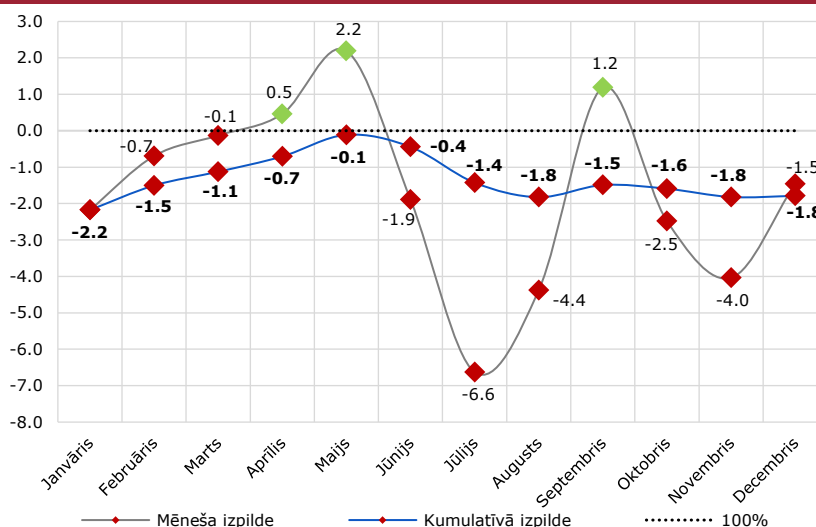
*Kopējie nodokļu ieņēmumi pēc uzkrājuma principa (netiek iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā).

** Nav iekļautas iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā.

²⁶ Plāns ietver valsts budžetā plānotos ieņēmumus un prognozēto ieņēmumu apmēru pašvaldību un atvasināto publisko personu budžetos.
²⁷ Likums "Par valsts budžetu 2024.gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam" paskaidrojumu I. nodaļa (fm.gov.lv), 92. lpp.
²⁸ Pēc uzkrājuma principa (netiek iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā).

40. Patēriņa nodokļu, PVN un AN plāna neizpildi ietekmēja vājais privātais patēriņš, kurš joprojām nebija atguvies no augstās inflācijas šoka. PVN ieņēmumus negatīvi ietekmēja arī inflācijas līmeņa kritums, īpaši energoresursu nozarē. Kopējo nodokļu ieņēmumu ainu uzlaboja IIN ieņēmumi, kuri labi iekasējušies saistībā ar straujo vidējās algas pieaugumu, kas 2024. gadā sasniedza 9,7%²⁹. Kopējo situāciju uzlaboja arī UIN ieņēmumu pārpilde, ko sekmēja no 2024. gada 1. janvāra ieviestā ikgadējā nodokļa piemaksa 20% apmērā kredītiestādēm un patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzējiem. **Jāatzīmē, ka nodokļu ieņēmumi tika plānoti ar 2,5% reālā IKP pieauguma un 2,2% inflācijas prognozēm, kas realitātē netika sasniegti – attiecīgi IKP kritās par 0,4%, bet inflācija bija 1,3%. Kopumā nodokļu iekasēšanas rezultātus var uzskatīt par pozitīviem, jo nominālā IKP pieaugums 2024. gadā bija tikai 2,1% - ievērojami zemāk par nodokļu ieņēmumu pieaugumu (7,8%).**

2.1.1. att. Kopbudžeta nodokļu ieņēmumu ikmēneša un kumulatīvā plāna izpildes dinamika (%)

Avots: Valsts kase, FM, FDP aprēķini

41. **Konsolidētā kopbudžeta izdevumi 2024. gadā sasniedza 17,9 miljardus eiro, kas ir par 5,4% jeb 920,9 miljoniem eiro vairāk nekā 2023. gadā.** 2024. gadā straujākais izdevumu pieaugums bija vērojams procentu izdevumos par 62,5% un atlīdzības izdevumos par 13,4%. Straujais procentu izdevumu pieaugums skaidrojams ar ECB īstenoto ierobežojošo monetāro politiku, kuras rezultātā pieauga parāda apkalpošanas izmaksas. Atlīdzības izdevumu ievērojamais pieaugums skaidrojams ar virkni faktoru, to skaitā augstais inflācijas līmenis iepriekšējos gados, minimālās algas palielināšana līdz 700 eiro no 2024. gada 1. janvāra, pedagogu atalgojuma pieaugums, iekšlietu sektorā reizi piecos gados izmaksātās prēmijas, kā arī kopumā saspringtā situācija darba tirgū ar darbaspēka pieejamību. Izdevumi sociālajiem pabalstiem pieauga par 7,8%, kapitālie izdevumi pieauga par 6,3% un izdevumi subsīdijām un dotācijām pieauga par 0,3%. Toties izdevumi precēm un pakalpojumiem samazinājās par 7,7% un kārtējie maksājumi ES budžetā par 6,3%. Lai arī procentu izdevumos bija

²⁹ Mēneša vidējā bruto darba samaksa, Oficiālā statistikas portāla datu bāze [DSV010c](#).

vērojams straujākais izdevumu pieaugums, budžetā šāds pieaugums bija ieplānots un 2024. gada izpildes rezultātā procentu izdevumi bija par 2,4% mazāki nekā plānots. Ievērojami mazāki izdevumi bija subsīdijām un dotācijām, kur faktiskie izdevumi bija par 25,1% jeb 1,4 miljardiem eiro mazāki nekā plānots. Izdevumu samazināšanās subsīdijām un dotācijām ir saistīta ar ES fonda finansēto projektu lēnāku īstenošanos un pārdalēm no resora "74. Gadskārtējā valsts budžeta izpildes procesā pārdalāmais finansējums". Arī kapitālie izdevumi bija par 2,0% mazāki nekā plānots, ko arī var saistīt ar lēnāku ES fondu apguvi. Izdevumi precēm un pakalpojumiem, kā arī izdevumi atlīdzībām pārsniedza plānoto apjomu par attiecīgi 10,7% jeb 206,9 milj. eiro un 3,4% jeb 132,9 milj. eiro. Izdevumi sociālajiem pabalstiem atbilda plānotajiem, nedaudz tos pārsniedzot par 0,6%. Kopumā 2024. gada konsolidētā kopbudžeta izdevumi bija par 5,4% jeb 1 miljardu eiro mazāki nekā plānots budžeta likumā³⁰.

- 42. Kapitālie izdevumi 2024. gadā sasniedza 1,5 miljardus eiro. No tā aptuveni 25%³¹ bija kapitālie izdevumi ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības projektiem,** kur lielāko daļu veidoja Atvесеjošanās fonds (105,5 milj. eiro), ES Kohēzijas politikas struktūrfondi (60,8 milj. eiro) un Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments (CEF) (164,3 milj. eiro). CEF kapitālo izdevumu lielāko daļu, 158,0 milj. eiro, veidoja kapitālie izdevumi Rail Baltica projektam. Investīcijas jeb izdevumi pamatkapitāla veidošanai ir būtiski Latvijas ekonomikai, jo tie veicina infrastruktūras attīstību, produktivitātes celšanu, enerģētisko drošību un ilgtspējīgu attīstību.
- 43. Lēnākas izaugsmes periodā ES fondu finansējums ir nozīmīgs ekonomikas stimulēšanas un investīciju avots. Tāpēc ir būtiski nodrošināt savlaicīgu un efektīvu ES fondu apguvi, lai maksimāli izmantotu pieejamo finansējumu.** Atvесеjošanās fonds (AF) un Kohēzijas politikas (KP) fondi (ERAF, ESF+, KF) būtiski veicina investīcijas – pamatkapitāla veidošanos. AF projektu veiksmīga īstenošana ir īpaši svarīga, jo ES ir noteikusi termiņu AF finansējuma izlietošanai līdz 2026. gada augusta beigām. 2024. gadā KP fondu un AF izdevumi tika plānoti 1,6³² miljardu eiro apmērā. Tomēr faktiski ekonomikā ieplūda 792,7 milj. eiro, kur AF finansējums veidoja 404,9 milj. eiro, un KP fondu finansējums veidoja 387,8 milj. eiro (14-20 un 21-27)³³. KP fondu 2021.-2027. gada plānošanas perioda izdevumi veidoja 258,7 milj. eiro, bet par 129,1 milj. eiro tika apgūts iepriekšējā, 2014.-2020. gada, plānošanas perioda finansējums. Kumulatīvi 2021.-2027. gada plānošanas perioda KP fondu finansējums ir apgūts 346,3 milj. eiro apmērā, bet AF finansējums apgūts 584,8 milj. eiro apmērā (līdz 2024. gadam ieskaitot). 2021.-2027. gada plānošanas periodā pieejamais finansējums KP īstenošanai ir 4,4 miljardi eiro (t.sk. nesadalītais elastības finansējums) un AF ir pieejams finansējums 1,97 miljardu apmērā³⁴. Salīdzinājumā pret iepriekšējo gadu, AF izdevumi palielinājās par 140,8% jeb 236,7 milj. eiro, bet KP fondu izdevumi samazinājās par 59,0% jeb 557,5 milj. eiro. KP fondu izdevumu samazinājumu var saistīt ar to, ka tika apgūts iepriekšējā plānošanas perioda atlikušais finansējums, un jaunā plānošanas perioda finansējuma apguve tikai pakāpeniski sākās, kur jaunu projektu ieviešana saskarās ar būtiskiem izaicinājumiem – iepirkumi bez rezultāta,

³⁰ Plāns ietver valsts budžetā plānotos izdevumus un prognozēto izdevumu apmēru pašvaldību un atvasināto publisko personu budžetos.

³¹ FDP indikatīvi aprēķini, balstoties uz Valsts kases datiem - [Valsts budžeta izpilde pa iestādēm, budžeta programmām/apakšprogrammām un klasifikācijas kodiem](#)

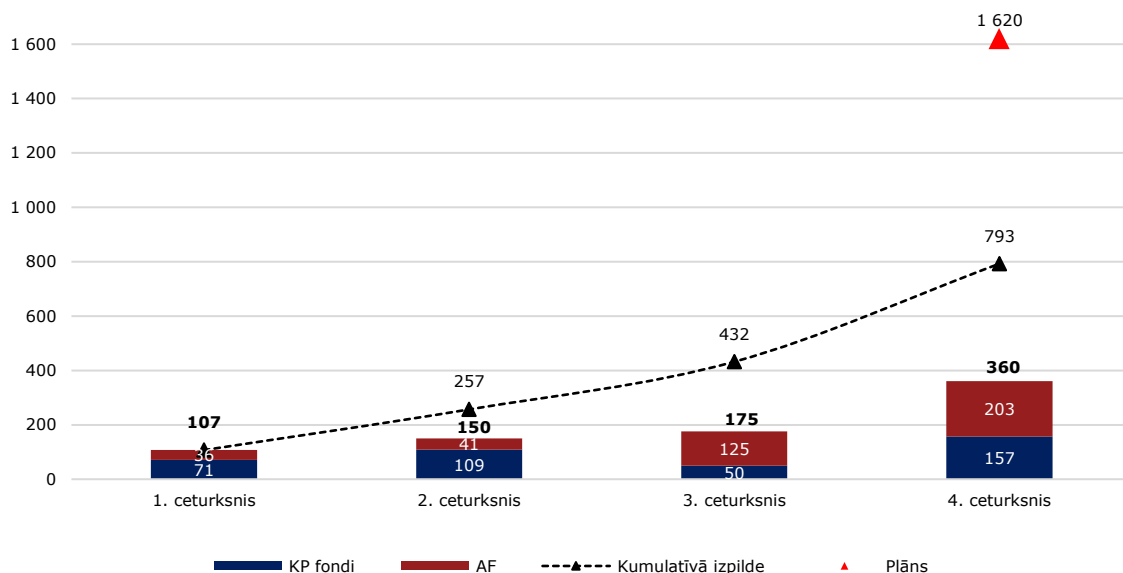
³² [5.2. Eiropas Savienības politiku instrumentu un citu ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu plānošana valsts budžetā](#)

³³ [Ieviešanas progress, mērķi un izpilde](#)

³⁴ [5.2. Eiropas Savienības politiku instrumentu un citu ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu plānošana valsts budžetā](#)

līgumu pagarinājumi, projektu ieviesēju nepietiekama finanšu un administratīvā kapacitāte.

2.1.2. att. Kohēzijas politikas fondu (2014-2020, 2021-2027) un Atveseļošanās fonda izdevumu ceturkšņu izpildes dinamika, kumulatīvā izpilde un plāns 2024. gadā (milj. eiro)

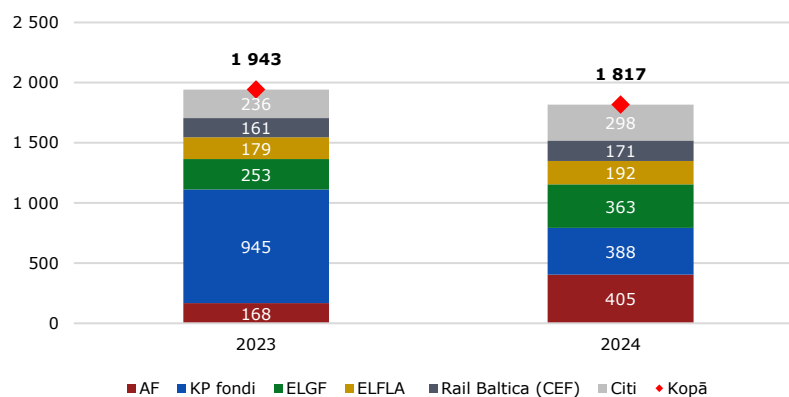

Avots: Valsts kases dati, FM plāns, FDP aprēķini

KP fondi (ERAF - Eiropas Reģionālās attīstības fonds; **ESF+** - Eiropas Sociālais fonds plus; **KF** - Kohēzijas fonds), **AF** - Atveseļošanās fonds.

- 44. 2024. gadā AF un KP fondi veidoja nedaudz mazāk kā pusi no ES finansējuma izdevumiem 2024. gadā.** Nozīmīgs finansējuma apjoms ieplūda ekonomikā arī no ELGF (363,1 milj. eiro) un ELFLA (192,4 milj. eiro), kā arī no CEF, kur 170,5 milj. eiro veidoja izdevumi Rail Baltica projektam. Kopumā ES finansējuma izdevumi 2024. gadā veidoja 1,8 miljardu eiro, kas ir par 6,5% jeb 126,2 milj. eiro mazāk nekā 2023. gadā.

2.1.3. att. ES finansējuma izdevumi pēc finansējuma avota 2023. un 2024. gadā (milj. eiro)

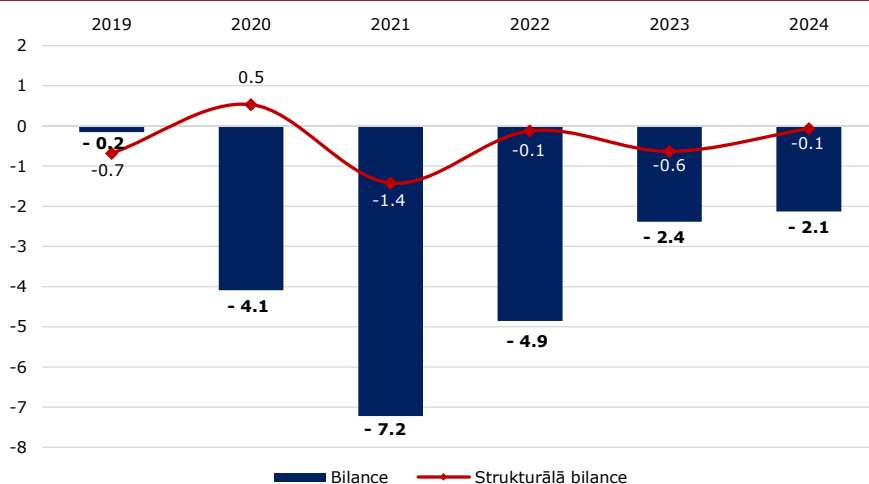

Avots: Valsts kases dati, FDP aprēķini

AF - Atveseļošanās fonds, **KP fondi** (ERAF - Eiropas Reģionālās attīstības fonds; **ESF+** - Eiropas Sociālais fonds plus; **KF** - Kohēzijas fonds), **ELGF** - Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds, **ELFLA** - Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai, **CEF** - Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments.

45. **Pēdējo gadu globālie notikumi ietekmēja ekonomisko situāciju gan pasaulē, gan Latvijā. Covid-19 pandēmija un straujšais energoresursu cenu kāpums būtiski palielināja valsts budžeta izdevumus.** To rezultātā Latvijā bija vērojama valsts fiskālās pozīcijas pasliktināšanās, kad VVBB deficīts 2021. gadā veidoja 7,2% no IKP un 2022. gadā 4,9% no IKP. 2023. gadā bija vērojams uzlabojums valsts fiskālajā pozīcijā ar deficīta samazināšanos līdz 2,4% no IKP. Budžeta bilances rādītāji uzlabojās saistībā ar nominālā IKP pieaugumu un nodokļu ieņēmumu pieaugumu straujās inflācijas ietekmē, kā arī pakāpeniski tika samazināts Covid-19 un energoresursu atbalsts.

2.1.4. att. VV budžeta balance un strukturālā balance 2019.-2024. gadā (% no IKP)

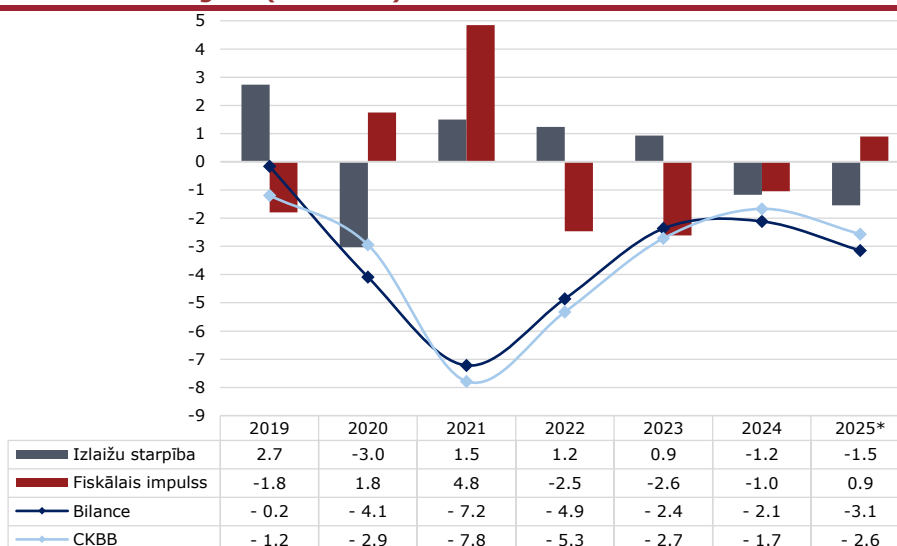

Avots: FM

46. **Likums "Par valsts budžetu 2024. gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam"**³⁵ 2024. gadā paredzēja 2,5% ekonomisko izaugsmi un VVBB deficītu 1,3 miljardu eiro apmērā jeb 2,8% no IKP. Lai arī ekonomiskā izaugsme bija lēnāka nekā prognozēts, kur reālais IKP samazinājās par 0,4%, un nodokļu ieņēmumi iekasējās mazāk nekā plānots, šobrīd tiek novērtēts, ka 2024. gads noslēdzās ar deficītu 849,6 miljonu eiro jeb 2,1% no IKP apmērā. Mazāks deficīts veidojās saistībā ar lielākiem nenodokļu ieņēmumiem un pozitīvākām ieņēmumu EKS korekcijām, saistībā ar lielākiem UIN ieņēmumiem šī gada janvārī, kas pēc EKS ir attiecināmi uz 2024. gadu. Mazāku deficītu ietekmēja arī lēnāka ES fondu apguve un mazāki izdevumi pamatfunkcijām. No vienas puses mazāks deficīts ir pozitīvi vērtējams. Tomēr viens no iemesliem, kāpēc gads noslēdzās ar mazāku deficītu, ir lēnāka ES fondu apguve. Tas nav pozitīvi vērtējams, jo lēnākas izaugsmes periodā ES fondu investīcijas ir nozīmīgs ekonomikas stimulēšanas avots. Turklāt ir būtiski nodrošināt savlaicīgu un efektīvu ES fondu apguvi, lai maksimāli izmantotu pieejamo finansējumu.

³⁵ Likuma "Par valsts budžetu 2024. gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam" paskaidrojumi I. BUDŽETA IETVARU 2024., 2025. UN 2026. GADAM

2.1.5. att. VV budžeta balance, cikliski koriģētā budžeta balance, izlaižu starpība un fiskālais impulss 2019.-2025*. gadā (% no IKP)

Avots: FM dati, FDP aprēķini

**Proгноzes*

- 47. Attēlā 2.1.5. redzami fiskālās politikas iznākumi pēdējos gados un plānotie rezultāti šogad.** Lai analizētu, vai valdības fiskālā politika ir bijusi vairāk ekspansīva vai vairāk konsolidējoša jeb ierobežojoša, tiek apskatīts fiskālais impulss, kas ir balstīts uz cikliski koriģētās budžeta bilances izmaiņām (CKBB)³⁶. CKBB noņem ekonomikas ciklisko svārstību ietekmi, ko izraisa automātiskie stabilizatori (piemēram, recesijā automātiski pieaug bezdarbnieku pabalsta izdevumi un samazinās nodokļu ieņēmumi), ļaujot saprast, kāda ir valdības apzinātā fiskālā politika – vairāk stimulējoša vai vairāk ierobežojoša salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. No grafika var secināt, ka valdība 2020. un 2021. gadā radījusi pozitīvu fiskālo impulsu ekonomikā. Neliels fiskālais impulss ir paredzēts arī 2025. gadā. Jāatzīmē, ka, lai arī 2024. gadā bija stimulējoša fiskālā politika, fiskālais impulss bija negatīvs, to ietekmēja mazāki nekā plānots subsīdiju un dotāciju izdevumi. Vērtējot pēc budžetā plānotās bilances, 2024. gadā tika plānots mērens pozitīvs fiskālais impulss. Lai novērtētu, vai valdības īstenotā fiskālā politika bijusi atbilstoša, jānosaka, vai ir ticis ievērots Fiskālās disciplīnas likumā noteiktais pretcikliskas fiskālās politikas princips³⁷. Kopumā valdība šo principu pēdējos gados ir ievērojusi – ekonomikas lejupslīdē ir bijis pozitīvs fiskālais impulss, bet augšupejas periodā negatīvs impulss. 2022. gadā fiskālais stimulants ir bijis lielāks nekā nepieciešams, jo izlaižu starpība beigās tika novērtēta kā pozitīva. Tomēr fiskālo politiku ir jāvērtē ne tikai no ekonomiskajiem, bet arī sociālajiem aspektiem un nedaudz ekspansīvāka, sociāli solidāra fiskālā politika lielas sociālās spriedzes un nenoteiktības apstākļos (Covid-19, Krievijas agresija, augstās energoresursu cenas) – ir attaisnojama. Arī jāatzīmē, ka izlaižu starpība nav izmērāms radītājs, bet gan tikai novērtējams. Tāpēc to novērtēt pilnīgi precīzi nav iespējams, it sevišķi lielu ekonomisku šoku apstākļos.
- 48. Kopumā Padome pozitīvi vērtē valdības centienus uzturēt samērīgu pretciklisku un sociāli atbildīgu fiskālo politiku pēdējos gados, kas arī**

³⁶ Fiskālais impulss = $-\Delta$ Cikliski koriģētā budžeta balance

³⁷ Pretcikliskas fiskālās politikas princips – tāda fiskālā politika, kas darbojas pretēji ekonomikas cikla tendencēm, proti, ekonomikas cikla augšupejas fāzē tiek realizēta ierobežojoša, bet lejupslīdes fāzē – stimulējoša fiskālā politika, [Fiskālās disciplīnas likums](#)

atspoguļojas salīdzinoši augstajā neatkarīgo starptautisko reitingu aģentūru novērtējumos un samērīgā vispārējās valdības parāda apjomā. Padome uzsver, ka saistībā ar jauno ES ekonomisko regulējumu valdībai vēl atbildīgāk jāpieiet fiskālās politikas vadībai. Šajos augstas nenoteiktības apstākļos - valdībai jābūt gatavai ātri reaģēt uz situāciju un izmantot stimulējošo vai ierobežojošo fiskālo politiku, kad tas ir nepieciešams, tomēr jāievēro nacionālo neto izdevumu griestus.

2.2. Fiskālās politikas perspektīva 2025. un turpmākajiem gadiem

49. 2024. gada pavasarī stājās spēkā jaunais ES ekonomikas pārvaldības ietvars³⁸. Jaunie nosacījumi veidoti tā, lai pakāpeniski un ilgtspējīgi samazinātu pieaugušos ES valstu deficīta un parāda līmeņus. Atbilstoši šim regulējumam, ES dalībvalstīm vienu reizi četros vai piecos gados jāpagatavo vidēja termiņa Fiskāli strukturālais plāns, kas aizstāj ikgadējo Stabilitātes programmu un Nacionālo reformu programmu, un, kurā tiek noteikta fiskālā trajektorija. Fiskālajā trajektorijā ir noteikts pieļaujamais valsts finansēto neto primāro izdevumu³⁹ pieauguma līmenis. **Attiecīgi likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" izpildē ir jāievēro ne tikai FDL strukturālās bilances nosacījums, bet arī jaunie ES fiskālie nosacījumi.**
50. **2025. gada 1. janvārī stājās spēkā Fiskālās disciplīnas likuma grozījums, kas palielina maksimāli pieļaujamo strukturālo deficītu no 0,5% uz 1,0% no IKP⁴⁰.** Vēsturiski, kopš Fiskālās disciplīnas likuma apstiprināšanas 2013. gadā, tika veidots ekonomiskajā ciklā sabalansēts budžets ar vispārējās valdības budžeta strukturālo deficītu, kas nepārsniedz -0,5% no IKP. Ņemot vērā minētos grozījumus, pieļaujamā strukturālā deficīta apmērā nav paredzēta jaunu izdevumu pasākumu atzīšana par vienreizējiem (papildus jau apstiprinātajiem⁴¹). Jāatzīmē, ka jaunais ES ekonomikas pārvaldības ietvars iekļauj elastīgākus nosacījumus attiecībā uz aizsardzības izdevumiem – pie zināmiem nosacījumiem valdības investīciju palielināšana aizsardzības jomā varētu būt attaisnojama, un, saistībā ar to, pārmērīga deficīta procedūra var netikt uzsākta.
51. Valdības fiskālās politikas noteicošie faktori 2025. un turpmākajiem gadiem tika definēti Latvijas Fiskāli strukturālajā plānā 2025.-2028. gadam⁴². Valsts budžetā 2025. gadam un budžeta ietvarā 2025., 2026. un 2027. gadam kā prioritārie pasākumi ir noteikti – valsts drošība, Satversmes tiesas sprieduma un likumu izpildes nodrošināšana, neatkarīgās iestādes un ar nodokļu politikas izmaiņām saistītie pasākumi. Prioritārajiem pasākumiem paredzēts finansējums 1,5 miljardu eiro apmērā, kur 392,4 milj. eiro paredzēti 2025. gadā. Vairāk kā puse (57%) jeb 864,5 milj. eiro no kopējā finansējuma iezīmēti valsts drošībai. FSP ietver arī jauno ES fiskālo nosacījumu piemērošanas kārtību.

³⁸ To veido divas regulas un viena direktīva:

1. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpuseņu uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97;
2. Padomes Regula (ES) 2024/1264 (2024. gada 29. aprīlis), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1467/97 par to, kā pārtrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu;
3. Padomes Direktīva (ES) 2024/1265 (2024. gada 29. aprīlis), ar ko groza Direktīvu 2011/85/ES par prasībām dalībvalstu budžeta struktūrām.

³⁹ Izdevumi, no kuriem izslēgtas vairākas pozīcijas – procentu izdevumi, diskrecionārie ieņēmumi pasākumi (valdības apstiprinātās izmaiņas nodokļos, nenodokļos, maksas pakalpojumos un citos pašu ieņēmumos), izdevumi par ES fondu programmām un valsts līdzfinansējums ES fondu programmām, kā arī bezdarbnieku pabalstu izdevumu cikliskie elementi.

⁴⁰ [Grozījumi Fiskālās disciplīnas likumā](#)

⁴¹ Likumu "Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam" un "Par valsts budžetu 2024. gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam" 5. panta ietvaros.

⁴² [Latvijas Fiskāli strukturālais plāns 2025.-2028. gadam](#)

- 52. Latvijas fiskālās politikas ietvaru pašlaik ietekmē arī ES institūciju rekomendācijas.** 2024. gada jūnijā ES Padome publicējusi rekomendācijas saistībā ar strukturālo un budžeta politiku 2024. un 2025. gadam. ES Padome Latvijai 2025. gadā rekomendē ievērot:

"...reformētā Stabilitātes un izaugsmes pakta prasības, ierobežot neto izdevumu⁴³ pieaugumu 2025. gadā līdz līmenim, kas vidējā termiņā nodrošina vispārējās valdības budžeta deficīta saglabāšanu zem Līgumā noteiktās atsaucēs vērtības, kura ir 3 % no IKP, un vispārējās valdības parādu saglabāšanu piesardzīgā līmenī".

- 53. Reaģējot uz saasināto ģeopolitisko situāciju, Eiropas Komisijas prezidente, pēc konsultācijām ar Eiropas un partnervalstu līderiem, nekavējoties nākusi klajā ar ReArm Europe plānu⁴⁴,** kas paredz būtisku aizsardzības finansējuma palielināšanu dalībvalstīm un militārās ražošanas jaudu kāpināšanu. ReArm Europe plānā ir iekļautas piecas stratēģiskās darbības jomas: (i) fiskālās telpas paplašināšana – ir ierosināts aktivizēt Stabilitātes un izaugsmes pakta izņēmuma klauzulu, kas dos dalībvalstīm iespēju ievērojami palielināt aizsardzības izdevumus, neierosinot pārmērīga budžeta deficīta procedūru; (ii) kopīgas aizsardzības iepirkuma sistēmas izveide - tiks veidota centralizēta militārā aprīkojuma iegāde, kas samazinās izmaksas, palielinās savietojamību un stiprinās Eiropas aizsardzības industriju; (iii) Kohēzijas fondu pārorientēšana - daļēja ES kohēzijas politikas finansējuma novirzīšana aizsardzības mērķu sasniegšanai; (iv-v) pēdējo divu darbības jomu mērķis ir mobilizēt privāto kapitālu, paātrinot Uzkrājumu un investīciju savienības izveidi, iesaistot Eiropas Investīciju banku.
- 54.** Tiek lēsts, ka, palielinot aizsardzības izdevumus vidēji par 1,5% no IKP, četros gados varētu rasties papildus izdevumi aizsardzībai aptuveni 650 miljardu eiro apmērā. Plāns paredz izveidot jaunu instrumentu, kas nodrošinās 150 miljardu eiro aizdevumus dalībvalstīm, aizsardzības spēju attīstīšanai. **Kopumā ReArm Europe iniciatīva varētu mobilizēt līdz pat 800 miljardiem eiro jeb aptuveni 4,7% no ES IKP, nodrošinot ilgtermiņa ieguldījumus Eiropas drošībā un aizsardzībā.**
- 55. Tomēr vairākas dienvidu valstis ar augstu parāda līmeni – Francija, Itālija un Spānija – iebilst pret atsevišķiem ReArm Europe plāna aspektiem⁴⁵.** Galvenais iebildums šīm valstīm ir nevēlēšanās ar jauniem aizņēmumiem vēl vairāk palielināt jau tā to ievērojamos parādus, kas varētu atspoguļoties finanšu tirgos. Piemēram, Francija jau paziņojusi, ka neplāno aktivizēt piedāvāto izņēmuma klauzulu, uztraucoties par kreditreitinga pasliktināšanos, aizņemšanās izmaksu pieaugumu un finanšu stabilitātes riskiem. Tādēļ dienvidu bloka valstis ierosinājušas aizsardzības stiprināšanai izmantot kopīgu aizņemšanos, kas finansējumu valstīm piešķirtu grantu formā, kas nepalielinātu individuālo valstu parādu. Savukārt fiskāli konservatīvās Ziemeļeiropas valstis, īpaši Vācija un Nīderlande, stingri iebilst pret šādu kopīga parāda risinājumu, jo tas radītu bīstamu precedentu ES savstarpējai parādu uzņemšanai. Šādu pretrunīgo nostāju dēļ sagaidāmi izaicinājumi plāna īstenošanai.
- 56. Saskaņā ar likumu "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" 2025. gadā vispārējās valdības budžeta balance plānota**

⁴³ Saskaņā ar Regulas (ES) 2024/1263 2. panta 2. punktu "neto izdevumi" ir visi valdības izdevumi, atskaitot procentu izdevumus, diskrecionāros ieņēmumu pasākumus, izdevumus par Savienības programmām, kas pilnībā atbilst Savienības fondu ieņēmumiem, valstu izdevumus par Savienības finansēto programmu līdzfinansēšanu, bezdarbnieka pabalstu izdevumu cikliskos elementus un vienreizējos un citus pagaidu pasākumus.

⁴⁴ [Press statement by the President on the defence package](#)

⁴⁵ [Southern Europe rebuffs von der Leyen's debt-based defense plan](#)

-2,9% no IKP jeb -1,3 miljardu eiro apmērā. Attiecīgi 2026. gadā VVBB plānota -2,6% no IKP un 2027. gadā -2,4% no IKP. Strukturālo VVBB mērķis 2025. gadam ir -0,8% no IKP, 2026. gadam -0,7% no IKP un 2027. gadam -0,8% no IKP. Jāatzīmē, ka 2025. gada VVBB rezultātu tika plānots sasniegt ar ievērojamām EKS korekcijām 701,1 miljona eiro apmērā. Līdz ar to deficīts, rēķinot pēc naudas plūsmas principa, būtu ievērojami augstāks. EKS korekciju lielāko daļu veido ES fondu korekcijas 593,8 miljonu eiro apmērā. Tas nozīmē, ka 2025. gadā plānotā ES fondu apguve ir nozīmīga arī plānotā deficīta sasniegšanas kontekstā.

- 57. Šobrīd Finanšu ministrijas aktualizētās prognozes FSP 2025. gada Progresā ziņojumā liecina, ka VVBB deficīts 2025. gadā varētu sasniegt 3,1% no IKP⁴⁶. 2026. gadam pie nemainīgas politikas tiek prognozēts deficīts 3,0% no IKP, 2027. gadam 3,2% no IKP un 2028. gadam 2,8% no IKP.** Deficīta pieaugums skaidrojams ar samazinātu nodokļu ieņēmumu prognozi, kā arī deficīta pieaugumu relatīvā izteiksmē pret IKP ir ietekmējis arī nominālā IKP prognozes samazinājums. Arī pozitīvo EKS korekciju prognoze ir samazināta par 247,8 milj. eiro, kur to visvairāk ietekmēja ES fondu korekcijas samazinājums par 209,9 milj. eiro saistībā ar mazākiem ES fondu izdevumiem. Strukturālā balance 2025. gadā tiek prognozēta -0,8% no IKP, strukturālās bilances mērķi tiek iezīmēti 2026. gadā -0,9% no IKP, 2027. un 2028. gadā -1,0% no IKP. No strukturālās bilances ir izslēgti vienreizējie pasākumi, kas pēc jaunākā FM novērtējuma tiek prognozēti 1,8% apmērā no IKP, 2026. gadā 1,7% no IKP, 2027. gadā 1,7% no IKP un 2028. gadā 1,3% no IKP. Jāatzīmē, ka šajā periodā vienreizējie pasākumi galvenokārt ietver izdevumus iekšējai un ārējai drošībai. Padome vairākkārtīgi ir sniegusi viedokli, ka militārie un aizsardzības izdevumi nav uzskatāmi par vienreizējiem, jo tas neatbilst vienreizējo izdevumu pazīmēm SIP Vade Mecum izpratnē⁴⁷, un līdz ar to tie būtu jāiekļauj strukturālās bilances aprēķinā.
- 58.** Lai arī šogad un divos turpmākajos gados tiek prognozēts vispārējās valdības budžeta deficīts virs 3% no IKP, saskaņā ar jauno Eiropas Savienības fiskālo regulējumu šis rādītājs pats par sevi nav izšķirošais. Ja tiks ievērota noteiktā valsts finansēto neto primāro izdevumu pieauguma trajektorija, tad deficīta sliekšņa pārsniegšana netiek automātiski uzskatīta par fiskālās disciplīnas pārkāpumu un neizraisīs tūlītēju negatīvu reakciju no Eiropas Komisijas. Kā arī jaunais ES ekonomikas pārvaldības ietvars iekļauj elastīgākus nosacījumus attiecībā uz aizsardzības izdevumiem – pie zināmiem nosacījumiem valdības investīciju palielināšana aizsardzības jomā varētu būt attaisnojama, un, saistībā ar to, pārmērīga deficīta procedūra var netikt uzsākta.
- 59. Budžeta likumā 2025. gadam konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi plānoti 17,9 miljardu eiro apmērā – par 4,4% jeb 748,4 milj. eiro vairāk nekā 2024. gadā. Nodokļu ieņēmumi plānoti 14,6 miljardu eiro apmērā⁴⁸.** Tas ir par 7,1% jeb 969,2 milj. eiro vairāk nekā faktiski tika iekasēts 2024. gadā. Arī FDP veic nodokļu ieņēmumu prognozēšanu. FDP budžeta 2025. gadam izveides un apstiprināšanas periodā prognozēja nedaudz zemākus (-0,8%) nodokļu ieņēmumus nekā Finanšu ministrija⁴⁹.

⁴⁶ Fiskāli strukturālā plāna 2025.–2028. gadam 2025. gada Progresā ziņojuma FM prognozes

⁴⁷ *Vade Mecum on the Stability and Growth Pact – 2019 Edition*

⁴⁸ Likums "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" paskaidrojumu I. nodaļa (fm.gov.lv), 95. lpp.

⁴⁹ Uzraudzības ziņojums par VTBI 2025.–2027. gadam un 2025. gada budžetu un Fiskāli strukturālo plānu 2025.–2028. gadam

2.2.1. tabula. Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns budžeta likumā, FSP 2025. gada Progresā ziņojuma un FDP prognozes 2025. gadam (milj. eiro), un prognožu salīdzinājums (%)

	Budžeta likums (06.12.2024)	FSP PZ prognozes (03.03.2025)	FDP prognozes (05.10.2024)	FDP prognozes (01.03.2025)	FSP PZ / BL	FDP 2025 / FDP 2024	FDP / FSP PZ
Nodokļu ieņēmumi	14 552,7	14 399,2	14 429,6	14 389,6	-1,1%	-0,3%	-0,1%
VSAOI*	4 862,9	4 755,9	4 899,0	4 868,9	-2,2%	-0,6%	2,4%
PVN	4 245,5	4 143,3	4 138,4	4 074,0	-2,4%	-1,6%	-1,7%
IIN	2 735,9	2 796,0	2 728,7	2 785,5	2,2%	2,1%	-0,4%
AN	1 314,0	1 296,5	1 285,9	1 270,2	-1,3%	-1,2%	-2,0%
UIN	690,7	700,0	677,3	698,0	1,3%	3,1%	-0,3%
NĪN	241,2	241,2	236,7	237,3	0,0%	0,2%	-1,6%
Pārējie nodokļi	462,5	466,2	463,6	455,7	0,8%	-1,7%	-2,3%

Avots: FM, FDP prognozes

* Nav iekļautas iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā.

- 60. Šobrīd Fiskāli strukturālā plāna 2025.–2028. gadam 2025. gada Progresā ziņojumā⁵⁰ nodokļu ieņēmumu prognoze ir samazināta par 1,1% jeb 153,6 milj. eiro, ņemot vērā jaunās makroekonomisko rādītāju prognozes⁵¹, kur IKP pieaugums tiek prognozēts par 1,7 procentpunktiem zemāks, bet inflācija par 0,3 procentpunktiem augstāka. Lielākais prognozes samazinājums pa nodokļu grupām ir vērojams PVN (-2,4%), VSAOI (-2,2%) un AN (-1,3%) ieņēmumos. Toties IIN un UIN ieņēmumu prognoze palielināta par attiecīgi 2,2% un 1,3%. Arī FDP samazināja savu kopējo nodokļu ieņēmumu prognozi par 0,3%. Šobrīd 2025. gadā FDP prognozē nodokļu ieņēmumus 14,4 miljardu eiro apmērā. FDP prognoze ir par 0,1% jeb 9,6 milj. eiro mazāka nekā FM prognoze, kas nav būtiska atšķirība, un kopumā FDP prognoze sakrīt ar Finanšu ministrijas aktualizēto prognozi FSP 2025. gada Progresā ziņojumā. Salīdzinot FM aktualizēto prognozi ar faktisko 2024. gada iznākumu, 2025. gadā tiek prognozēts 6,0% nodokļu ieņēmumu pieaugums. Tā kā 2024. gadā faktiskais pieauguma temps bija 7,8% un 2025. gada pirmajos divos mēnešos ir vērojams 8,0% nodokļu ieņēmumu pieaugums, tad Finanšu ministrijas aktualizēto prognozi var vērtēt kā konservatīvu un sasniedzamu. Papildus ir jāatzīmē, ka FM nodokļu ieņēmumu prognozēšana kopumā ir bijusi konservatīva pēdējos gados, un reālie nodokļu ieņēmumi ir bijuši lielāki par budžeta likumā plānotajiem, izņemot Covid-19 ietekmēto 2020. gadu un izņemot 2024. gadu. FM un FDP prognozes pa nodokļu grupām ir apkopotas tabulā 2.2.1.**
- 61. Nodokļu ieņēmumi ir nozīmīgākais ienākumu avots Valsts konsolidētajā kopbudžetā, kas nākošgad plānoti 81,3% apmērā no kopējā ieņēmumu apjoma. Nodokļu ieņēmumus 2025. gadā varētu uzlabot privātā patēriņa pieaugums, Latvijas eksporta partnervalstu ekonomiskā izaugsme un finansējuma no ES fondiem ieplūšana ekonomikā, tā kā 2025. gadā tiek plānoti līdz šim lielākie izdevumi ES fondu projektu īstenošanai.**
- 62. Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns šī gada pirmajos divos mēnešos ir sasniegts un pārpilde veido 2,8% jeb 66,8 milj. eiro. Kopējie**

⁵⁰ Fiskāli strukturālā plāna 2025.–2028. gadam 2025. gada Progresā ziņojuma FM prognozes

⁵¹ Padome apstiprinājusi FM aktualizētās makroekonomikas prognozes 2025.–2028. gadam

ieņēmumi ir nedaudz mazāki par 0,7% jeb 20,0 miljoniem eiro nekā 2023. gada attiecīgajā periodā. Gadu atpakaļ attiecīgais rādītājs bija +10,2%. Zemāks ieņēmumu līmenis galvenokārt skaidrojams ar mazākiem ieņēmumiem no ES fondu finansējuma – par 29,3% jeb 160,8 milj. eiro. Šāds ievērojams ES fondu finansējuma ieņēmumu samazinājums saistīts ar bāzes efektu, kur 2024. gada pirmajos mēnešos bija ievērojami lielāki ES fondu finansējuma ieņēmumi nekā ierasts gada pirmajos mēnešos. Toties nodokļu ieņēmumi 2025. gada pirmajos 2 mēnešos ir par 8,0% jeb 167,9 milj. eiro lielāki salīdzinājumā ar 2024. gada pirmajiem diviem mēnešiem. Nenodokļu ieņēmumi ir par 12,1% mazāki un pašu ieņēmumi ir par 8,0% mazāki.

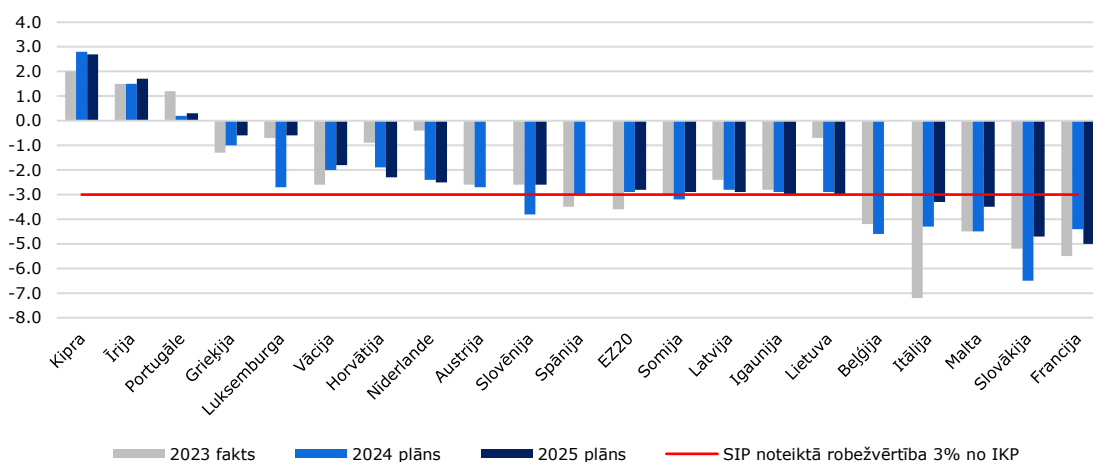
- 63. 2025. gada budžetā izdevumi plānoti 19,9 miljardu eiro apmērā, kas ir 11,2% jeb 2,0 miljardiem eiro vairāk nekā 2024. gadā.** Atlīdzības izdevumi plānoti 4,3 miljardu eiro apmērā (+5,2%), izdevumi precēm un pakalpojumiem 2,3 miljardu eiro apmērā (+6,9%), procentu izdevumi 458,5 milj. eiro apmērā (+23,3%), izdevumi subsīdijām un dotācijām 5,2 miljardu eiro apmērā (+28,7%), izdevumi sociālajiem pabalstiem 5,6 miljardu eiro apmērā (+8,2%), kapitālie izdevumi 1,6 miljardu eiro apmērā (+1,3%) un iemaksas ES budžetā 364,7 milj. eiro apmērā (+1,1%). Saistībā ar lēnāku ES fondu apguvi 2024. gadā neapgūtais finansējums nobīdās uz turpmākajiem gadiem. Līdz ar to FM prognozē, ka 2025. gadā ekonomikā ieplūdis 1,5⁵² miljardi eiro ES fondu finansējuma (KP fondi un AF), 2026. gadā arī 1,5 miljardi eiro, 2027. gadā 1 miljards eiro un 2028. gadā 919 milj. eiro⁵³. Tik liels ES finansējums kā 2025. gadā un turpmākajos gados vēl nav bijis. Tāpēc tā ir laba iespēja Latvijas ekonomikas veicināšanai. **Saistībā ar plānotajiem izdevumiem 2025. gadā – Padome pozitīvi vērtē valdības nolūkus samazināt birokrātiju un publiskos izdevumus, kam būtu jāuzlabo fiskālos rādītājus valstij izaicinošos laikos.**
- 64. Pēc jaunākā novērtējuma FSP 2025. gada Progresā ziņojumā izdevumi tiek prognozēti par 1,9% jeb 381,3 milj. eiro mazāki.** Samazinājums galvenokārt skaidrojams ar mazākiem izdevumiem ES finansēto projektu īstenošanai pamatbudžetā – par aptuveni 312 milj. eiro. KP fondu (21-27) izdevumu prognoze ir samazināta par 206 milj. eiro, bet AF izdevumi tiek prognozēti par 83 milj. eiro lielāki. Arī ELGF un ELFLA izdevumi sagaidāmi mazāki nekā sākotnēji plānots. Subsīdiu un dotāciju izdevumu prognoze samazināta par 895,2 milj. eiro. Daļu no samazinājuma ietekmēja ES finansēto projektu izdevumu samazinājums, daļa samazinājuma ir saistīta ar pārdalēm uz nozares ministriju budžetiem, kas attiecīgi palielināja citas izdevumu pozīcijas. Piemēram, no subsīdijām un dotācijām (74. resora) ir veikta pārdale uz Aizsardzības ministrijas precēm un pakalpojumiem. Izdevumi precēm un pakalpojumiem tiek prognozēti par 145,0 milj. eiro lielāki. Kapitālo izdevumu pieaugums tiek prognozēts par 320,9 milj. eiro lielāks saistībā ar Rail Baltica projekta dzelzceļa infrastruktūras izbūvi, investīcijām aizsardzības sektorā un lielākiem prognozētajiem kapitālajiem izdevumiem pašvaldību budžetā. Atlīdzības izdevumi tiek prognozēti par 50,7 milj. eiro lielāki nekā tika ieplānots budžetā. Tas ir skaidrojams ar to, ka tika pārvērtētas pašvaldību (+24,7 milj. eiro) un atvasināto publisko personu (+6,4 milj. eiro) atlīdzības izdevumu prognozes, kā arī tika veikta pārdale no 74. resora (+19,7 milj. eiro).
- 65. Konsolidētā kopbudžeta izdevumi šī gada pirmajos divos mēnešos ir pieauguši par 8,4% jeb 229,0 milj. eiro salīdzinājumā ar 2024. gada attiecīgo periodu.** Gadu atpakaļ attiecīgais rādītājs bija 9,5%. Janvāra-februāra periodā lielākais izdevumu

⁵² 5.2. Eiropas Savienības politiku instrumentu un citu ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu plānošana valsts budžetā
⁵³ Informatīvais ziņojums par Eiropas Savienības fondu un Atveseļošanas fonda plāna ieviešanu 2024. gada novembrī–decembrī

pieaugums ir vērojams procentu izdevumos, kur tie pieauguši par 56,0%. Izdevumi precēm un pakalpojumiem auguši par 30,0%, izdevumi subsīdijām un dotācijām par 13,8%, izdevumi sociālajiem pabalstiem par 5,9% un izdevumi atlīdzībai par 3,3%. Saistībā ar straujo atlīdzības izdevumu pieaugumu publiskajā sektorā, 2025. gadā atlīdzības fondam ir noteikts līdz 2,6% pieauguma ierobežojums. Tāpēc turpmāk 2025. gada laikā atlīdzības izdevumu pieaugumam būtu jābūt nedaudz konservatīvākam un jāievēro noteiktie izdevumu pieauguma griesti. Toties kapitālie izdevumi sarukuši par 29,8% jeb 75,2 milj. eiro, kas nav pozitīvi vērtējams, jo investīcijas ir nozīmīgas ekonomiskās izaugsmes veicināšanai.

66. Latvijas budžeta ciklam parasti ir raksturīgas pozitīvas kopbudžeta bilances gada sākumā, tomēr šogad, noslēdzoties gada pirmajiem diviem mēnešiem, konsolidētā kopbudžeta bilancē bija deficīts 0,2% apmērā no prognozētā IKP jeb 68,1 miljons eiro. Gadu atpakaļ šajā periodā kopbudžeta bilancē bija pārpalikums 0,5% jeb 180,9 miljoni eiro. Tomēr pagaidām no tā nevajadzētu izdarīt tālejošus secinājumus, tā kā gada sākumā nodokļu un citiem ieņēmumiem ir tendence būt mazākiem nekā pārejos mēnešos.
67. Latvija ir maza un atvērta ekonomika, kura ir pakļauta ārējiem ekonomiskiem un politiskiem faktoriem. Diemžēl vairākas ES valstis realizē riskantu fiskālo politiku, kas var izraisīt nopietnu Eirozonas fiskālās telpas krīzi, kas skartu arī Latviju. **ES Padome 2024. jūlijā uzsāka pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru pret ES 7 dalībvalstīm – Beļģiju (deficīts 2023. gadā 4,2%), Franciju (-5,5%), Itāliju (-7,2%), Ungāriju (-6,7%), Maltu (-4,5%), Poliju (-5,3%) un Slovākiju (-5,2%)).** Pret Rumāniju (-6,5%) pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra ir iesākta jau kopš 2020. gada.

2.2.1. att. Eirozonas* valstu faktiskās VVBB 2023. gadā un plāns 2024.-2025. gadam (% no IKP)

Avots: Eurostat⁵⁴, ES dalībvalstu iesniegtie Budžeta plāni⁵⁵

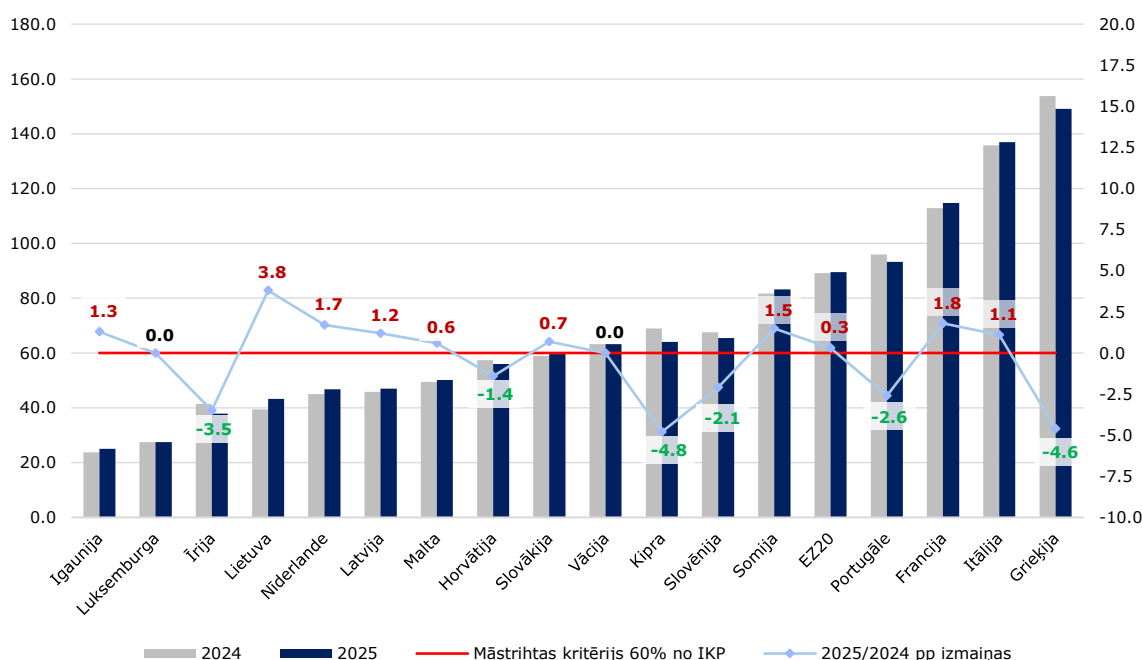
* Austrija, Beļģija un Spānija nav iesniegušas EK budžeta plānus 2025. gadam, tāpēc nav pieejama informācija par to plānoto VVBB 2025. gadam.

⁵⁴ Eurostat datu tabula gov_10dd_edpt1

⁵⁵ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL AND THE EUROPEAN CENTRAL BANK 2025 European Semester: bringing the new economic governance framework to life

68. Attēlā 2.2.1. redzamas Eirozonas valstu faktiskās VVBB 2023. gadā, kā arī plānotās 2024. un 2025. gadam. Bažas rada dažu valstu, kā Francija, Slovākija, Beļģija, Itālija, nevēlēšanās atgriezties pie atbildīgas fiskālās politikas, neskatoties uz pieaugošajām procentu likmēm un augstajiem valstu parādiem. Attēlā 2.2.2. ir redzami eirozonas valstu plānotie parādi 2024. un 2025. gada. Tādu augsto parādu valstīs, kā Grieķija un Portugāle, ir vērojama pozitīva tendence – valstis aktīvi cenšas samazināt gan deficītu, gan parādu. Toties Francijai un Beļģijai ir vērojams gan deficīta, gan parāda pieaugums. Lai arī Itālija 2025. gadā plāno deficīta samazinājumu, tas nav pietiekams, lai atspoguļotos arī parāda sarukumā. ES likumdošana pieļauj arī soda naudas sankciju pielietošanu, kā arī ES struktūrfondu iesaldēšanu valstij, kas neievēro fiskālos noteikumus. Lai arī jaunajā ES ekonomikas pārvaldības ietvarā galvenais uzsvars ir uz valsts finansēto neto primāro izdevumu pieauguma trajektorijas ievērošanu un ir lielāka elastība attiecībā uz deficīta 3% robežas pārkāpšanu (ja tiek ievērota fiskālā trajektorija), šī sliekšņa apzināta neievērošana joprojām var tikt pakļauta sankcijām. Kopumā uz eirozonas valstu fona Latvijas VVBB un parāda rādītāji ierindojas salīdzinoši labā pozīcijā. Tāpēc Latvijai ir jāturpina atbildīga fiskālā politika un jāizvairās no iekļūšanas šo valstu grupā.

2.2.2. att. Eirozonas* valstu plānotie parādu līmeņi 2024. un 2025. gadā (kreisā ass; % no IKP) un to izmaiņas (labā ass; procentpunkti)

Avots: Eurostat⁵⁶, ES dalībvalstu iesniegtie Budžeta plāni⁵⁷

* Grafikā attēlotas 17 no 20 Eirozonas valstīm, jo Austrija, Beļģija un Spānija nav iesniegušas EK budžeta plānus 2025. gadam.

⁵⁶ Eurostat datu tabula gov_10dd_edpt1

⁵⁷ [COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL AND THE EUROPEAN CENTRAL BANK 2025 European Semester: bringing the new economic governance framework to life](#)

69. Eiropas Komisija ir izvērtējusi eirozonas dalībvalstu budžeta politiku 2025. gadam⁵⁸. **Kopumā 8 eirozonas dalībvalstīm budžeta plāni tika novērtēti par atbilstošiem fiskālajām rekomendācijām. To skaitā arī ir Latvija**, kā arī Horvātija, Kipra, Francija, Grieķija, Itālija, Slovākija un Slovēnija. Savukārt 6 dalībvalstīm – Igaunija, Vācija, Somija, Luksemburga, Malta un Portugāle – iesniegtie budžeta plāni nav pilnībā atbilstoši sniegtajām rekomendācijām. Konkrēti Igaunijai tiek prognozēts, ka neto izdevumu pieaugums pārsniegs noteikto griestu apjomu. Nīderlandes budžeta plāns tiek vērtēts kā neatbilstošs rekomendācijām, savukārt Lietuvas budžeta plānam pastāv risks neatbilst fiskālajām prasībām. 3 eirozonas valstīm – Austrija, Beļģija un Spānija – EK nav spējusi veikt novērtējumu, tā kā tās nav iesniegušas budžeta plānus 2025. gadam noteiktajā termiņā.
70. **EK ir publicējusi gadskārtējo Parāda ilgtspējības ziņojumu**⁵⁹ (*Debt Sustainability monitor*). Ziņojumā ir uzsvērts, ka kopējais ES budžeta deficīts, kas pēc Covid-19 krīzes 2020. gadā sasniedza 6,7% no IKP, līdz 2022. gadam bija sarucis līdz 3,2%, bet 2023. gadā nedaudz pieauga līdz 3,5%. Tiek prognozēts, ka tas pakāpeniski samazināsies līdz aptuveni 3% līdz 2025. gadam, pateicoties fiskālajai konsolidācijai un ieņēmumu pieaugumam. ES valstu parādu līmenis, kas no 2020. līdz 2023. gadam saruka par apmēram 9 procentpunktiem (līdz 82% no IKP), tiek prognozēts, ka atkal pieaugs, sasniedzot 83% līdz 2026. gadam. Lielākajā daļā dalībvalstu parāda attiecība joprojām būs zemāka nekā 2020. gadā, taču sešām valstīm – tostarp Beļģijai, Francijai, Grieķijai, Itālijai, Portugālei un Spānijai – parāds saglabāsies virs 90% no IKP.
71. Ziņojumā ir uzsvērts, ka 2024. gadā stājās spēkā jaunā ES fiskālās pārvaldības sistēma, kas ievieš riskos balstītu uzraudzību un vidēja termiņa fiskālos plānus ar mērķi nodrošināt ilgtspējīgu parāda samazināšanu. Ja dalībvalstis pilnībā īstenotu savus plānus, parāda attiecība būtiski samazinātos arī valstīs, kur tas pārsniedz 60% no IKP. Īstermiņā fiskālie riski kopumā saglabājas zemi, taču vidējā termiņā izaicinājumi palielinās – vienpadsmit valstīs ir augsts fiskālās ilgtspējas risks, vēl deviņās – vidējs, galvenokārt augstā parāda un finansēšanas vajadzību dēļ. Ilgtermiņā papildus riskus rada sabiedrības novecošanās un ar to saistītais izdevumu pieaugums pensijām un veselības aprūpei – četrās valstīs ilgtspējas riski tiek vērtēti kā augsti, bet apmēram pusē ES valstu – kā vidēji. Ņemot vērā neskaidro ekonomisko perspektīvu un iespējamās negatīvos ārējos šokus (piemēram, procentu likmju kāpumu, ģeopolitiskus draudus un globālās tirdzniecības traucējumus), politikas veidotājiem jāpaliek modriem, lai saglabātu stabilitāti un samazinātu parāda riska dinamiku.
72. **Saskaņā ar ziņojuma secinājumiem, Latvijas fiskālā ilgtspēja 2024. gadā ir nedaudz pasliktinājusies salīdzinājumā ar gadu iepriekš. Latvijai ir nelieli īstermiņa fiskālās ilgtspējas riski**, galvenokārt augstā parāda refinansēšanas un augstā tekošā konta deficīta dēļ. Vidējā termiņā riski tiek vērtēti kā vidēji, jo valdības parāds līdz 2035. gadam tiek prognozēts pieaugs līdz 65% no IKP. To galvenokārt veicina strukturālais primārais deficīts un mērenas ar novecošanu saistītās izmaksas. Stresa testi liecina par noturību dažādos scenārijos, taču joprojām pastāv nenoteiktība, jo īpaši attiecībā uz finanšu tirgu jutīgumu. Ilgtermiņa fiskālie riski ir zemi, pateicoties gaidāmajam novecošanas izmaksu samazinājumam un parāda līmenim, kas ir zem 60% no IKP. Lai gan ārējā parāda ietekme un slikto kredītu īpatsvars var radīt papildu riskus,

⁵⁸ [COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL AND THE EUROPEAN CENTRAL BANK 2025 European Semester: bringing the new economic governance framework to life](#)

⁵⁹ [Debt Sustainability Monitor 2024](#)

tos līdzsvaro tādi faktori kā parāda denominācija eiro un nelielais īstermiņa parāda īpatsvars kopējā parādā. 2023. gada Parāda ilgtspējas ziņojums⁶⁰ gan īstermiņa, gan vidēja termiņa, gan ilgtermiņa parādus novērtēja kā zemus.

⁶⁰ [Debt Sustainability Monitor 2023](#)

3. Fiskālie riski un citi jautājumi

- 73.** Pēdējo gadu laikā Latvijas ekonomiku un valsts fiskālo pozīciju būtiski ietekmēja makroekonomiskie satricinājumi, ko izraisīja gan Covid-19 pandēmija, gan Krievijas militārā agresija pret Ukrainu. Šādu neparastu notikumu prognozēšana ir gandrīz neiespējama, taču to sekas nopietni ietekmēja Latvijas ekonomisko situāciju, izraisot energoresursu cenu strauju pieaugumu, izejvielu deficītu, piegādes ķēžu traucējumus, augstu inflāciju un pieaugošas parāda apkalpošanas izmaksas. **Krievijas agresija Ukrainā joprojām ir galvenais ekonomiskās nestabilitātes un fiskālo risku avots.** Gan ES, gan Latvija turpina atbalstīt Ukrainu militāri un sniedz atbalstu Ukrainas bēgļiem Latvijā. Šim mērķim Latvijas budžetā 2025. gadā kopumā ieplānoti 115 milj. eiro, no kuriem 50 miljoni paredzēti militāram atbalstam, bet 65 milj. Ukrainas civiliedzīvotājiem⁶¹. Karadarbības tuvums tieši ietekmē gan investīciju apjomu, gan uzņēmēju un patērētāju konfidences rādītājus - tas viss kopumā negatīvi ietekmē valsts ekonomisko attīstību un fiskālos iznākumus. **ASV jaunās administrācijas ārpolitiskā kursa maiņa un izolacionisma politika ietekmēs pasaules ekonomiskos procesus ar fiskālām konsekvencēm.**
- 74.** Atsevišķu valsts kapitālsabiedrību (VKS) darbībai ir ievērojams potenciāls pasliktināt valsts fiskālo pozīciju. Vēsturiskie VKS darbības rezultāti norāda, ka tās ir vienas no lielākajām fiskālo risku avotiem. Tas attiecas gan uz VKS, kas ir piederīgas vispārējām valdības sektoram, gan tām, kas tam nekvalificējas. **Šobrīd vairāki uzņēmumi Satiksmes ministrijas pārraudzībā ir potenciāli fiskāla riska avoti.** To skaitā ir *airBaltic*. Uzņēmums darbība pēdējos gados pandēmijas ietekmē rezultējās zaudējumos. 2023. gadu *airBaltic* noslēdza ar 33,7 miljonu eiro peļņu, tomēr 2024. gadā uzņēmuma darbība rezultējās ar 118,2 miljonu eiro zaudējumu⁶². Uzņēmuma privatizācija ir acīmredzami labākais attīstības scenārijs kompānijai un valdībai būtu jāsekmē šī procesa ātra un efektīva virzība, lai tas turpmāk vairs nebūtu slogs Latvijas budžetam.
- 75.** VAS "Latvijas Dzelzceļš" (LDz) ir nonākusi finanšu grūtībās, sarūkot austrumu-rietumu kravu tranzītam. Ja 2018. gadā pa dzelzceļu pārvadāto kravu apjoms veidoja 49,3⁶³ miljonus tonnu, tad 2024. gadā pārvadāto kravu apjoms bija sarucis četras reizes līdz 11,5⁶⁴ miljoniem tonnu. 2019.-2021. gadā tas bija saistīts ar Krievijas kravu pārorientāciju uz Krievijas ostām, bet no 2022. gada kravu apjoma samazināšanos vēl vairāk veicināja Krievijas karadarbības ierobežošanai īstenotās starptautiskās sankcijas. Samazinoties kravu apjomam, ir audzis valsts sniegtais finansiālais atbalsts uzņēmumam. 2024. gadā LDz tika piešķirti finanšu līdzekļi 46,8 milj. eiro apmērā⁶⁵, lai nodrošinātu valsts publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja (LDz) finanšu līdzsvara maksājumus⁶⁶ par 2022. gada nesegto daļu un 2023. gadu. Tā kā šie līdzekļi tika novirzīti LDz pamatkapitāla palielināšanai, tad tas neietekmē vispārējās valdības budžeta deficītu. Tomēr iepriekšējos gados finansējums līdzsvara maksājumiem 63,2 milj. eiro apmērā ticis piešķirts no programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem", kas ietekmē budžeta deficītu. Kopumā LDz finanšu līdzsvara nodrošināšanā valsts ir sniegusi finansiālu atbalstu 110,0 milj. eiro apmērā, lai segtu LDz darbības zaudējumus 2020.-2023. gadā. LDz, pēc neauditētajiem finanšu

⁶¹ Likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" paskaidrojumu I. nodaļa [82 lpp.]

⁶² *airBaltic Group Annual results 2024*

⁶³ Konsolidētais "Latvijas dzelzceļš" koncerna 2018.gada pārskats

⁶⁴ "Latvijas dzelzceļš" koncerns neauditēts finanšu pārskats par 2024.gadu

⁶⁵ https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/4e3cba3d-3ac8-435b-9303-b102f32aa9f7

⁶⁶ Dzelzceļa likuma 9.panta 4.daļa

datiem, 2024. gadu noslēdzis ar 27,6⁶⁷ milj. eiro zaudējumiem, kurus visticamāk arī nāksies segt no valsts budžeta finanšu līdzsvara maksājuma ietvaros. Jāatzīmē, ka tas nav vienīgais valsts sniegtais atbalsts – LDz papildus saņem dotācijas no budžeta programmas 31.04.00 "Finansējums dzelzceļa publiskai infrastruktūrai". LDz 2023. gadā ieņēmumos saņēma 43,5 miljonus eiro no šīm dotācijām un 2024. gadā 50,5 miljonus eiro. 2025. gadā budžeta programmā 31.04.00 "Finansējums dzelzceļa publiskai infrastruktūrai" ir iepļānoti izdevumi 64,3⁶⁸ miljonu eiro apjomā. Izdevumi šīm dotācijām ir iepļānoti budžetā un nerada papildus ietekmi uz budžetā plānoto bilanci, tomēr tas ir papildus izdevumu slogs, ko būtu iespējams novirzīt primārākiem mērķiem aizsardzības, veselības aprūpes vai izglītības nozarēs. Jāmin, ka vēsturiski LDz vēl papildus ir saņēmis valsts budžeta finansējumu - ieguldījumu pamatkapitālā 32,4 miljonu eiro apmērā 2020. gadā, kā arī vēl papildus tikuši piešķirti līdzekļi dzelzceļa infrastruktūrai no programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem". Pēdējā gada laikā LDz ir strādājis pie pārorientēšanās uz citu biznesa modeli – ticis samazināts darbinieku skaits un pamatdarbības uzsvars pārliekts uz pasažieru pārvadājumiem. Tomēr jāatzīmē, ka vēl joprojām nav pieņemts dzelzceļa infrastruktūras attīstības plāns, kuram bija jābūt izveidotam jau 2023. gadā. **Dzelzceļa infrastruktūra ir nolietotā stāvoklī, kas prasīs lielas investīcijas. Visa Latvijas dzelzceļa nozare ir lielu pārmaiņu un stratēģisku lēmumu priekšā, tāpēc nepieciešams aktīvi strādāt pie visaptverošas nozares stratēģijas izveides.**

- 76.** Joprojām pastāv un pieaug riski, kas saistīti ar Rail Baltica būvniecību. Rail Baltica projekts, atbilstoši TEN-T regulai⁶⁹, Baltijas valstīm jāīsteno līdz 2030. gadam, taču tas saskaras ar nopietniem fiskāliem riskiem. Projekta fiskālie riski saistās ne tikai ar būvniecības izmaksu un kopējā projekta izmaksu sadārdzināšanos, bet arī ar projekta finansēšanas modeli. Līdzšinējais finansējuma modelis (85% ES, 15% valsts budžets) vairs nav ilgtspējīgs – EK ir prioritizējusi atbalstu būvdarbiem, toties finansējums būvdarbu uzraudzīšanai un līgumu vadībai, nekustamā īpašuma atsavināšanai, kā arī ēku būvniecībai, visticamāk, būs jānodrošina Latvijai. Turklāt finansējums tiek piešķirts pēc konkursa principa (EISI uzsaukumiem). Tāpēc pieprasītais finansējums nav garantēts pilnā apjomā – tas pāldzina projektu un sadārdzina to. Papildus neskaidrības rada iespējams ES finansējuma pārrāvums 2026.–2028. gadā, kas var prasīt lielāku valsts līdzfinansējumu vai trešo pušu iesaisti, kā PPP. **Šie izaicinājumi var radīt nopietnus fiskālos riskus, ja projekts nenasniegs plānotos mērķus vai pārsniegs paredzētās izmaksas. Tāpēc, ņemot vērā augstos riskus, nepieciešama pastiprināta projekta uzraudzība un aktīva FM iesaiste projekta finansējuma plāna izstrādē.**
- 77.** Pēdējo divu gadu laikā bija vērojams straujš atlīdzības izdevumu pieaugums – 2023. gadā par 15,4% un 2024. gadā par 13,4% (3.1. att.). Protams, šajā periodā arī bija vērojams straujš inflācijas kāpums. Vidējā bruto darba samaksa 2024. gada laikā pieauga par 9,7%, privātajā sektorā sasniedzot 8,7%, bet sabiedriskajā sektorā – 12,2%. Saistībā ar straujo atlīdzības izdevumu pieaugumu publiskajā sektorā, 2025. gadā atlīdzības fondam ir noteikts līdz 2,6% pieauguma ierobežojums. 2025. gada budžetā tika iepļānots tāds atlīdzības izdevumu apjoms, kas 2025. gadā nozīmētu 5,2% atlīdzības izdevumu pieaugumu. Jāatzīmē, ka budžeta plāns tika sastādīts 2024. gada

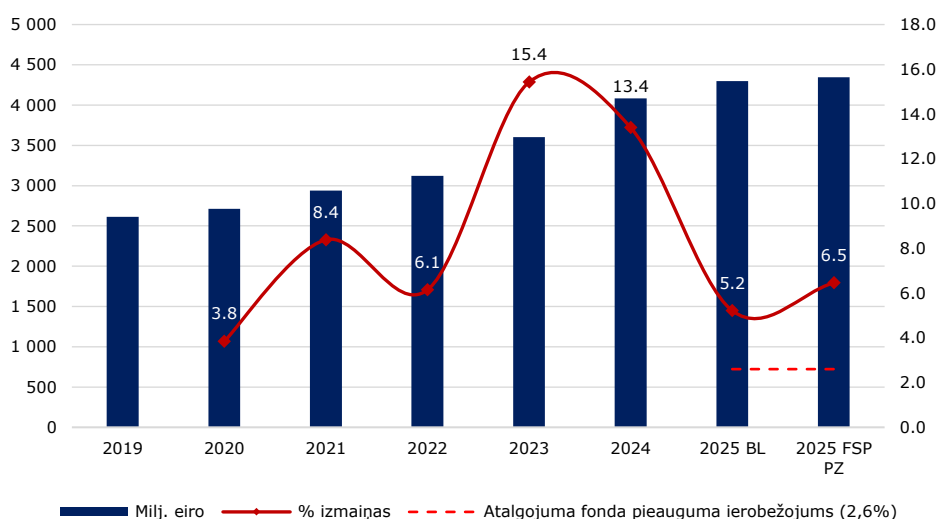
⁶⁷ VAS "Latvijas dzelzceļš" neauditēts finanšu pārskats par 2024. gadu

⁶⁸ Likums "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam", 4. pielikums

⁶⁹ EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES) 2024/1679 (2024. gada 13. jūnijs) par Savienības pamatnostādņiem Eiropas transporta tīkla attīstībai un ar ko groza Regulas (ES) 2021/1153 un (ES) Nr. 913/2010 un atceļ Regulu (ES) Nr. 1315/2013

rudenī, kad gads vēl nebija noslēdzies. Tāpēc, salīdzinot 2025. gada plānu pret 2024. gada faktisko iznākumu, veidojas šāds pieaugums. Fiskāli strukturālā plāna 2025.–2028. gadam Progresā ziņojumā 2025. gadam tiek prognozēti par 1,2% lielāki atlīdzības izdevumi nekā tika ieplānots budžetā. Attiecīgi salīdzinot jauno atlīdzības izdevumu prognozi pret 2024. gada faktisko iznākumu, 2025. gadā sagaidāms 6,5% izdevumu pieaugums atlīdzībām, kas ievērojami pārsniedz noteikto pieauguma ierobežojumu. Šobrīd ir vērojama sekojoša tendence – gada pirmajos divos mēnešos izdevumi atlīdzībai pieauguši par 3,3%. **Padome aicina 2025. gadā ievērot konservatīvāku pieeju atlīdzības izdevumu pieaugumam un stingri sekot noteiktajiem izdevumu pieauguma ierobežojumiem.**

3.1. att. Atlīdzības izdevumi 2019.–2024. gadā, plāns un prognoze 2025. gadam (milj. eiro; kreisā ass) un atlīdzības izdevumu pieauguma temps (%; labā ass)

Avots: Finanšu Ministrija

- 78. FDP vērš uzmanību finanšu līdzekļu piešķiršanai no valsts budžeta programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem".** Šie līdzekļi ir paredzēti neparedzētiem gadījumiem ārkārtas situāciju novēršanai, tomēr no programmas ievērojamas summas tiek piešķirtas sporta pasākumiem^{70,71,72}. Par šo pasākumu norisi bija zināms laicīgi un to finansēšanas nepieciešamība būtu jāvērtē budžeta procesa ietvaros. Kā arī līdzekļi tiek piešķirti pedagogu atalgojumam⁷³, ko īsti nevar klasificēt kā neparedzētu gadījumu. Iespējams, nepieciešams precizēt Līdzekļu neparedzētiem gadījumiem izmantošanas normatīvo bāzi, lai budžeta programma netiktu nepamatoti izmantota.
- 79. Jaunais MK noteikumu projekts "Rīcības plāns tūrisma konkurētspējas stiprināšanai 2025.–2027. gadam"**⁷⁴ paredz kārtību, kādā lieliem, nozīmīgiem publiskiem pasākumiem un ārvalstu filmu uzņemšanai Latvijā tiek piešķirts valsts budžeta līdzfinansējums. Saistībā ar to tika palielināta apropriācija līdzfinansējuma

⁷⁰ https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/af3182bf-02bf-4061-8cd7-3d0d7e8feb2

⁷¹ https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/0188817a-8970-4402-9efb-d457bbfc0308

⁷² https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/999de3dc-70c9-4793-baac-fb50842d8c4c

⁷³ https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/a4bc8049-38ab-44f1-a588-f0a07f033a61

⁷⁴ https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/87cc8175-8ec9-4721-80f0-6ddfd9efbfdb

nodrošināšanai jaunu dižpasākumu organizēšanai un jaunu ārvalstu filmu uzņemšanai - 2025. gadā par 6,7 milj. eiro, 2026. gadā par 7,0 milj. eiro un 2027. gadā par 7,4 milj. eiro. **Likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" 60., 61. un 62. pants pieļauj šādu apropriācijas palielinājumu jaunu ārvalstu filmu uzņemšanai un jaunu dižpasākumu organizēšanai, kas palielina budžeta deficītu.** Dižpasākuma definīcija⁷⁵ ietver nosacījumu, ka pasākums rada būtisku ietekmi uz Latvijas tautsaimniecību – tiek piesaistīti vismaz 5000 ārvalstu apmeklētāju un dalībnieku, kas Latvijas tūristu mītnēs vai īstermiņa īres mītnēs pavadīs vismaz divas nakts. Padome norāda, ka var būt sarežģīti pietiekoši precīzi aprēķināt šādu pasākumu ekonomisko un fiskālo ietekmi. Tāpēc var iestāties situācija, ka piešķirtais finansējums dižpasākumam pārsniedz no pasākuma gūtos ieņēmumus. Kā arī piešķirot papildus līdzekļus konkrētai nozarei, tiek radīts precedents, kas var motivēt arī citas nozares nākt ar līdzīgiem pieprasījumiem. Tas var ietekmēt budžeta stabilitāti un fiskālās disciplīnas ievērošanu ilgtermiņā, it īpaši situācijā, kad ir jau esošs spiediens uz budžetu veselības aprūpes, izglītības un aizsardzības jomās. **Padome atzinīgi vērtē iniciatīvu atbalstīt ārvalstu filmu uzņemšanu Latvijā, tomēr aicina to nedarīt uz budžeta deficīta pieauguma rēķina.**

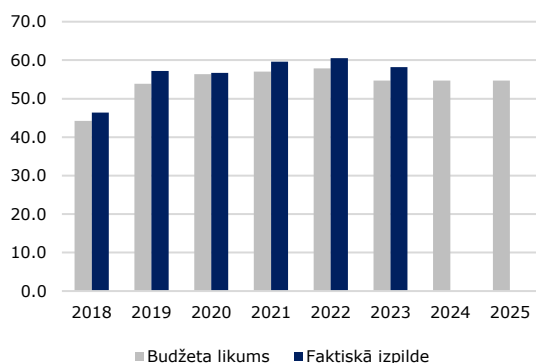
- 80.** Šī gada marta sākumā Vācijas politiķi vienojās par parāda politikas izmaiņām, kas pieļaus lielākus izdevumus aizsardzībai. Kopā ar ASV tarifu pieauguma draudiem šis lēmums izraisīja straujāko Vācijas obligāciju ienesīguma pieaugumu dienas laikā kopš Vācijas apvienošanās 35 gadus atpakaļ - 10 gadu obligācijas ienesīgums pieauga par 0,3pp⁷⁶. Ņemot vērā, ka Vācijas obligāciju ienesīgums kalpo par atsauces vērtību citu Eirozonas valstu obligāciju ienesīgumam, palielinās varbūtība, ka pieaugs arī Latvijas valsts obligāciju ienesīgums, un Latvijas parāda apkalpošanas izmaksas būs lielākas nekā prognozēts FSP.
- 81. Padome jau iepriekš ir vērsusi uzmanību uz Uzturlīdzekļu garantiju fonda darbību, kas ir kļuvis par ievērojamu fiskālo slogu budžetam.** 2024. gada septembrī uzturlīdzekļu nemaksātāju kopējā parāda summa fondam veidoja 567⁷⁷ miljonus eiro. Padome pozitīvi vērtē regresa kārtībā atgūto līdzekļu pieaugumu pēdējos gados, tomēr norāda, ka uzturlīdzekļu nemaksātāju parāds turpina strauji pieaugt katru gadu. Tāpat fonds prasa ievērojamus budžeta līdzekļus – 2024. gadā budžetā atvēlēti 54,7 miljoni eiro un tik pat plānoti 2025. gadā. Lai arī pēdējos gados nedaudz ir uzlabojušies Fonda finanšu rādītāji, šī politika valsts budžetam joprojām izmaksā ievērojamus finanšu līdzekļus. Līdz ar to sagaidāms, ka nākotnē izdevumi šai politikai pieaugs vēl vairāk, ja netiks veiktas radikālas strukturālas reformas. Lai arī Padome piekrīt FM viedoklim, ka fonda darbība klasiskā izpratnē nav fiskālais risks, tomēr uzskata, ka ULF izmaksas ir ievērojami lielākas nekā Igaunijā un Lietuvā un, iespējams, ir rezultāts laicīgi neidentificētam fiskālam riskam, kas kļuvis par dārgu politiku. Līdz ar to, būtu lietderīgi veikt padziļinātu Uzturlīdzekļu garantiju fonda darbības analīzi.

⁷⁵Dižpasākums – starptautiska mēroga pasākums, kuru organizē, deleģē vai kura sadarbības partneris ir pasaules vai Eiropas mēroga organizācija un kurš rada būtisku ietekmi uz Latvijas tautsaimniecību, piesaistot vismaz 5000 ārvalstu apmeklētāju un dalībnieku, kas Latvijas tūristu mītnēs vai īstermiņa īres mītnēs pavadīs vismaz divas nakts.

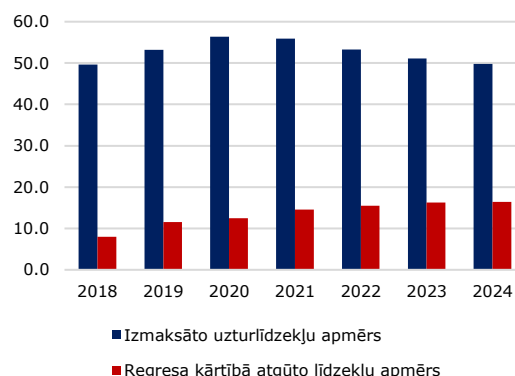
⁷⁶Global bonds sell off as investors react to Trump's tariffs and a German 'paradigm shift'.

⁷⁷Lielākais parāds - 150 000 eiro: valsts ar vēstulēm mēģinās pierunāt alimentu nemaksātājus nākt pie prāta

3.2. att. Valsts pamatbudžeta izdevumu plāns un faktiskā izpilde apakšprogrammā 03.07.00 „Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija” 2018.-2025. gadā (milj. eiro)

3.3. att. UGF izmaksāto uzturlīdzekļu apmērs un regresa kārtībā atgūto līdzekļu apmērs 2018.-2024. gadā (milj. eiro)

Avots: UGF⁷⁸, Valsts kase⁷⁹

- 82. Likuma “Par Budžetu un finanšu vadību” grozījumi 9.¹ pantā ļauj ministrijām un centrālajām valsts iestādēm iepriekšējā gadā neizlietoto asignējumu pieprasīt tekošajā gadā no budžeta programmas “Apropriācijas rezerve”. Savukārt finanšu ministram ir tiesības palielināt šīs programmas apropriāciju, kas tiešā veidā negatīvi ietekmē VVBB un ir pieaugošs fiskālais risks.** Kopš ieviestā likuma grozījuma, kas stājās spēkā 2021. gada 1. janvārī, apropriāciju palielināšana no budžeta programmas “Apropriācijas rezerve” ir ievērojami pieaugusi – 2021. gadā tā tika palielināta par 19,3 milj. eiro, 2022. gadā par 47,3 milj. eiro, 2023. gadā par 89,7 milj. eiro un 2024. gadā par 57,7 milj. eiro (3.4. attēls). 2025. gadā ir noteikta vismazākā apropriācijas rezerve pēdējo piecu gadu laikā – 4,5 milj. eiro, bet lēmums par apropriācijas palielināšanu vēl nav pieņemts. Apropriācijas palielinājuma apjoms būs atkarīgs no ministriju pieprasītā neizlietoto asignējumu rezerves apjoma, ko ministrijas varēja pieprasīt līdz šī gada 1. martam⁸⁰. Ņemot vērā pēdējo gadu apropriācijas palielinājuma tendences, arī šogad sagaidāms ievērojams palielinājums. Attiecīgi, ja šogad tiks pieprasīti iepriekšējā gadā neizlietotie asignējumi jau no apropriācijas palielinājuma daļas jeb vairāk par 4,5 milj. eiro, tad tas negatīvi ietekmēs VVBB un palielinās deficītu, kas jau tā tika plānots tuvu pie 3,0% robežas. Kopumā, no finanšu vadības viedokļa, pārnest neizlietotas budžeta asignācijas uz nākošo saimniecisko gadu - var uzlabot budžeta izpildes efektivitāti un samazināt pastiprinātu budžeta līdzekļu izlietošanu gada beigās. Tomēr šī rezerve var radīt negatīvu ietekmi uz budžeta deficītu tajā gadā, kad rezerves tiek aktīvi izlietotas. Padome apzinās jaunās kārtības pozitīvās puses – racionālāku, elastīgāku un nesasteigtu budžeta līdzekļu izlietošanu, tomēr tas pasliktina budžeta vadības iespējas un samazina budžeta deficīta kontroli. **Tāpēc Padome uzskata, ka programmas “Apropriācijas rezerve” apjomam ir jābūt vismaz iepriekšējā gada apropriācijas palielinājuma apjomā. Šim riskam nav izveidota fiskālā rezerve, bet FDP aicina sekot minētā jautājuma attīstībai un nepieciešamības gadījumā mainīt likumdošanu,**

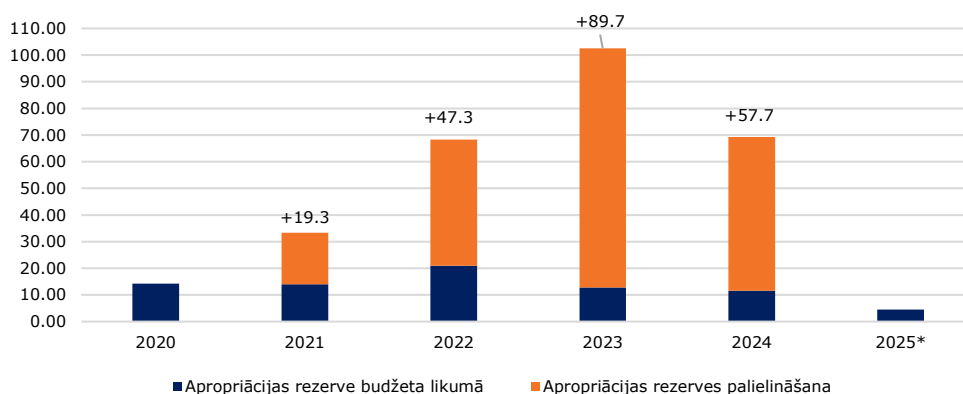
⁷⁸ UGF Publikācijas un pārskati

⁷⁹ Valsts kase. Tāmju publicēšana

⁸⁰ Kārtība, kādā veic gadskārtējā valsts budžeta likumā noteiktās apropriācijas izmaiņas

nosakot griestus neizlietotā asinējuma pārņemšanai uz nākošo gadu, vai arī veidot atbilstošu fiskālo rezervi.

3.4. att. Programma "Apropriācijas rezerve" 2020.–2025*. gadā (milj. eiro)

Avots: TAP portāls⁸¹, Budžeta likums⁸²

**Lēmums par apropriācijas rezerves palielinājumu 2025. gadā vēl nav pieņemts.*

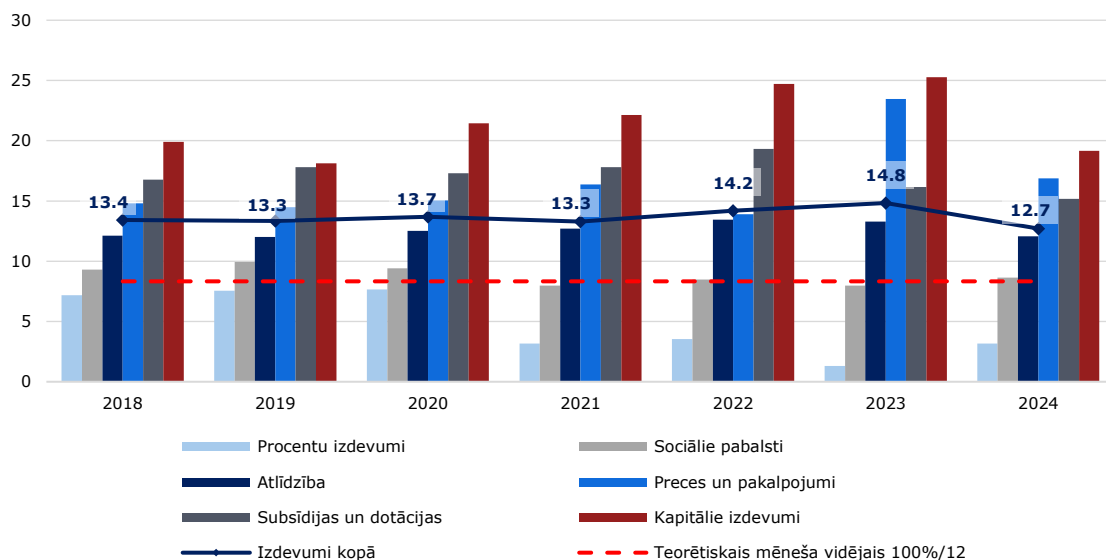
- 83.** Analizējot, vai kopš likuma grozījumiem, kuri pieļauj programmas "Apropriācijas rezerve" palielināšanu, ir samazinājies tēriņu pieaugums decembrī ir vērojama sekojoša situācija. Attēlā 3.5. ir redzams decembra izdevumu īpatsvars kopējos gada izdevumos, kā arī sīkāks dalījums pa izdevumu grupām. Ja pieņem, ka visos gada mēnešos izdevumi ir vienā līmenī, tad ikmēneša izdevumu īpatsvaram kopējos izdevumos vajadzētu būt aptuveni 8,3%. **Kopumā nav vērojama decembra tēriņu pieauguma mazināšanās tendence kopš likuma grozījumiem.** 2022. un 2023. gada decembrī bija vērojams pat neliels izdevumu īpatsvara pieaugums, lai arī 2024. gadā ir novērojams neliels izdevumu īpatsvara samazinājums decembrī. Tomēr jāņem vērā arī tas, ka kopš likuma izmaiņām, ir bijis nestabils un izaicinošs periods, kad valdībai bija jāsniedz atbalsts pandēmijas un energoresursu krīzes laikā. Tāpēc, lai veiktu pilnvērtīgu secinājumu par likuma grozījumu efektivitāti, būtu vēl jāvērtē šī un turpmāko gadu iznākumi. Apskatot tendences pa izdevumu grupām, ikmēneša izdevumi sociālajiem pabalstiem gada laikā ir aptuveni vienā līmenī, tai skatā arī decembrī nav vērojams izteikts pieaugums. Procentu izdevumu ikmēneša izdevumu līmenis ir svārstīgs gada laikā un nav vērojama tēriņu pieauguma tendence gada beigās. Atlīdzības izdevumos ir vērojams izdevumu pieaugums decembra mēnešos, kā arī nedaudz mazāks, bet arī virs vidējā – jūnija mēnešos. Ievērojams izdevumu pieaugums decembra mēnešos ir vērojams izdevumos precēm un pakalpojumiem, kā arī subsīdijām un dotācijām. Lielākais izdevumu pieaugums decembra mēnešos ir vērojams kapitāla izdevumiem, kur izdevumu līmeņa pieaugums parasti ir vērojams gada otrajā pusē ar lielākajiem izdevumiem tieši decembrī. Kapitāla izdevumu pieaugumu gada otrajā pusē var izskaidrot ar to, ka investīciju projektu uzsākšanai un ieviešanai ir vajadzīgs laiks – gada pirmā puse. Tomēr

⁸¹ Par apropriācijas palielināšanu budžeta resora "74. Gadskārtējā valsts budžeta izpildes procesā pārdalāmais finansējums" programmā 01.00.00 "Apropriācijas rezerve"

⁸² Likums "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam", 4. pielikums

izdevumu līmeņa pieaugums gada beigās precēm un pakalpojumiem, subsīdijām un dotācijām, kā arī atlīdzībām liecina par pastiprinātu budžeta līdzekļu izlietošanu gada beigās, kas attiecīgi arī pasliktina VVBB. **Tāpēc Padome aicina uz racionālāku un nesasteigtu budžeta līdzekļu izmantošanu.**

3.5. att. Decembra izdevumu īpatsvars kopējos izdevumos un pa izdevumu veidiem 2018.–2024. gadā (%)

Avots: Valsts kases dati, FDP aprēķini

- 84.** Šobrīd klimata pārmaiņas ir viens no lielākajiem globālajiem izaicinājumiem. "Eiropas Zaļais kurss" paredz Eiropas līmeņa politikas iniciatīvas, lai ES līdz 2050. gadam panāktu klimatneitralitāti. Lai arī tas nav uzskatāms par fiskālo risku FDL ietvaros, ir būtiski izvērtēt klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās klimata neitralitātei ietekmi uz valsts publiskajām finansēm, jo klimata pārmaiņām ir ievērojams potenciāls ietekmēt valsts ekonomiku un finanses. Klimatneitralitātes mērķu sasniegšanai līdz 2030. gadam indikatīvi tiek prognozēts, ka papildus būs nepieciešami 13,1 miljardi eiro, no kā šobrīd ir iezīmēti 3,8 miljardi eiro jeb 29,1%⁸³. Mērķu sasniegšanai plānots izmantot gan valsts un pašvaldību budžeta finansējumu, gan piesaistīt ES finanšu līdzekļus, privāto kapitālu un citus finansējuma avotus. Jau vairākus gadus tiek strādāts pie Klimata likuma izveides, kas šī gada janvārī nonāca līdz Saeimai, tomēr pirmajā lasījuma par likuma projektu netika nobalsots. Lai arī pēdējo gadu ģeopolitiskie notikumi pirmajā vietā kā prioritāti ir izvirzījuši aizsardzību un drošību, pārejas uz klimatneitralitāti īstenošana joprojām ir spēkā. Pagaidām EK ir atlikusi plānu ierosināt jaunu ES klimata mērķi 2040. gadam, kas sākotnēji bija paredzēts šī gada pirmajā ceturksnī, tomēr apliecina, ka mērķis un saistības sasniegt klimatneitralitāti līdz 2050. gadam joprojām ir spēkā⁸⁴. **"Eiropas Zaļā kursa" mērķu realizācija turpmākajos gados prasīs papildu investīcijas, tai skaitā no valsts budžeta līdzekļiem. Tādēļ Padome aicina**

⁸³ Fiskālo risku deklarācija 2024

⁸⁴ EU delays 2040 climate target proposal beyond Q1

turpmāk izvērtēt potenciālās investīciju vajadzības un to ietekmi uz valsts budžetu, kā arī izvērtēt riskus, kas var rasties, ja šie mērķi netiks sasniegti.

- 85.** Kopumā fiskālo risku vadība ietver pasākumu kopumu, ko var iedalīt 3 grupās: fiskālo risku i) identifikācija un analīze, ii) potenciālās ietekmes mazināšana un vadība, iii) ziņošana un informācijas pieejamība. Padome uzskata, ka Latvijas fiskālo risku vadības ietvarā labi darbojas i) un iii), bet ir iespējami uzlabojumi potenciālo fiskālo risku ietekmes mazināšanā un vadībā. Līdz ar plānotajām izmaiņām FDL, būtu iespēja juridiski nostiprināt Padomes lomu fiskālo risku ietekmes mazināšanā un vadībā.
- 86. Paplašinātāks fiskālo risku apskats tiks veikts šī gada rudenī Uzraudzības ziņojuma par VTBI 2026.-2028. gadam un 2026. gada budžetu ietvaros. Ziņojumā tiks iekļauta Fiskālo risku deklarācijas un aktuālāko fiskālo risku analīze, kā arī tiks izteikts viedoklis par FM piedāvāto fiskālās rezerves aprēķinu.**

4. Fiskālie skaitliskie nosacījumi FSP 2024-2028

4.1. SPB aprēķina pieņēmumi 2024. gadam un NNFPI trajektorijas bāze

- 87. Izdevumu pieauguma apjoma aprēķināšana atbilstoši jaunajam ES fiskālajam regulējumam ir daudzpakāpju process, kura pirmais solis ir strukturālās primārās bilances (SPB) noteikšana.** Šis rādītājs turpmākajos aprēķinos tieši ietekmē Neto nacionāli finansēto primāro izdevumu (NNFPI) pieauguma tempu procentos salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Lai nodrošinātu fiskālās ilgtspējas mērķu izpildi, līdz 2028. gadam SPB ir jāuzlabo tādā apmērā, lai 2038. gadā vispārējās valdības parāds nepārsniegtu 60 % no IKP un budžeta deficīts saglabātos zem 3 % no IKP. Šajā sadaļā analizēts SPB aprēķina mehānisms un pieņēmumi, kas veido tā pamatu.
- 88. Atšķirīgs EK un FM novērtējums par strukturālo primāro bilanci 2024. gadā ietekmē izdevumu pieauguma aprēķinu.** Lai aprēķinātu maksimāli pieļaujamo izdevumu pieauguma tempu turpmākajiem gadiem, pirmkārt, tiek noteikta strukturālā primārā budžeta balance, uz kuras pamata tiek veidota izdevumu pieauguma trajektorija. Eiropas Komisijas un Finanšu ministrijas novērtējumi par strukturālās primārās bilances apmēru 2024. gadā bija atšķirīgi. EK prognozēja SPB 2024. gadā būs -1,362% no IKP, kamēr FM prognozētā SPB bija ievērojami augstāka: -0,789%. Gan FM, gan EK izmantoja vienādu metodoloģiju SPB aprēķinam. Tomēr prognozes, uz kurām balstīts aprēķins, bija atšķirīgas. FM balstījās uz prognozēm, kas atjaunotas salīdzinoši neilgi pirms FSP izstrādes, savukārt EK izmantoja prognozes, kas izstrādātas 2024. gada pavasarī. Tabulā 4.1.1. redzami pieņēmumi dati SPB aprēķinam un aprēķina soļi. Sadaļas turpinājumā analizēts pieņēmumu pamatojums.

4.1.1. tabula. Strukturālās primārās bilances (SPB) aprēķina pieņēmumi un aprēķinu gaita 2024. gadam

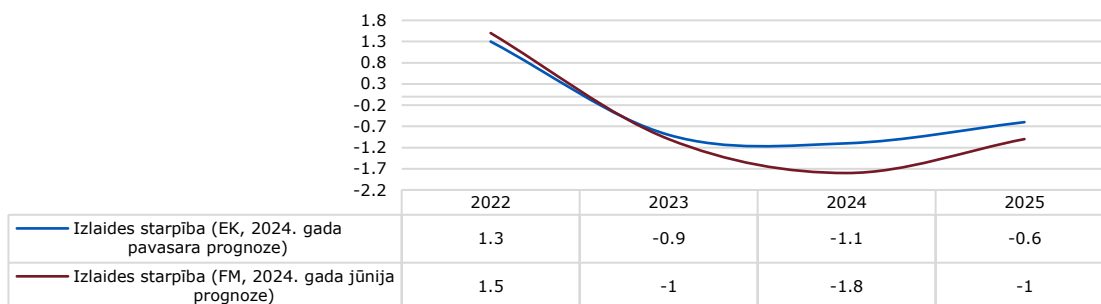
Pieņēmumi	FM novērtējums	EK novērtējums
(1.) IKP Faktiskajās cenās	41,9	42,8
(2.) Izlaides starpība	-1,8	-1,1
(3.) Bilances cikliskā komponente % no IKP = $2 \times 0,378$	-0,69	-0,42
(4.) Vispārējās valdības ieņēmumi	17 641	17270
(5.) Vispārējās valdības izdevumi	18 717	18470
(6.) = (4.) - (5.) Vispārējās valdības budžeta deficīts	-1 075	-1 200
(7.) = (6.) / (1.) * 100 Vispārējās valdības budžeta deficīts (ar FNR) % no IKP	-2,6	-2,81
(8.) Procentu izdevumi	457	440
(9.) (8.) / (1.) * 100 Procentu izdevumi % no IKP	1,09	1,03
(10.) = (7.) - (3.) Strukturālā budžeta balance	-1,880	-2,390
(11.) = (10.) - (9.) Strukturālā primārā budžeta bilances mērķis 2024. gadam	-0,789	-1,362

Avots: FM, EK, AMECO datubāze - EK Spring forecasts (vintages)

- 67. Padome uzskata FM novērtējumu par ticamu un metodoloģiski pamatotu.** Padome, veicot SPB aprēķinu pārbaudi, izmantoja FM sniegtos datus FSP 2025-2028 un AMECO datubāzes *vintage* datus par EK 2024. gada pavasara prognozēm. **Izlaides**

starpības vērtība 2024. gadam ir saskanīga ar recesijas apstākļiem un atspoguļo ekonomikas veiktspēju, kas ir zem tās potenciāla. Padome 2024. gada jūnijā, apstiprinot makroekonomiskās prognozes, lēsa izlaides starpību 2024. gadam (-1,5%) apmērā, kas ir starp EK (-1,1%) un FM (-1,8%) novērtējumiem.

4.1.1. att. Izlaides starpību novērtējuma salīdzinājums - EK (2024. gada pavasara prognozes) un FM (2024. gada jūnija prognozes)

Avots: FM, AMECO

- 89. Cikliskā komponente abos novērtējumos ir negatīva, taču FM to vērtē piesardzīgāk.** Cikliskā komponente tiek aprēķināta, izlaides starpību reizinot ar koeficientu 0,378. Gan EK, gan FM aprēķinos cikliskā komponente ir negatīva, kas loģiski atbilst negatīvai izlaides starpībai. FM aprēķinā cikliskā komponente ir zemāka, kas liecina par piesardzīgu makroekonomiskās vides novērtējumu.
- 90. FM aplēsēs zemāks deficīta rādītājs, neskatoties uz augstākiem izdevumiem.** 2024. gada oktobrī FM prognozēja, ka ieņēmumi būs par 371 milj. eiro lielāki, bet izdevumi par 247 milj. lielāki nekā EK pavasara aplēsēs. Neskatoties uz lielākiem izdevumiem, FM deficītu novērtēja par 125 milj. eiro mazāku, jeb par 0,2 procentpunktiem labāku.
- 91. Parāda apkalpošanas procentu maksājumu atšķirība FM un EK izriet no ECB monetārās politikas stingrības pārmaiņām.** Procentu izdevumi valsts parāda apkalpošanai Latvijas novērtējumā tika lēsti par 17 miljoniem eiro lielāki, jeb par 0,06 procentpunktiem augstāki. Tas skaidrojams ar ECB ierobežojošo monetāro politiku, kuras atvieglošana sākas tikai 2024. gada jūnijā ar pirmo, taču nelielu procentu likmju samazinājumu.
- 92. Strukturālā bilance aprēķināta ar vienreizējiem (one-off) pasākumiem. Padome nepiekrīt šādai pieejai un uzsver, ka lielāko daļu one-off izdevumu 2024. un turpmākos gados veidoja iekšējās un ārējās drošības izdevumi, kas neatbilst one-off definīcijai.** FM novērtējums par strukturālo bilanci ir (-1,880%), bet EK novērtējums ir (-2,390%), kas saistīts ar augstāku izlaides starpības un cikliskās komponentes vērtību.
- 93. Strukturālās primārās budžeta bilances mērķis FM novērtējumā bija -0,789% no IKP, kas ir būtiski labāka nekā EK aplēstais -1,362%.** Atšķirību galvenokārt ietekmēja atšķirīgais izlaides starpības novērtējums, kā arī cikliskās komponentes novērtējums FM aprēķinos, kas FM prognozēs bija zemāks. Rezultātu būtiski ietekmēja arī VVB novērtējuma atšķirības, kurās FM deficītu novērtēja zemāku(-2,6%) nekā EK(-2,8%). **Jaunākie makroekonomiskie dati apstiprina FM prognozes un uzlabo fiskālās politikas novērtējumu.** Atbilstoši 2025. gada janvāra novērtējumam, faktiskais VVB

deficīts 2024. gadā bija -2,1% no IKP, kas ir labāks nekā gan FM, gan EK iepriekšējās aplēsēs. Tas apliecina FM izejas datu kvalitāti. **Kopumā FM izmantotie izejas dati jāva precizāk novērtēt fiskālo rādītāju atbilstību faktiskajam ekonomiskajam stāvoklim, un FM strukturālās bilances novērtējums sniedza skaidrāku priekšstatu par fiskālo pozīciju 2024. gada otrajā pusē.**

- 94. Eiropas komisija un Finanšu ministrija, tehniskā dialoga rezultātā, vienojās, ka 2024. gada novērtējumā izmantos FM prognozes, bet 2025. un turpmākajos gados, EK prognozes.** Pēc tehniskā dialoga tika piemērota kombinētā pieeja, kas 2025. gadā ļauj novirzi no sākotnējās SPB uzlabošanas trajektorijas. Saskaņā ar ES fiskālajiem noteikumiem, pirms tehniskā dialoga strukturālajai primārajai bilancei, sākot no 2025. gada, bija jāuzlabojas lineāri par 0,02 procentpunktiem katru gadu līdz 2028. gadam, izejot no sākotnējā līmeņa -1,362% no IKP. Tomēr, pēc tehniskā dialoga ar Eiropas Komisiju, tika panākta vienošanās par kombinētas pieejas izmantošanu – 2024. un 2025. gada pārējai tika piemērots Latvijas novērtējums, kur SPB ir -0,789%, savukārt 2026.–2028. gadam tika saglabātas EK pavasara prognozēs balstītās vērtības. Šādas pieejas rezultātā 2025. gada fiskālā politika ir par 0,55 procentpunktiem stimulējošāka, nekā to paredzētu sākotnējā lineārās uzlabošanas trajektorija. Turpretī 2026. un 2027. gadā strukturālajai primārajai bilancei būs jāuzlabojas par 0,02 procentpunktiem gadā, bet 2028. gadā fiskālās politikas stingrība jāpalielina vēl vairāk – strukturālajai bilancei jāuzlabojas par 0,04 procentpunktiem. Attiecīgās vērtības atspoguļotas tabulā 4.1.2.

4.1.2. tabula. Strukturālās primārās bilances (SPB) mērķa izmaiņas pirms un pēc Eiropas Komisijas tehniskā dialoga

	2024	2025	2026	2027	2028
SPB mērķis EK pavasara prognozes pirms tehniskā dialoga	-1,362	-1,342	-1,322	-1,302	-1,282
SPB uzlabojums, kas nodrošina parāda ilgtspēju		0,02	0,02	0,02	0,02
SPB mērķis FM prognozes pēc tehniskā dialoga	-0,789	-1,342	-1,322	-1,302	-1,257
SPB uzlabojums, kas nodrošina parāda ilgtspēju		-0,55	0,02	0,02	0,04

Avots: FM

Turpmākā analizē tiks apskatīti aprēķinu soļi un analizēti pieņēmumi neto nacionāli finansēto primāro izdevumu pieauguma noteikšanā, kuras pamatā izmantota SPB.

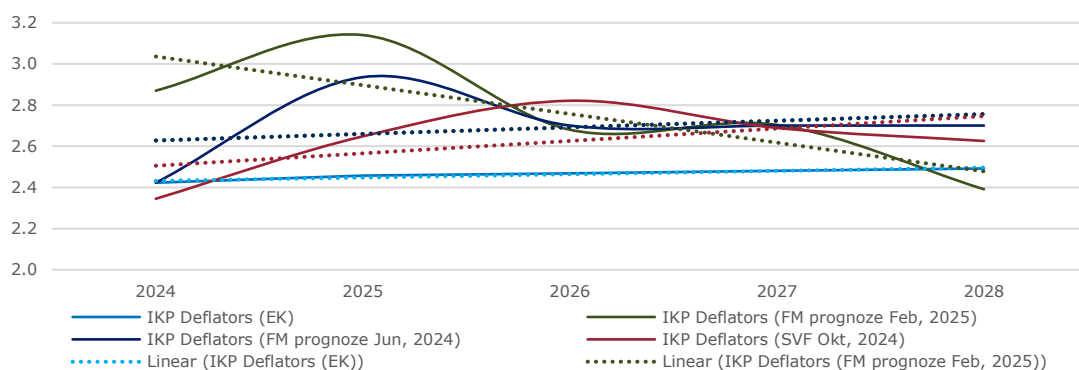
4.1.1. NNFPI trajektorija un pieņēmumi 2025-2028. gadam

- 95. Neto nacionāli finansēto primāro izdevumu pieauguma temps ir centrālais fiskālais rādītājs, kas nosaka izdevumu trajektoriju atbilstību ES fiskālajiem nosacījumiem.** Saskaņā ar Regulas (ES) 2024/1263 13. apsvērumu, fiskālās uzraudzības pamatā ir vienots darbības rādītājs – neto nacionāli finansētie primārie izdevumi (NNFPI). Šie izdevumi ietver vispārējās valdības kopējos izdevumus, no kuriem tiek izslēgti: procentu maksājumi par valsts parādu, bezdarbnieka pabalstu cikliskā komponente, izdevumi par Eiropas Savienības finansētām programmām un attiecīgais nacionālais līdzfinansējums, kā arī korekcijas par diskrecionāriem ieņēmumu pasākumiem. Ņemot vērā, ka NNFPI pieauguma temps nosaka maksimāli pieļaujamo izdevumu dinamiku saskaņā ar ES fiskālo regulējumu, šī rādītāja korekta aprēķināšana ir būtiska fiskālās disciplīnas nodrošināšanai. Tādēļ sadaļas turpinājumā tiks analizēta

NNFPI pieauguma trajektorijas noteikšanas metodoloģija un novērtēta aprēķinos izmantoto pieņēmumu atbilstība iepriekš definētajiem fiskālajiem kritērijiem.

- 96. NNFPI pieauguma aprēķins balstās uz fiskālo un makroekonomisko pieņēmumu kopumu.** Lai noteiktu pieļaujamo izdevumu pieauguma tempu, tiek izmantoti gan fiskālie, gan makroekonomiskie pieņēmumi, kas kopā veido aprēķina metodoloģisko pamatu. Fiskālie pieņēmumi ietver strukturālās primārās bilances apmēru, kā arī VVB primāro izdevumu līmeni 2024. gadā, izteiktu procentos no iekšzemes kopprodukta. Savukārt makroekonomiskie pieņēmumi attiecas uz potenciālā IKP pieauguma tempu un IKP deflatoru, kas atspoguļo cenu izmaiņu ietekmi uz ekonomikas apjomu.
- 97. IKP deflatora prognozes atšķiras starp institūcijām, un tā dinamika būtiski ietekmē fiskālās aplēses.** Eiropas Komisijas prognoze paredz lineāru IKP deflatora attīstību, noteicot to vidēji 2,5% apmērā periodā no 2025. līdz 2028. gadam. Salīdzinoši, Finanšu ministrijas 2024. gada jūnija prognoze – kas laika ziņā ir vistuvāk EK aplēsēm – paredz nedaudz augstāku vidējo deflatora līmeni – 2,7% šajā pašā periodā. Starptautiskā Valūtas fonda aplēses ir starp šiem novērtējumiem, prognozējot 2,6% deflatoru vidējā termiņā. Visām trim prognozēm kopīga ir mērena augšupejoša tendence. Jaunākā FM prognoze, aprēķināta 2025.gada februārī, iezīmē iespējamu lejupslīdīšu tendenci deflatora attīstībā. Pēc Centrālās statistikas pārvaldes veiktās visaptverošās nacionālo kontu revīzijas, FM aktualizētā prognoze liecina, ka IKP deflators varētu būt 2,7% vidējā termiņā, taču ar izteikti nevienmērīgu dinamiku. 2025. gadā prognozētā augstākā vērtība ir 3,1%, bet līdz 2028. gadam tā samazinās līdz 2,4%, kas iezīmē ievērojami straujāku lejupslīdi nekā iepriekšējās aplēsēs. **Deflatora izmaiņām ir būtiska nozīme, izstrādājot Fiskāli strukturālo plānu, jo tas ir viens no galvenajiem komponentiem, kas ietekmē pieļaujamā izdevumu pieauguma trajektoriju.** Plānošanas brīdī augstāks IKP deflators palielina pieļaujamo izdevumu dinamiku, savukārt zemāks – to ierobežo. Tomēr pēc trajektorijas apstiprināšanas faktiskais deflatora līmenis vairs tiešā veidā neietekmē pieļaujamo izdevumu apjomu, bet var ietekmēt kopējo fiskālās politikas novērtējumu, piemēram, caur budžeta bilances rādītājiem. Tādēļ prognožu posmā piesardzīgas aplēses ir būtiskas fiskālās disciplīnas nodrošināšanai. **Spriežot pēc pašreizējā novērtējuma, EK prognozētais deflators ir konsekventi zemāks nekā citu institūciju aplēses,** kas liecina par sākotnēju pieņēmumu veidot piesardzīgāku fiskālo politiku. Tajā pašā laikā pastāv iespēja, ka faktiskais deflatora līmenis izrādīsies augstāks nekā prognozētais. Šādā gadījumā, pie pārējiem nemainīgiem apstākļiem, tas var veicināt labāku vispārējās valdības budžeta bilances iznākumu, nekā sākotnēji tika prognozēts.

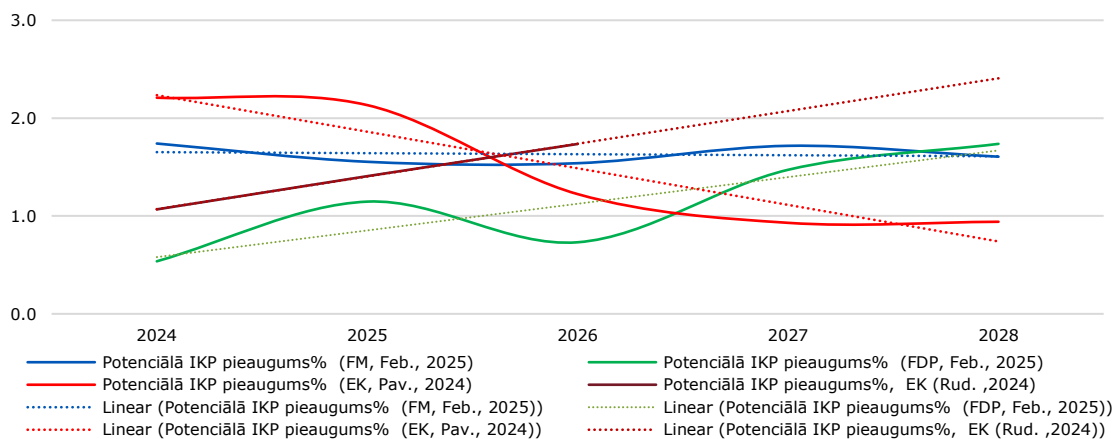
4.1.2. att. Deflatora novērtējumu salīdzinājums dažādās institūcijās (FM, EK, SVF)

Avots: SVF, EK, FM

98. NNFPi pieauguma aprēķinā izmantots EK pieņēmums par potenciālā IKP attīstību, kas paredz lejupvērstu tendenci vidējā un ilgtermiņā. Neto nacionāli finansēto primāro izdevumu (NNFPi) pieauguma aprēķinā tiek izmantots Eiropas Komisijas 2024. gada pavasara prognozēs balstītais pieņēmums par potenciālā IKP pieaugumu. Saskaņā ar šo pieņēmumu, potenciālā IKP izaugsme ir 2,2% 2024. gadā un 2,1% 2025. gadā, bet jau 2026. gadā tā samazinās līdz 1,2%, un 2027. un 2028. gadā turpina kristies līdz 0,9%. Vidējā termiņā tendence ir skaidri lejupvērstā, un arī ilgtermiņā (līdz 2041. gadam) prognozētais potenciālās izaugsmes vidējais līmenis ir tikai 1,3%. **Savukārt FM un FDP prognozes iezīmē pieaugošu potenciālā IKP attīstību.** Pretstatā EK aplēsēm, Fiskālās disciplīnas padomes (FDP) aprēķini, kas veidoti, izmantojot statistisko filtru metodi, rāda, ka potenciālā IKP izaugsme 2024. gadā bijusi tikai 0,5% – tas ir zemākais rādītājs šajā salīdzinājumā. Tomēr FDP novērtējumā vidējā termiņā ir augšupvērstā tendence, un līdz 2028. gadam pieaugums sasniedz 1,7%. Līdzīgu tendenci rāda arī Finanšu ministrijas 2024. gada februāra prognozes, kur 2024. gadā potenciālā izaugsme vērtēta 1,7% apmērā, ar pakāpenisku pieaugumu līdz 1,7% arī 2028. gadā.

4.1.3. att. Potenciālā IKP novērtējumu salīdzinājums novērtējuma salīdzinājums

Avots: FM, FDP

- 99. Saskaņā ar EK metodoloģiju, potenciālā IKP pieauguma temps tieši ietekmē pieļaujamo NNFPI pieauguma tempu.** Ja potenciālais IKP tiek prognozēts lēns, tas ierobežo iespējas atļauties straujāku NNFPI pieaugumu. Tomēr, kā redzams Finanšu ministrijas, Fiskālās disciplīnas padomes un arī vēlākās EK 2024. gada rudens prognozēs, vidējā termiņā potenciālajai izaugsmei ir augšupejoša tendence. Šī tendence ir pretrunā ar nepieciešamību veikt būtiskāku strukturālās primārās bilances uzlabojumu 2028. gadā, kā arī ar salīdzinoši lēnāku pieļaujamo NNFPI pieaugumu tajā pašā gadā.

4.1.3. tabula. Neto primāro izdevumu pieauguma trajektorijas aprēķina pieņēmumi (2024–2028)

Pieņēmumi	2024	2025	2026	2027	2028
(1) Potenciālā IKP pieaugums	...	2,1	1,2	0,9	0,9
(2) IKP deflators	...	2,5	2,5	2,5	2,5
(3) SPB	-0,789	-1,342	-1,322	-1,302	-1,257
(4) Izmaiņas SPB % y-o-y	...				
(5) Primāro izdevumu apjoms 2024. gadā	42,2%				
$\text{Izdevumu pieauguma trajektorija (\%)} = \frac{\text{Potenciālā IKP pieaugums (\%)} + \text{IKP deflators (\%)} - [(\text{Strukturālā primārā bilance } t - \text{Strukturālā primārā bilance 2024}) / \text{Primāro izdevumu apjoms 2024. gadā (\% no IKP)}] \times 100}{1}$					
(6)	...	5,902	3,645	3,363	3,326

Avots: FM

4.1.2. Stingrākā fiskālā nosacījuma noteikšana 2025 – 2028. gadam

- 100. Eiropas Savienības fiskālais regulējums⁸⁵ dalībvalstīm ļauj piemērot kombinēto pieeju, apvienojot ES noteiktos fiskālos nosacījumus ar nacionālajiem likumdošanas principiem, ciktāl tie nav savstarpēji pretrunīgi.** Ņemot vērā šo pieeju, FM piedāvā trīs fiskālo nosacījumu kopumu, kuru veido šādi skaitliskie fiskālie nosacījumi: (1) strukturālās bilances nosacījums saskaņā ar FDL, kurš nosaka, ka strukturālā bilance nedrīkst būt zemāka par -1% no IKP; (2) strukturālās primārās bilances (SPB) nosacījums, kas izriet no ES regulējuma un (3) ES izdevumu pieauguma nosacījums. Finanšu ministrija, novērtējot, kurš no tiem ir stingrākais, pārveido visus trīs rādītājus vienotā mērvienībā – strukturālajā bilancē.
- 101. Fiskālās disciplīnas likums neparedz atsevišķu regulējumu par vienreizējo pasākumu iekļaušanu strukturālajā bilancē, taču to nosaka ES fiskālais regulējums.** Fiskālās disciplīnas likums nesatur atsevišķu normu, kas tieši definētu vienreizējos jeb "one-off" pasākumus, nedz arī noteiktu, kā šādi izdevumi jāņem vērā strukturālās bilances aprēķinā. Ne 10. pants, kurā noteikts strukturālās bilances mērķis, ne arī citi panti neparedz vienreizējo pasākumu korekcijas piemērošanu. Vienlaikus, ES Regulas 2024/1263 1. pielikuma 10. punktā skaidrots, ka strukturālā bilance ir cikliski koriģētā budžeta bilance, neietverot vienreizējos un pagaidu pasākumus. Šī definīcija

⁸⁵ 5. pants Direktīvā 2024/1265 paredz, ka katrā dalībvalstī ir jāizstrādā nacionālās fiskālās normas, kuras atbilst ES regulējumam, bet ir piemērotas valsts specifikai

tieši nosaka, ka, aprēķinot fiskālās pozīcijas ilgtspēju atbilstoši ES regulējumam, vienreizējiem pasākumiem no bilances jābūt izslēgtiem.

Strukturālās bilances nosacījums (FDL)

- 102. FM novērtē strukturālo bilanci, iekļaujot tajā arī vienreizējos pasākumus (one-off),** VTBL 2025-2027 5. pantā noteiktajā apmērā, vienlaikus šī paša budžeta paskaidrojumos FM nosaka, ka turpmāk nav paredzēta jaunu izdevumu pasākumu atzīšana par vienreizējiem⁸⁶. Padome norāda, ka iepriekšējos uzraudzības ziņojumos vairākkārt ir iebildusi pret iekšējas un ārējās drošības pasākumu atzīšanu par one-off pasākumiem, un atzīmē, ka tie ir finansiāli ļoti apjomīgi un veido lielāko daļu no one-off pasākumu kopapjoma.

4.1.4. tabula. Strukturālās bilances vērtības % no IKP ar un bez vienreizējo pasākumu (one-off) ietekmes

	2025	2026	2027	2028
SB bez one-off	-0,817	-0,749	-0,792	-0,932
SB ar one-off	-2,560	-2,525	-2,454	-2,223
Pielaujamā SP (FDP 10 pants)	-1	-1	-1	-1

Avots: FM

Strukturālās primārās bilances nosacījums

- 103. Nosacījums tiek aprēķināts, kā vispārējās valdības strukturālā bilance, kas balstās uz EK noteiktajiem strukturālās primārās bilances mērķiem.** Strukturālās primārās bilances (SPB) mērītāji, kas piemērojami aprēķiniem par turpmākajiem gadiem, ir šādi: 2024. gadā (-0,789%) no IKP, 2025. gadā (-1,342%), 2026. gadā (-1,322%), 2027. gadā (-1,302%), un 2028. gadā (-1,257%). Šo rādītāju aprēķins analizēts iepriekšējās sadaļās.
- 104. Lai pārietu no SPB uz SB, no SPB tiek atskaitīti divi korekcijas elementi – procentu maksājumi un vienreizējie pasākumi.** Procentu maksājumu apjoms tiek izteikts kā % no IKP un nākamajos gados noteikts šādā līmenī: 1,2% 2025. gadā, 1,4% 2026. gadā, un 1,5% gan 2027., gan 2028. gadā. Šie maksājumi tiek atskaitīti no SPB. Papildus korekcija tiek veikta, izslēdzot vienreizējo pasākumu ietekmi uz SPB bilanci. Vienreizējo pasākumu fiskālā ietekme nākamajos gados ir šāda: -1,7% no IKP 2025. gadā, -1,8% 2026. gadā, -1,7% 2027. gadā, un -1,3% 2028. gadā. Arī šie pasākumi tiek atskaitīti no SPB. **Pēc abu korekciju veikšanas tiek aprēķināta vispārējās valdības strukturālā bilance, kas pasliktinās visa perioda laikā.** Pēc veiktajiem aprēķiniem tiek iegūtas šādas strukturālās bilances mērķa vērtības: (-0,817%) no IKP 2025. gadā, (-0,923%) 2026. gadā, (-1,101%) 2027. gadā un (-1,456%) 2028. gadā. Šī trajektorija signalizē par fiskālās pozīcijas pasliktināšanos laika gaitā un akcentē nepieciešamību pēc stingrākas fiskālās korekcijas, ja tiek plānots nodrošināt atbilstību gan ES, gan nacionālajiem fiskālajiem ierobežojumiem.

ES izdevumu pieauguma nosacījums

- 105. Aprēķina pamatā ir vispārējās valdības deficīta rādītāji, kas modelēti atbilstoši ES metodoloģijai – t.i., ievērojot pieļaujamo neto nacionāli finansēto primāro izdevumu (NNFPI) pieauguma tempu, kas atspoguļojas arī nominālā deficīta vērtībā. No šādi aprēķinātā nominālā deficīta tiek izslēgti procentu maksājumi un vienreizējie pasākumi, lai iegūtu vēl vienu strukturālās bilances mērķu**

⁸⁶ Likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" paskaidrojumu I. nodaļa [51.lpp]

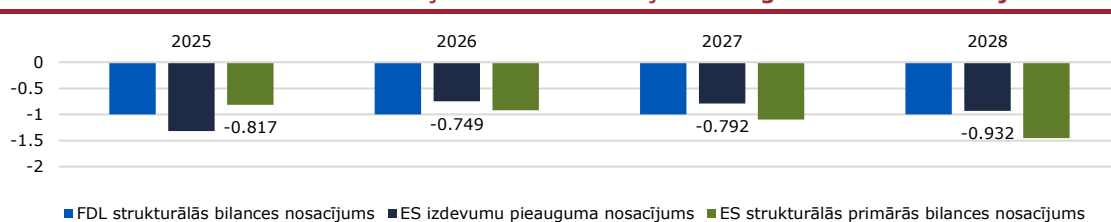
kopumu turpmākiem gadiem.–Pēc Eiropas Komisijas noteiktajiem rādītājiem, Latvijai pieļaujamā izdevumu pieauguma trajektorija no 2025. līdz 2028. gadam ir: 5,902% 2025. gadā, 3,645% 2026. gadā, 3,363% 2027. gadā, un 3,326% 2028. gadā. Faktiskais NNFPI līmenis katrā gadā tiek koriģēts ar diskrecionārajiem ieņēmumu pasākumiem (DRM), lai atspoguļotu izdevumu tendences pēc politisko lēmumu ietekmes. ES regula 2024/1263⁸⁷ nosaka, ka neto primāro izdevumu trajektoriju nepieciešams stingri ievērot, tomēr, ja tiek pieņemti diskrecionāri lēmumi valdības ieņēmumu palielināšanai, tad šos izdevumus attiecīgi var kāpināt.–Pamatojoties uz šo koriģēto izdevumu apjomu un papildus ņemot vērā procentu izdevumus, bezdarbnieku pabalstu ciklisko komponenti, izdevumus par ES programmām un to līdzfinansēšanu, tiek aprēķināti vispārējās valdības kopējie izdevumi. Šie izdevumi salīdzināti ar vispārējās valdības kopējiem ieņēmumiem, rezultējoties budžeta bilancē, kas izteikta arī procentos no IKP. Atbilstoši nosacījuma aprēķinam 2025. gadā tā ir (-3,492%) no IKP, 2026. gadā (-2,749%), 2027. gadā (-2,532%), un 2028. gadā (-2,228%).

106. Strukturālās bilances aprēķinā no nominālās bilances tiek izslēgta cikliskā ietekme un vienreizējie pasākumi, lai atspoguļotu ekonomikas ilgtermiņa fiskālo stāvokli. Lai iegūtu vispārējās valdības strukturālās bilances mērķa rādītāju, no faktiskās nominālās budžeta bilances tiek atskaitīta cikliskā komponente, kas pa gadiem ir šāda: (-0,4%) no IKP 2025. gadā, (-0,2%) 2026. gadā, (-0,1%) 2027. gadā, un (0,0%) 2028. gadā. Papildus tam tiek atskaitīti arī *one-off* pasākumi, kuru apjoms atbilst tam, kas jau izmantots strukturālās bilances nosacījuma aprēķinā: (-1,7%) no IKP 2025. gadā, (-1,8%) 2026. gadā, (-1,7%) 2027. gadā, un (-1,3%) 2028. gadā. Aprēķina rezultāti liecina, ka, ievērojot izdevumu pieauguma ierobežojumu, vispārējās valdības strukturālā bilance būtu: (-1,318%) no IKP 2025. gadā, (-0,749%) 2026. gadā, (-0,932%) 2027. gadā un (-0,932%) 2028. gadā.

107. Stingrākais fiskālais nosacījums mainās pa gadiem – 2025. gadā tas ir SPB nosacījums, savukārt no 2026. gada noteicošais kļūst ES izdevumu pieauguma nosacījums. Salīdzinot aprēķinu rezultātus, redzams, ka stingrākais fiskālais nosacījums attiecībā uz 2025. gadu ir ES strukturālās primārās bilances nosacījums, kas nosaka, ka strukturālā bilance jāplāno ne zemāka par -0,817% no IKP. Savukārt 2026., 2027. un 2028. gadā stingrākais nosacījums ir ES izdevumu pieauguma nosacījums, kas paredz šādus minimālos strukturālās bilances līmeņus:

- 2026. gadā – ne zemāku par -0,749% no IKP,
- 2027. gadā – ne zemāku par -0,792% no IKP,
- 2028. gadā – ne zemāku par -0,932% no IKP.

4.1.4. att. Strukturālās bilances mērķi % no IKP saskaņā ar stingrāko fiskālo nosacījumu

Avots: FM

⁸⁷ES Regula 2024/1263, 2. pants – (Definīcijas) **neto izdevumi** ir visi valdības izdevumi, atskaitot procentu izdevumus, diskrecionāros ieņēmumu pasākumus, izdevumus par Savienības programmām, kas pilnībā atbilst Savienības fondu ieņēmumiem, valstu izdevumus par Savienības finansēto programmu līdzfinansēšanu, bezdarbnieka pabalstu izdevumu cikliskos elementus un vienreizējos un citus pagaidu pasākumus; Lietojums šī dokumenta ietvaros – neto nacionāli finansētiem primārajiem izdevumiem (NNFPI) vai neto primārie izdevumi.

108. Fiskālās politikas plānošanā Finanšu ministrija piemērojusi stingrākā fiskālā nosacījuma pieeju, katram gadam nosakot tādu izdevumu pieauguma tempu, kas nodrošina atbilstību visprasīgākajam strukturālās bilances mērķim. Ņemot vērā pēc skaitliskiem fiskāliem nosacījumiem aprēķinātos stingrākos strukturālās bilance mērķus, FM noteikusi alternatīvu – stingrāku (NNFPI) pieauguma tempu 2025. gadam, atšķirībā no EK noteiktais maksimālais izdevumu pieauguma tempa 5,902%. FM, balstoties uz stingāko SB mērķi 2024. gadam (-0,817), ir noteikusi izdevumu pieaugumu 4,612%. Savukārt turpmākajiem gadiem, ņemot vērā, ka stingrākais SB mērķis bija balstīts ES izdevumu pieauguma nosacījumā pieļaujamais NNFPI pieauguma temps saskan ar ES noteikto neto primāro izdevumu trajektoriju un ir 3,645% 2026. gadā, 3,363% 2027. gadā un 3,326% gadā.

4.2. FSP 2025.–2028. fiskālo parametru aktualizācija un izmaiņas PZ 2025.–2029.

109. Izdevumu pieauguma korekcija no 5,902% uz 5,740% skaidrojama ar zemāku faktiskās bāzes līmeni 2024. gadā. Veidojot Fiskāli strukturālo plānu 2025.–2028. gadam, valdības izdevumu pieaugums tika noteikts, pamatojoties uz EK parāda ilgtspējas modeļa aprēķiniem, kas pieļāva maksimālo neto nacionāli finansēto primāro izdevumu pieaugumu 2025. gadā 5,902% apmērā, salīdzinot ar 2024. gada līmeni. Šis pieauguma apmērs pieļāva augstāku fiskālo telpu salīdzinājumā ar konservatīvāko primārās strukturālās bilances pieeju (4,612%), kas balstīta stingrākā fiskālā nosacījuma aprēķinā, pēc nacionālās metodoloģijas. Vienlaikus FSP tika uzsvērts, ka faktiskais izdevumu pieaugums var tikt koriģēts atkarībā no faktoriem, kas ietekmē iepriekšējā gada faktiskos rezultātus.

110. Faktiskais izdevumu līmenis 2024. gadā bija būtiski zemāks nekā sākotnēji plānots FSP, nomināli samazinot bāzi 2025. gada pieauguma aprēķinam. Saskaņā ar aktuālajām prognozēm vispārējās valdības izdevumi 2024. gadā bija 18 216 miljoni eiro, kas ir par 500,2 miljoniem mazāk nekā tika plānots FSP. Samazinājumu galvenokārt noteica mazāki izdevumi ES fondu apguvei, nacionālajam līdzfinansējumam un procentu maksājumiem. Atbilstoši EK metodoloģijai, aprēķinot NNFPI no kopējiem izdevumiem, tika izslēgti cikliskie bezdarba izdevumi un procentu maksājumi, u.c. saskaņā ar ES Regulas 2024/1263 13. pantu. **Rezultātā 2024. gada neto nacionāli finansēto primāro izdevumu (NNFPI) līmenis ar diskrecionāriem pasākumiem veidoja 16 971 miljonu eiro,** kas ir par 291,7 miljoniem mazāk, nekā tika paredzēts, izstrādājot FSP 2025-2028.

111. Zemākā bāze 2024. gadā ietekmēja izdevumu pieauguma aprēķina rezultātu 2025. gadam. Lai gan 2025. gadā plānotais NNFPI līmenis (bez diskrecionāriem ieņēmumu pasākumiem) plānots 17 946 miljoni eiro, kas ir būtiski augstāks nekā iepriekšējā gadā, pieauguma temps pret zemāku 2024. gada bāzi ir attiecīgi mazāks. Salīdzinot 2025. un 2024. gada NNFPI līmeņus, iegūstams faktiskā izdevumu pieauguma rādītājs 5,740% apmērā, kas ir zemāks par sākotnēji EK aprēķināto neto primāro izdevumu pieaugumu 2025. gadam (5,902%).

112. Neskatoties uz rādītāja samazinājumu, faktiskā izdevumu dinamika saglabā atbilstību FSP ietvarā noteiktajiem nosacījumiem. Izdevumu pieaugums 2025. gadā pārsniedz primārās strukturālās bilances noteikto griestu līmeni (4,612%), tomēr tas paliek zem EK noteiktās maksimālās robežas. Tādējādi pieauguma korekcija nav

uzskatāma par fiskālas disciplīnas pārkāpumu, bet gan par tehnisku pielāgojumu, kas izriet no aktualizētās makroekonomiskās un budžeta informācijas. Šāda pieeja nodrošina elastību, vienlaikus saglabājot saskaņotību ar ilgtspējīgas fiskālās politikas principiem.

- 113. Labāka budžeta izpilde ļāvusi uzkrāt pozitīvu atlikumu kontroles kontā, kas apstiprina pareizu fiskālās pozīcijas novērtējumu 2024. gada nogalē.** Saskaņā ar ES Regulas 2024/1263 22. pantu, novirzes no ES Padomes apstiprinātās NNFPI trajektorijas tiek uzskaitītas *kontroles kontā*. Latvijā, pateicoties konservatīvai pieejai un labākai budžeta izpildei, šobrīd kontroles kontā ir izveidojies būtisks atlikums -830,1 miljonu apmērā attiecībā uz 2024. gadu un paredzams, ka 27,6 miljoni attiecībā uz 2025. gadu, kumulatīvi 857,7 miljoni eiro. Lai gan kontroles konta atlikumu nav iespējams izmantot jaunu politikas iniciatīvu finansēšanai, tas ir būtisks fiskālās ilgtspējas novērtēšanas elements un tiks ņemts vērā kā pozitīvs arguments, ja nākotnē faktiskais izdevumu pieaugums pārsniegtu EK aprēķināto robežu.

4.2.1. Strukturālās bilances aktualizācija pie dažādiem fiskālajiem nosacījumiem PZ 2025.–2029.

- 114. Veicot priekšdarbus, lai sagatavotu budžeta ietvaru 2026.–2028. gadam, indikatīvs fiskālās telpas aprēķins tiek veikts strukturālās bilances izteiksmē visiem fiskālajiem nosacījumiem, tādējādi nodrošinot vienotu un savstarpēji salīdzināmu pieeju.** Līdzīga pieeja izmantota arī aprēķinot stingāko fiskālo nosacījumu budžeta ietvaram 2025-2027 Strādājot pie FSP 2025-2028 un budžeta ietvara 2025-2027, FM izmantoja trīs fiskālo nosacījumu kopumu, kuru veidoja trīs skaitliskie fiskālie nosacījumi: (1) strukturālās bilances nosacījums saskaņā ar FDL, kurš nosaka, ka strukturālā balance nedrīkst būt zemāka par -1% no IKP; (2) strukturālās primārās bilances (SPB) nosacījums, kas izriet no ES regulējuma un (3) ES izdevumu pieauguma nosacījums. Tomēr FSP progresa ziņojumā FM piedāvājis lietot jaunu, ceturto – nominālās bilances nosacījumu.
- 115. Pēc ES Padomes 2025. gada 21. janvārī⁸⁸ apstiprinātās neto primāro izdevumu fiskālās trajektorijas, Latvijai saistošie fiskālie nosacījumi tiek izvērtēti, salīdzinot faktisko strukturālās primārās bilances rādītāju ar to mērķa līmeni, kas izriet no ES Padomes apstiprinātās trajektorijas.** Tā kā Eiropas Komisijas vienotā metodoloģija paredz, ka fiskālā trajektorija jāuztur nemainīgā līmenī pēc pēdējā apstiprinātā gada, 2029. gadā tiek pieņemts, ka strukturālās primārās bilances mērķis saglabājas tāds pats kā 2028. gadā. Lai gan ES Padome nav apstiprinājusi NNFIPI pieauguma rādītāju 2029. gadam, tiek veikts aprēķins, balstoties uz strukturālās primārās bilances mērķi. Šādā veidā tiek nodrošināta fiskālo noteikumu pārmantojamība arī periodam pēc Padomes lēmuma spēkā esošā termiņa.
- 116. Pie nemainīgas politikas, budžeta deficīts līdz 2027. gadam saglabāsies pie 3% robežas, stabilizējoties tikai no 2028. gada.** Saskaņā ar jaunākajām makroekonomiskajām prognozēm un 2025. gada marta fiskālajām aplēsēm vispārējās valdības budžeta deficīts 2025. gadā būs 3,1% no IKP. 2026. gadā deficīts pie nemainīgas politikas saglabāsies 3,0% līmenī, bet 2027. gadā pieaugs līdz 3,2%. Tikai 2028. gadā tas pakāpeniski samazināsies līdz 2,8%, un 2029. gadā nokritīsies vēl vairāk – līdz 2,3%. Šī dinamika uzskatāmi atklāj, ka bez papildu politikas korekcijām fiskālās ilgtspējas rādītāji neuzlabosies pietiekami ātri.
- 117. Pie nemainīgas politikas strukturālā balance jau no 2027. gada pārsniegs Fiskālās disciplīnas likuma noteikto -1% robežvērtību.** Tā kā strukturālā balance ir atvasināta no nominālās bilances, pie nemainīgas politikas sagaidāms, ka jau no 2027. gada tā pārsniegs Fiskālās disciplīnas likumā noteikto -1% robežvērtību. Šāds scenārijs liecina par nepieciešamību pēc savlaicīgas fiskālās korekcijas.

Strukturālās bilances nosacījums

- 118. Strukturālās bilances nosacījums, atbilstoši FDL, saglabā fiskālās disciplīnas ietvaru, taču liecina par spiedienu fiskālajai telpai vidējā termiņā. Fiskālās prognozes uzrāda strukturālās bilances novirzi no FDL mērķa, sākot ar 2027. gadu.** FM aprēķini rāda, ka 2026. gadā strukturālā budžeta balance veido -0,8% no IKP, kas atbilst FDL nosacījumam (-1,0%) un nodrošina fiskālo telpu 0,1% apmērā no IKP. Tomēr turpmākajos gados situācija pasliktinās. Strukturālā balance 2027. gadā tiek prognozēta -1,3%, kas pārsniedz pieļaujamo deficīta līmeni, radot fiskālo telpu -0,4%

⁸⁸ [EUR-Lex - 32025H00652 - EN - EUR-Lex](#)

no IKP. Šī negatīvā tendence turpinās arī 2028. gadā (strukturālā bilance –1,5%, fiskālā telpa –0,6%) un 2029. gadā (strukturālā bilance –1,7%, fiskālā telpa –0,8%).

119. Vienreizējo pasākumu ietekmes pārvaldība ir būtiska FDL ievērošanai.

Vienreizējie pasākumi, kas saistīti ar aizsardzības spēju stiprināšanu un citām budžetā noteiktajām prioritātēm, tiek izslēgti no strukturālās bilances aprēķina saskaņā ar FDL. FM apliecinājusi, ka šo pasākumu apjoms netiks paplašināts un tie laika gaitā tiks pakāpeniski izbeigti, līdzīgi kā jau ir noticis ar COVID-19 un energoatbalsta pasākumiem. Tomēr to augstais līmenis (–1,7% no IKP 2026.–2027. gadā) ir būtisks faktors, kas samazina fiskālo telpu un apgrūtina strukturālās bilances mērķa sasniegšanu.

Strukturālās primārās bilances nosacījums

120. Strukturālās primārās bilances nosacījums tiek piemērots kā fiskāli saistošs mērķis, lai nodrošinātu atbilstību jaunajam ES fiskālajam ietvaram. Saskaņā ar EK 2024. gadā sniegto tehnisko informāciju par SPB līmeni, ir jānodrošina, ka 2028. gadā valstij jāspēj saglabāt deficītu zem 3% no IKP līdz 2038. gadam. Lai gan ES regulas strukturālo primāro bilanci neformulē kā atsevišķu fiskālo nosacījumu, Latvijā tas tiek piemērots kā fiskāli saistošs kritērijs un kalpo par pamatu izdevumu trajektorijas noteikšanai.

121. Saskaņā ar strukturālās primārās bilances nosacījumu, fiskālās telpas aprēķins uzrāda pakāpenisku fiskālās stingrības palielināšanos 2027. un 2028. gadā, kas ierobežo fiskālās politikas elastību. Saskaņā ar Eiropas Padomes apstiprināto fiskālo trajektoriju, Latvijai noteiktais SPB mērķis ir (–1,322%) no IKP 2026. gadā, (–1,302%) 2027. gadā un (–1,257%) 2028. gadā. Ņemot vērā 115. paragrāfā pieminēto pārmantojamības principu FM SPB 2029. gadā arī pieņem kā (–1,257%). Lai šie mērķi tiktu pārvērsti par vispārējās valdības strukturālās bilances mērķiem, no SPB tiek atskaitīti procentu izdevumi 1,5% no IKP 2026. gadā un 1,6% 2027.–2029. gadā, kā arī vienreizējie pasākumi, kas veido 1,7% 2026. un 2027. gadā, 1,3% 2028. gadā un –0,5% 2029. gadā. Rezultātā iegūstama strukturālā budžeta bilance, kas izriet no SPB mērķa, % no IKP: –1,1% 2026. gadā, –1,2% 2027. gadā, –1,6% 2028. gadā un –2,4% 2029. gadā.

122. Saskaņā ar šo nosacījumu 2026. gadā fiskālā telpa saglabājas pozitīva, taču 2027. un 2028. gadā kļūst ierobežota vai negatīva. Ņemot vērā FM marta fiskālās prognozes, nominālā budžeta bilance 2026. gadā tiek prognozēta (–3,0%) no IKP, savukārt strukturālā bilance (–0,8%) no IKP, ņemot vērā ciklisko komponenti (–0,4%) un vienreizējos pasākumus (–1,7%). Ievērojot fiskālā nodrošinājuma rezervi 0,1%, fiskālā telpa 2026. gadā ir pozitīva – 0,1% no IKP. Tomēr 2027. gadā fiskālā telpa samazinās līdz –0,2%, 2028. gadā tā kļūst praktiski neitrāla (0,0%), bet 2029. gadā uzlabojas līdz 0,5% no IKP. Šie dati liecina, ka SPB nosacījuma izpilde 2027. un 2028. gadā būtu iespējama tikai ar stingru fiskālās disciplīnas ievērošanu.

ES izdevumu pieauguma nosacījums

123. Latvijai noteiktā neto primāro izdevumu pieauguma trajektorija ir balstīta uz strukturālās primārās bilances rādītājiem, no kā atvasināts NNFPI pieaugums. Atbilstoši Eiropas Padomes apstiprinātajai izdevumu trajektorijai, NNFPI pieauguma temps noteikts 5,902% 2025. gadā, 3,645% 2026. gadā, 3,363% 2027. gadā un 3,326% 2028. gadā. **Faktiskais NNFPI pieauguma temps liecina par atbilstību**

2026. gadā, bet pieeja kļūst stingrāka turpmākajos gados. Saskaņā ar FM aprēķiniem, faktiskais NNFPI pieauguma temps 2024. gadā bija 3,905%, bet 2025. gadā tas tiek prognozēts 5,740%. Salīdzinot ar ES Padomes noteikto griestu 5,902%, 2025. gadā izdevumi saglabājas zem atļautā sliekšņa. Turpmākajos gados plānotie izdevumu pieauguma tempi ir šādi: 3,474% 2026. gadā, 4,451% 2027. gadā un 3,174% 2028. gadā. Lai gan 2027. gadā faktiskā pieauguma prognoze nedaudz pārsniedz ES apstiprināto (3,363%), kontroles konta pozitīvais atlikums un diskrecionārie ieņēmumu pasākumi var nodrošināt kopējo atbilstību.

- 124. Saskaņā ar ES izdevumu pieauguma nosacījumu, strukturālā bilance 2026. gadā plānota (-0,8%), 2026. gadā (-1,3%), 2027. gadā (-1,5%) un 2028. gadā (-1,7%). Arī saskaņā ar ES izdevumu pieauguma nosacījumu strukturālās bilances robežvērtība (-1%), sākot ar 2026. gadu, ik gadu tiek pārsniegta.**

Strukturālās bilances mērķa noteikšana saskaņā ar nominālās bilances nosacījumu

- 125. Ņemot vērā izaicinājumus sabalansēt fiskālos rādītājus, tā, lai tie atbilstu gan ES, gan Latvijas fiskālo nosacījumu prasībām, FM piedāvā kā spēcīgākos nosacījumus pieņemt strukturālās bilances robežvērtību (-1%) no IKP un Nominālās bilances robežvērtību (-3%) no IKP un formulē to kā jaunu fiskālo nosacījumu - nominālās bilances nosacījumu.**

- 126. Strukturālās bilances mērķa aprēķins 2026. gadam liecina par nepieciešamību saglabāt piesardzīgu fiskālo pozīciju, ņemot vērā augsto vienreizējo izdevumu ietekmi.** Strukturālās bilances mērķis 2026. gadam tiek noteikts, sākot no vispārējās valdības nominālās bilances mērķa līmeņa, kas jā saglabā ne zemāks par (-3,0%) no IKP. Nominālā bilance tiek koriģēta, atņemot ciklisko komponenti, kas 2026. gadā ir novērtēta (-0,4%) no IKP. Tāpat no nominālās bilances tiek izslēgti vienreizējie pasākumi, kuru ietekme 2026. gadā ir būtiska - (-1,7%) no IKP. Tādējādi tiek iegūts strukturālās bilances mērķis 2025. gadam (-0,9%) no IKP, kas atrodas nedaudz zem Fiskālās disciplīnas likumā noteiktās maksimālās robežvērtības (-1,0%) un saskaņā ar nepieciešamību nodrošināt fiskālās pozīcijas stabilizēšanos vidējā termiņā. Strukturālā bilance (nevis tikai tās mērķis) tiek koriģēta arī ar fiskālā nodrošinājuma rezervi (0,1% no IKP). Gala rezultātā fiskālā telpa, ko nosaka nominālās bilances nosacījuma ievērošana, 2026. gadā ir negatīva (-0,1%) no IKP, kas signalizē par nepieciešamību stingrāk kontrolēt izdevumu dinamiku un vienreizējo pasākumu ietekmi. Turpmākiem gadiem šādā pašā veidā tiek aprēķināts strukturālās bilances mērķis, kas attiecīgi ir (-1,1%) 2027. gadā, (-1,7%) 2028. gadā, un (-2,4%) 2029. gadā. Kā redzams visā periodā SB pārsniedz pieļaujamo apmēru (-1%) no IKP.

- 127. Mainījies vērtējums par stingrāko fiskālo nosacījumu, salīdzinot ar FSP 2025–2028.** FSP 2025–2028 izstrādes laikā tika noteikts, ka 2025. gadā stingrākais fiskālais nosacījums ir strukturālās primārās bilances (SPB) nosacījums, savukārt 2026.–2028. gadā — ES izdevumu pieauguma nosacījums. Tomēr, ņemot vērā jaunākos fiskālo skaitlisko nosacījumu aprēķinus, šis priekšstats ir mainījies. **Jaunākie FM aprēķini rāda, ka 2026. gadā stingrākais fiskālais nosacījums ir jaunais Finanšu ministrijas definētais nominālās bilances nosacījums,** kas paredz ar nominālo deficītu -3,0% un strukturālās bilances mērķi -0,9%.

- 128. No 2027. gada stingrākais nosacījums kļūst FDFL strukturālās bilances nosacījums,** kas ierobežo strukturālo deficītu līdz -1,0% no IKP. Tas piemērojams arī

no 2027. līdz 2029. gadam, kad attiecīgi tiek prognozētas nominālās bilances ir 2027. gadā (-2,9%), 2028. gadā (-2,3%) un 2029. gadā (-1,6%), bet strukturālās bilances mērķis visā periodā paliek (-1,0%). Skat. aprēķinus 4.2.1. tabulā.

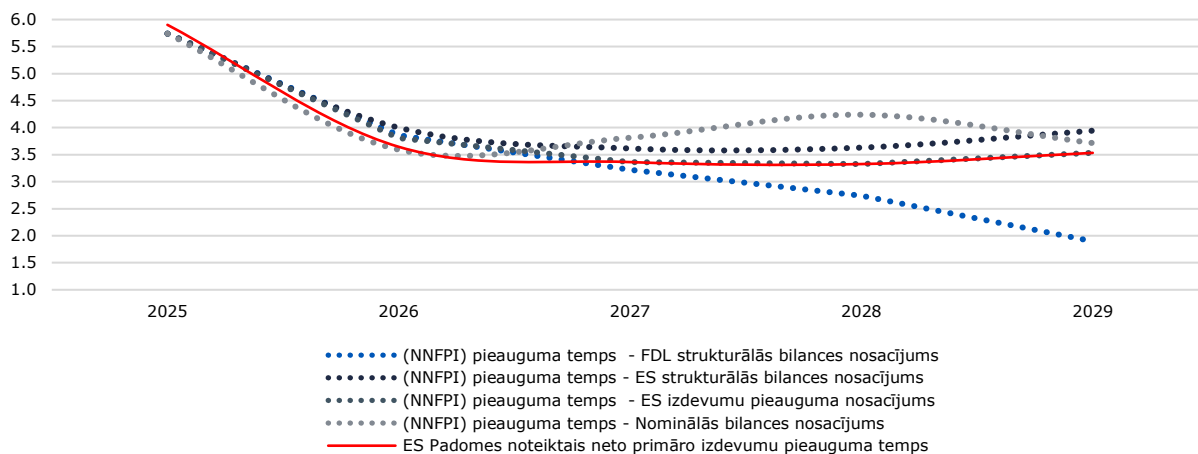
4.2.1.tabula. Fiskāli strukturālā plāna un progresa ziņojuma fiskālo nosacījumu salīdzinājums un fiskālās telpas dinamika (2025–2029)

	2025	2026	2027	2028	2029
Fiskāli strukturālais plāns 2025-2028					
Noteicošais fiskālais nosacījums saskaņā ar FSP 2025-2028	ES strukturālās primārās bilances nosacījums	ES izdevumu pieauguma nosacījums	ES izdevumu pieauguma nosacījums	ES izdevumu pieauguma nosacījums	...
Strukturālās bilances mērķis saskaņā ar fiskālajiem nosacījumiem, % no IKP	-0,8	-0,7	-0,8	-0,9	
VV Nominālā bilance (Pie mainīgas politikas)	-2,99	-2,7	-2,5	-2,2	
Izmaiņas FSP Progresa ziņojumā 2025-2029					
Noteicošais fiskālais nosacījums saskaņā ar FSP Progresa ziņojumu 2025-2029		Nominālās bilances nosacījums	FDL Strukturālās bilances nosacījums	FDL Strukturālās bilances nosacījums	FDL Strukturālās bilances nosacījums
Strukturālās bilances mērķis saskaņā ar fiskālajiem nosacījumiem, % no IKP		-0,9	-1,0	-1,0	-1,0
VV Nominālā bilance (Bez politikas izmaiņām)		-3,0	-3,2	-2,8	-2,3
VV Nominālā bilance (Pie mainīgas politikas)	-3.1	-3,0	-2,9	-2,3	-1,6
Fiskālā telpa atbilstoši visiem nosacījumiem, % no IKP DSP progresa Ziņojums		-0,05	-0,4	-0,6	-0,8
Fiskālā telpa milj.eiro		-22,9	-202,6	-292,4	-420,7

Avots: FM

129. Saskaņā ar katru no nosacījumiem pieļaujamā neto primāro izdevumu pieauguma trajektorija ir atšķirīga. 4.2.1. attēlā redzamas šīs atšķirības salīdzinājumā ar ES padomes noteikto primāro neto izdevumu pieauguma tempu.

4.2.1. att. Saskaņā ar dažādiem fiskāliem nosacījumiem aprēķinātais neto primāro izdevumu pieauguma temps salīdzinājumā ar ES padomes noteikto trajektoriju.

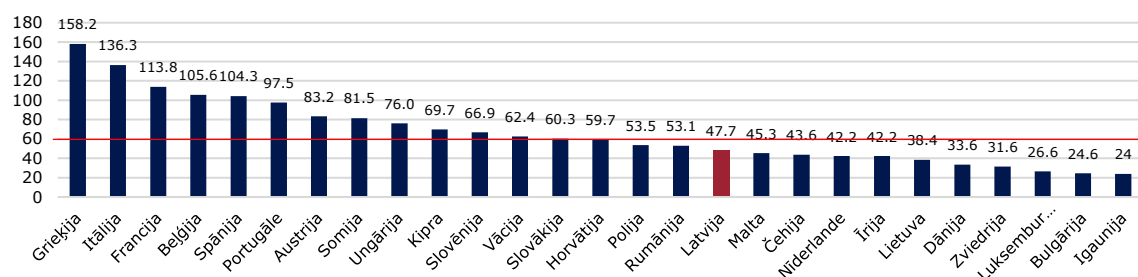
Avots: FM

Attēlā redzamā salīdzinājuma rezultāti uzskatāmi parāda, ka izvēlētais fiskālais nosacījums būtiski ietekmē pieļaujamo izdevumu pieauguma trajektoriju. Salīdzinot ar ES Padomes noteikto neto primāro izdevumu pieauguma tempu (sarkanā līkne), redzams, ka FDL strukturālās bilances nosacījums visā periodā nosaka viszemāko izdevumu kāpumu un tas būs spēkā no 2027. līdz 2029. gadam. Pretstatā tam, nosacījums, kas balstīts uz nominālās bilances rādītāju, pieļauj ievērojami lielāku izdevumu pieaugumu, īpaši 2026.–2028. gadā, tomēr tas būs spēkā tikai 2026.gadā. ES strukturālās bilances un izdevumu pieauguma nosacījumi nosaka vidēju kursu starp šiem diviem, iezīmējot mērenāku fiskālo politiku. Līdz ar to diagramma apliecina, ka fiskālās disciplīnas stingrība vai elastība ir tieši atkarīga no izvēlēta fiskālā kritērija.

4.3. VV parāda novērtējums un prognozes

130. Latvija saglabājas zemā parāda valstu grupā un ievēro Māstrihtas kritēriju – parāds zem 60% no IKP. Saskaņā ar Eurostat datiem par 2024. gada 3. ceturksni, Latvija joprojām ir starp tām 14 Eiropas Savienības valstīm, kuru vispārējās valdības parāds ir zem 60% no IKP. Šī pozīcija nostiprina Latvijas, kā fiskāli ilgtspējīgas valsts pozīciju un ļauj elastīgāk pielāgoties potenciāliem ekonomiskiem satricinājumiem. Savukārt 13 dalībvalstīs parāds pārsniedz Māstrihtas līmeni, kas liecina par fiskālās telpas ierobežojumiem un augstākiem refinansēšanas riskiem, īpaši augsto procentu likmju vidē.

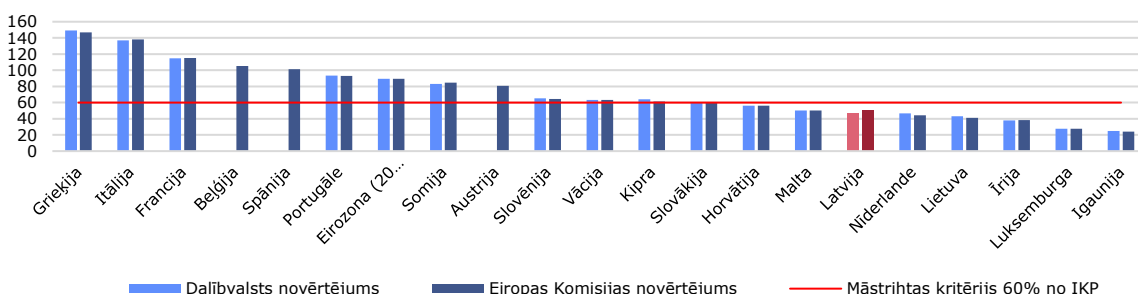
4.3.1. att. Vispārējās valdības parāds (%) pret IKP 2024. gada 3. ceturksnī Eiropas valstīs un Māstrihtas kritērijs 60% no IKP

Avots: Eurostat

131. Augstā parāda valstīs prognozēta neliela parāda samazināšanās, taču līmeņi saglabāsies augsti. Lielākie parāda līmeņi 2024. gada trešajā ceturksnī ES ir Grieķijā, Itālijā, Francijā, Beļģijā un Spānijā – visās šajās valstīs parāds pārsniedz 100% no IKP. EK novērtējumi liecina, ka šīs valstis plāno īstenot fiskālus pasākumus parāda mazināšanai, tomēr rezultāts būs ierobežots – piemēram, Grieķijā 2025. gadā parāds tiek prognozēts 146,8–149,1% apmērā no IKP. Lai arī šie rādītāji norāda uz nelielu progresu, parāda līmeņi paliek būtiski virs noteiktās robežvērtības, un tā samazināšana būs ilgstošs un stingriem fiskāliem ierobežojumiem pakļauts process, īpaši, ja ekonomiskā vide kļūs nestabilāka.

4.3.2. att. ES dalībvalstu prognozes par vispārējās valdības parādu 2025. gadā

Avots: Eiropas Komisija⁸⁹

⁸⁹ National medium-term fiscal-structural plans [0633b883-761d-4b68-91f9-6d8848c64f7c_en]

132. Latvijā vispārējās valdības parāds turpina pieaugt, tuvākajos gados pārsniedzot 50% no IKP un palielinot parāda apkalpošanas slogu. Latvijā vispārējās valdības parāds 2024. gadā tiek novērtēts 47,1% apmērā no IKP, savukārt 2025. gadā tas jau tiek prognozēts 49%. Procentu maksājumu prognozes liecina, ka parāda apkalpošanas izdevumi būtiski pieaugs, ierobežojot fiskālo telpu citu valstiski nozīmīgu iniciatīvu finansēšanai. 2026. gadā parāda līmenis turpinās kāpt līdz 49,5%, bet 2027. gadā tas pārsniegs 50% sliekšni, sasniedzot 52,8% no IKP. Turpmākajos gados tas nedaudz stabilizējas – 52,2% 2028. gadā un 51,3% 2029. gadā. Lai gan 60% robežvērtība netiek pārsniegta, tomēr fiskālā slodze būs pieaugoša. Arī parāda apkalpošanas procentu maksājumi pieaugs gan absolūti, gan attiecībā pret IKP: ja 2025. gadā tie ir 555,2 miljoni eiro jeb 1,3% no IKP, tad 2026. gadā jau 640,4 miljoni eiro jeb 1,5% no IKP. No 2027. līdz 2029. gadam procentu izdevumi veidos 1,6% no IKP, tomēr nomināli tie turpinās pieaugt: 722 milj. eiro 2027. gadā, 762 milj. eiro 2028. gadā un 831 milj. eiro 2029. gadā. Šī dinamika atklāj pieaugošu parāda apkalpošanas slogu, ko veicina kopējā parāda apjoma pieaugums. Papildus skatīt arī Eiropas Komisijas un Latvijas Bankas novērtējumus 4.3.1. tabulā.

4.3.1. tabula. Dažādu institūciju VV parāda prognozes Latvijā

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Valsts Kase (EKS)	47,1%	49,0%	49,5%	52,8%	52,2%	51,3%
Latvijas Banka	47,7%	49%	49,6%	51,1%	n/d	n/d
Eiropas Komisija	47,7%	50,3%	n/d	n/d	n/d	n/d

Avots: EK⁹⁰, LB⁹¹, VK⁹²

133. Latvijas kredītreitingi saglabājas stabilā līmenī, neskatoties uz ģeopolitiskiem un ekonomiskiem izaicinājumiem. Pašreiz Latvijai starptautiskās kredītreitingu aģentūras – *Moody's*, *Fitch Ratings*, *S&P Global Ratings* un Japānas aģentūra *R&I* – piešķir stabilus reitingus: *Moody's* – A3, *Fitch* – A-, *S&P* un *R&I* – A, visos gadījumos ar stabilu nākotnes novērtējumu. 2024. gada decembrī *S&P Global*⁹³ apstiprināja Latvijas kredītreitingu "A" līmenī, pamatojot to ar efektīvu politikas veidošanu, dalību ES un NATO, kā arī mērenu valsts parādu. Vienlaikus reitinga stabilitāti nosaka pieņēmums, ka ģeopolitiskie riski, tostarp Krievijas karš Ukrainā, neeskalēsies NATO teritorijā. *S&P* prognozē ekonomikas izaugsmi 2,5% apmērā 2025. gadā un 2,6% 2026.–2027. gadā, taču atzīmē, ka reģiona nenoteiktība ierobežo atgriešanos pie pirmspandēmijas izaugsmes tempiem. 2024. gada novembrī *Fitch Ratings*⁹⁴ apstiprināja Latvijas reitingu A- līmenī, pazeminot nākotnes novērtējumu no "pozitīva" uz "stabilu", ņemot vērā lēnāku izaugsmi un pieaugošu budžeta deficītu. *Fitch* sagaida, ka deficīts 2025. gadā būs 3,0% un 2026. gadā 2,9% no IKP, bet parāds pieaugs līdz 48,7% no IKP. *Moody's Ratings*⁹⁵ 2024. gada jūlijā apstiprināja Latvijas reitingu A3 līmenī, uzsverot spēcīgo institucionālo pārvaldību, stabilus fiskālos pamatus un spēju noturēties pret ārējiem

structural and budgetary policies of Belgium, Bulgaria, Czechia, Denmark, Germany, Estonia, Ireland, Greece, Spain, France, Croatia, Italy, Cyprus, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Hungary, Malta, the Netherlands, Austria, Poland, Portugal, Romania, Slovenia, Slovakia, Finland and Sweden - Publications Office of the EU (europa.eu)

⁹⁰ National medium-term fiscal-structural plans [0633b883-761d-4b68-91f9-6d8848c64f7c_en]

⁹¹ Makroekonomiskās prognozes | 2024. gada decembris | Latvijas Banka

⁹² VK nepublicēts, aktualizēts novērtējums pēc atjaunotām FM makroekonomiskām prognozēm

⁹³ Essential Intelligence | S&P Global

⁹⁴ Fitch Ratings: Credit Ratings & Analysis For Financial Markets

⁹⁵ Moody's - credit ratings, research, and data for global capital markets

satricinājumiem. Aģentūra uzsver līdzsvarotu risku profilu, kas nodrošina stabilu kredībspējas novērtējumu arī vidējā termiņā. Kopumā kredītreitingu stabilitāte liecina par starptautisko investoru uzticību Latvijas ekonomiskajai un fiskālajai politikai, vienlaikus uzsverot nepieciešamību saglabāt atbildīgu budžeta kursu.